

T.C
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BİGALİ DEVLET
ADAMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ahmet TUNCEL

Niğde
Haziran, 2019

T.C
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BİGALİ DEVLET
ADAMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ahmet TUNCEL

Danışman : Doç. Dr. Nevzat TOPAL

Üye : Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ

Üye : Doç Dr. Kürşat KOÇAK

Niğde

Haziran, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bigalı Devlet Adamları” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde, tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları ve bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım ....../....../2019

Ahmet TUNCEL

Niğde, 2019

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Nevzat TOPAL'ın danışmanlığında **Ahmet TUNCEL** tarafından hazırlanan " **Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bigalı Devlet Adamları** " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 28/06/2019

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Nevzat TOPAL

Üye : Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ

Üye : Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

.....

.....

.....

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Bigalı devlet adamlarının aldıkları görevler süresince memuriyetleriyle alakalı hususlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu memurlar hakkındaki bilgilerin kaynağı ise Sicill-i Ahvâl defterleridir. Bu kaynaklardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Sicill-i Ahvâl defterleri; II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanmış olup Osmanlı Devleti'nin yakın tarihine ve biyografi alanında çalışma yapacaklara önemli bir kaynak sağlamışlardır. Tutulan bu defterler sadece devlet memurlarının özgeçmişlerini anlatmakla kalmaz aynı zamanda memurların görev yaptıkları yerlere ait bilgiler, eğitim statüsü, devletin mali ve idari politikaları, devletin bürokrasisi hakkında da bilgi vermektedir.

II. Abdülhamid döneminde oluşturulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun tüm yurttaki bürokratik yapı içerisindeki memurların özgeçmişlerini kayıt altına almıştır. Memurlara ait olan bu belgelerde; memurların isimleri, babalarının ismi, bildikleri yabancı diller, doğdukları yerler, aldıkları maaşlar, memurlara verilen nişanlar, ödüller, cezalar, istihdam alanları, göreve başladıkları yaşları ve görevleri süresince varsa aldıkları cezalara kadar birçok bilgiye ulaşmak mümkündür.

Çalışma, memurlara ait belgelerin orijinal dilinden çevrilmesi sonucu bilgilerin daha açık ve net bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Buradan elde edilen veriler ile tablolar halinde ayrıntılı bir şekilde incelemeler yapılmış ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Yapılan çalışma giriş bölümü dâhil 6 ana bölümden meydana gelmektedir.

Çalışmada bana destek olan öncelikle danışman hocam Doç. Dr. Nevzat Topal'a, değerli hocalarım Prof. Dr. Musa Şaşmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Gülin Öztürk'e, yine desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Meliha Akdoğan, Maşide Kafalı, Ayşenur Erbaş ve Sercan Kenanoğlu'na, son olarak da hayatımda her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkür ederim.

Ahmet TUNCEL
Niğde 2019

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BİGALİ DEVLET ADAMLARI

TUNCEL, Ahmet
Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nevzat TOPAL
Haziran 2019, 96 sayfa

II. Mahmud döneminde birçok yenilik hareketleri meydana gelmiş ve çeşitli alanlarda ıslahat yapılmıştır. Devam eden süreçte de hemen hemen her alanda aydınlanma çalışmaları güdülmüştür. II. Abdülhamid zamanında da bu gelişmeleri takiben bürokrasi anlamında da gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim merkezileşmenin olduğu bu dönemde devlet teşkilatında değişimler meydana gelmiştir. Bu teşkilatlanmanın artmasını takiben kadrolaşma da çoğalmış ve yeni memuriyetler doğmuştur. II. Abdülhamid döneminde daha önceki dönemlere göre kadrolaşmanın da etkisiyle memur sayısı 30.000'lere kadar ulaşmıştır.

Bürokratikleşmeyle istihdam alanları da genişlemeye başlamış, Tanzimattan ve Islahattan sonra köklü değişiklikler yapılmıştır. Bundan dolayı değişiklikler her milletten insanın devlet kademelerinde yer almasını kolaylaştırmış, gayrimüslim ve müslim tebaanın da aynı istihdam alanlarına yerleşmelerini sağlamıştır. Bu artışın akabinde çoğalan memurların bilgilerine ulaşmak için II. Abdülhamid döneminde Sicill-i Ahval Komisyonu kurularak defterler tutulmaya başlanmıştır. Bu defterler günümüz biyografilerinin temelini oluşturmuştur. Bu defterlerde görevdeki memurların hangi milletten, dinden, eğitim durumlarından, aldıkları maaşlardan ve bildikleri dillerden meydana gelen bilgileri kayıt altına alınmıştır.

Bu defterlerde Bigalı devlet adamlarının da bölgede veya atandıkları yerlerde hangi istihdam alanlarında yer aldıklarına ulaşmak mümkün olmuştur. Böylelikle ulaşılan bilgilerle devletin memurları hakkında kısmen bilgilere ulaşılmaktaydı.

Anahtar Kelimeler: Biga, Sicill-i Ahval Komisyonu, II. Abdülhamid.

ABSTRACT
MASTER THESIS

ACCORDING TO SİCİLL-İ AHVAL DEFTERS STATESMEN FROM BİGA

TUNCEL, Ahmet
History Administration
Supervisor: Doç. Dr. Nevzat TOPAL
June 2019, 96 page

During the period of Mahmud II, many innovation movements had occurred, and various reforms were carried out. In the ongoing process, enlightenment studies were pursued in almost every field. Following these developments in the time of Abdulhamid II, there were also other progresses took place in the manner of bureaucracy. As a matter of fact, several alterations occurred in the state organization during this period of centralization. Following the increase in state organization, the staffing has increased, and new official duties were emerged. During the reign of Abdulhamid II, the number of civil servants reached up to 30.000 with the effect of staffing.

With the bureaucratization, areas of employment started to expand, and radical changes were made after Tanzimat and Reforms. Therefore, the amendments made it easier for people of all nationalities to be included in the state levels and allowed non-Muslim and Muslim individuals to settle in the same employment areas. Following this increase, the Sicill-i Ahval Commission was established during the reign of Abdulhamid II in order to reach the information of the increasing number of officers and formed the basis of today's biographies. In these books, the information of the civil servants from which nationality, religion, education, salaries and languages they know is recorded.

In these books, it was possible to reach the employment areas about the statesmen from Biga in the region or where they were appointed. In this manner, with the information obtained about the civil servants of the state was partially reached.

Keywords: Biga, Sicill-i Ahval Commission, Abdulhamid II.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
EKLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
1.KONU.....	1
2.AMAÇ.....	1
3.YÖNTEMİ.....	1
4.ÖNEMİ.....	1
5.KAYNAK TAHLİLİ.....	1
1.BÖLÜM.....	3
BİGA.....	3
1.Tarihte Biga.....	3
2.Biga'nın İdari Yapısı, Nüfusu ve Etnik Yapısı.....	6
2.BÖLÜM.....	9
BÜROKRASİ KAVRAMI: OSMANLI DEVLETİNDE BÜROKRASİ ANLAYIŞI.....	9
1.Bürokrasinin Tanımı.....	9
2.Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi.....	10
3.Tanzimat'a Kadar Osmanlı Bürokrasisi.....	13
4.Tanzimat Dönemi Osmanlıda Bürokrasi.....	16
5.Meşrutiyet Dönemi Memuriyet ve Bürokrasi.....	20
3.BÖLÜM.....	22
SİCİLL-İ AHVAL KOMİSYONU VE DEFTERLERİ.....	22
1.Sicill-i Ahval Komisyonu Hakkında.....	22
2.Sicill-i Ahval Defterleri.....	25
4.BÖLÜM.....	26
SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BİGALİ DEVLET ADAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	26
1.Memurların İsimleri ve Doğum Tarihleri.....	26

2.Memurların Doğum Yerleri	28
3.Memurların Eğitim Durumları	30
4.Memurların Bildikleri Diller	32
5.Memurların İstihdam Alanları	34
6.Memurların Aldığı Maaşlar	38
7.Memurların Aldığı Ödüller ve Cezalar	40
5.BÖLÜM	41
BİGALİ DEVLET ADAMLARININ HAL TERCÜMELERİNİN TRANSKRİPSİYONLARI	41
1.AHMET CEMALETİN BEY	41
2.EMRULLAH EFENDİ	42
3.MUSTAFA TEVFİK EFENDİ	44
4.TAZVUR EFENDİ	46
5.HASAN FEHMİ EFENDİ	47
6.HASAN RÜŞDÜ EFENDİ	49
7.MEHMED NAZİM EFENDİ	50
8.AHMED NECİP EFENDİ	51
9.HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	52
10.AHMED EFENDİ	53
11.MEHMED CEMAL EFENDİ	53
12.İSMAİL HAKKI EFENDİ	54
13.MAHMUD EFENDİ	55
14.HÜSEYİN EFENDİ	55
15.YAHYA SEZAI BEY	56
16.ALİ GALİP EFENDİ	57
17.İSMAİL HAKKI EFENDİ	58
18.MEHMED RAŞİT BEY	59
19.NİKOLAKİ FRANKO EFENDİ	60
20.HÜSEYİN VEHBİ EFENDİ	62
21.HASAN TAHSİN EFENDİ	62
22.İSMAİL HAKKI EFENDİ	63
23.AHMET MÜMTAZ EFENDİ	64
24.ÖMER NURİ EFENDİ	65
25.MEHMET ZİYADDİN EFENDİ	66
26.MEHMET KÂMİL EFENDİ	67
27.İSMAİL EFENDİ	67
28.SÜLEYMAN ASAF BEY	68
29.İBRAHİM NEŞET EFENDİ	68

30.İSMAİL HAKKI EFENDİ.....	69
31.AHMET ŞEVKİ EFENDİ	70
32.AHMET HAMİT EFENDİ	71
33.HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ.....	72
34.MEHMET RAŞİT EFENDİ	72
35.HALİL HİLMİ EFENDİ.....	73
36.MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ	74
37.İSMAİL EFENDİ.....	75
38.ALİ KEMAL BEY.....	76
39.İSMAİL FEHMİ EFENDİ	78
40.SÜLEYMAN SAMİ EFENDİ.....	80
41.MEHMET SADIK EFENDİ.....	82
42.HARALAMBİDİS EFENDİ.....	84
43.HÜSEYİN EFENDİ.....	85
44.ALİ NUREDDİN EFENDİ.....	86
45.MEHMET ZİYAEDDİN EFENDİ	87
46.MEHMET AZMİ EFENDİ.....	88
SONUÇ.....	89
KAYNAKLAR.....	91
EKLER.....	95
ÖZGEÇMİŞ.....	96

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1: Biga'nın 2007'den 2018'e Kadar Olan Nüfus Sayıları

Tablo-2: Memurların İsimleri ve Doğum Tarihleri

Tablo-3: Memurların Doğum Yerleri

Tablo-4: Memurların Eğitim Durumları

Tablo-5: Memurların Bildikleri Diller

Tablo-6: Memurların İstihdam Alanları

Tablo-7: Memurların Aldığı Maaşlar

Tablo-8: Memurların Aldığı Nişan ve Madalyalar

Tablo-9: Memurların Aldığı Şikayet ve Cezalar

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik-1: Memurların Bildikleri Dil Dağılımı

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.e.** : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
B.O.A. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C. : Cilt
çev. : Çeviren
d. : Defterler
D.H. : Dâhiliye
Dr.: Doktor
Prof.: Profesör
s. : Sayfa
S. : Sayı
S.A.İ.D. : Sicill-i Ahvâl Defterleri
vb.: ve benzeri
yy.: Yüzyıl
M: Miladi Takvim

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Tazvur Efendi'ye ait Sicill-i Ahval kaydıdır.

Ek-2: Mehmet Şükrü Efendi'nin Sicill-i Ahval kaydıdır.

Ek-3: Hüseyin Efendi'nin Sicill- Ahval kaydıdır.

GİRİŞ

1.KONU

Tezin konusu Sicill-i Ahval defterlerine göre Bigalı devlet adamlarıdır. Bürokrasinin gelişmesiyle özellikle II. Abdülhamid dönemindeki kurumsallaşmanın artması beraberinde çeşitli memur kadroları ortaya çıkarmıştır. Bunu takiben Sicill-i Ahval defterleri tutulmaya başlanmıştır. Bu tutulan defterlere göre; memurların görev aldıkları yerlerin, doğum tarihlerinin, hangi dili bildiklerini, hangi millete ait olduklarını, maaşlarının ne kadar oldukları gibi bilgilere erişme imkânı sağlanmıştır.

2.AMAÇ

Çalışmanın amacı Bigalı devlet memurlarının hangi alanlarda çalıştıklarını ve hangi alanlarda daha çok çalışmanın olduğunu ortaya çıkarmaktır. Yine bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin hangi alanlara iş imkânı verdiğini, gördükleri eğitim gibi bilgileri ortaya koymaktır. Ayrıca bu bilgilerin ışığında Sicill-i Ahval defterlerinde bölge hakkında bilgilere de ulaşmak yerel tarih açısından bilgi elde edilebilir.

3.YÖNTEMİ

Tez yazılırken bu konu hakkında daha önce yayınlanmış eserler dikkate alınmıştır. Tezin yazımında birinci el kaynak olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden alınan belgelerin Biga hakkında olanları incelenerek tahlilden geçirilerek tezin belli kısımları oluşturulmuştur. Hem tetkik eserler hem de birinci el kaynaklardan yararlanılarak özgün bir eser ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.ÖNEMİ

Tezin önemi; Sicill-i Ahval defterleri günümüzdeki biyografilerin temelini oluşturan defterlerdi diyebiliriz. Ayrıca bu defterlerde birçok memurların ayrıntılı bilgileri tutularak bürokrasi tarihinin önemli kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu bilgilere dayanarak günümüzde bu konu hakkında çalışmaları daha özgün şekilde yürütebilmekteyiz.

5.KAYNAK TAHLİLİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden taranan belgeler sayı numaralandırma sistemiyle uygulamaya konduğundan ulaşma imkanı kolay olmuştur. Bu arşivde yer alan belgeler Sicill-i Ahvâl defterleri Dâhiliye Nezareti kategorisinde

sınıflandırılmıştır. Arşiv belgelerinin yanı sıra birçok tetkik eserlerden de faydalanılmıştır. Kitap olarak kullanılan bazı kaynaklar; Feridun Emecen, "Biga", İslam Ansiklopedisi, Biga Belediyesi, Ayşenur Kala, *Aşıkpaşazade Tarihi*, Kemal Çelik, "Millî Mücadele'de İç İsyancılar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri", Musa Şaşmaz, *Türkiye'nin İdari Taksimatı IV. (1920-2013)*, Melike Bağrıay ve Şeyma Nur Altun, "Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler ve Biga Yöresine Yerleşimler", Murat Akçakaya, "Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü Ve Geleceği", https://www.nufusu.com/ilce/biga_canakkale-nufusu, Orhan Gökçe ve Ali Şahin, "21. Yüzyılda Türk Bürokrasisinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri", <http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/05/maxweber1.pdf>, Gencay Şaylan, *Türkiyede Kapitalizm Bürokrasi ve İdeoloji*, Mehmet Göküş, "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Modern Türkiye'ye Yöneten-Yönetilen İlişkilerinin Gelişimi", Serdal Fidan, Kamil Şahin ve Fikret Çelik, "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Etkinliği ve Önemi", Tahsin Güler, "Osmanlı'da Siyaset ve Bürokrasi İlişkilerinin Tarihi Seyri", Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Serap Sunay, *II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicill-İ Ahval Kayıtlarına Göre 1879- 1909)*, Mehmet İşirli, "Haceganlık", İslam Ansiklopedisi, Erhan Afyoncu, "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi", Ali Akyıldız, "Tanzimat", İslam Ansiklopedisi, Seyfettin Aslan, Abdullah Yılmaz, "Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi", Carter V. Fındley, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform "Babialı, 1789-1922*, (Çeviren Ercan Ertürk), Ufuk Gülsoy, "İslahat Fermanı", İslam Ansiklopedisi, <https://anayasa.tbmm.gov.tr/1876.aspx>, Mustafa Gençoğlu, "1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma", Abdülkadir Gül, "Osmanlı Devleti Bürokrasisinde Dersimli Memurlar (Sicill-İ Ahval Defterlerine Göre)", Atilla Çetin, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma.", Nuri Kavak, Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Eskişehir'li Memurlar, İbrahim Yılmazçelik ve Enes Mutluay, "Sicill-İ Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar", Gülден Sarıyıldız, "Sicill-i Ahval Defterleri", *TDV İslam Ansiklopedisi*.

1.BÖLÜM

BİGA

1.Tarihte Biga

Biga konumu itibariyle tarihsel süreçte oldukça önem arz etmekteydi. Biga sözcüğünün Yunancada kaynak ve pınar anlamına gelen Pega sözcüğünden Biga'ya dönüştüğü kuvvetli bir ihtimaldir. Pega sözcüğünden Pegasos türemiştir. Pegasos eski Yunan'da ve çok Tanrılı dönemlerde insanlarca varlığı kabul edilen efsanevi kanatlı attır. Pegasos sanatçıların hayal gücünü simgeler ve ozanlarca ilham perisi sayılırdı. Bellorophon Pegasos'a sahip olur ve onun sayesinde birçok başarılar kazanır. Gurura kapılarak göğe Tanrıların dağına kadar yükselmek ister. Bir at sineği, kanatlı atı ısırınca sırtındakini yere atar ve kendisi göklere çekilir. Bu efsane günümüzde Biga'da anlatılan Ballıkaya efsanesine büyük benzerlik gösterir.¹

Bölgede Parion (Kemer) ve Priapos (Karabiga) adlı şehirlerin milâttan önce VII. yüzyıla kadar indiği bilinmekle birlikte Pegae veya Pagai adına ancak Ortaçağ Bizans ve Haçlı kaynaklarında rastlanır. Anna Comnenus buradan Pigas (menbalar) şeklinde bahseder. Haçlı kaynaklarında ise Spiga adıyla da anılır.² Kaynaklarda adı geçen yerin Biga olduğu konusu henüz aydınlanmamış olsa da Priapos'un deniz kıyısında olmasına karşın muhtemelen adı geçen yerin Biga olduğunu söyleyebiliriz. Yazar Mordtmann bu yere halk arasında "Boğazşehir" denildiğine yer verir. Marmara Denizi'ne dökülen Kocabaş çayı üzerinde, Ballıkaya tepesi eteklerinde denizden düz hatla 18 km. iskelesi olan Karabiga'dan 24 km. uzaklıkta yer alır.³ Yöresinin elverişli hava şartlarından dolayı yerleşim yeri kurulması kaçınılmaz olmuştur. Eski Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlarından Hasan Ali Yücel, Türkiye'de Orta Öğretim adlı kitabında Biga'dan bahsederken Biga'ya 19. yüzyıl başlarında Boğa dendiğini, bunun yörenin boğalarıyla ün kazanmış olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.⁴ Hal böyle olunca yıllar içinde çeşitli topluluklara ev sahipliği yapan Biga adı kaynaklarda yukarıda bahsedildiği gibi çeşitli şekillerde yer almıştır.

¹ Biga Belediyesi, <http://www.bigabel.tr/tr/biga-tarihce-575/> 2019/04/18.

² Feridun Emecen, "Biga", *İslam Ansiklopedisi*, C.6, İsam Yayınları, s.136.

³ Emecen, "Biga", s.136.

⁴ Biga Belediyesi, <http://www.bigabel.tr/tr/biga-tarihce-575/> 2019/04/18.

Kurulduğu coğrafya dolayısıyla Biga Anadolu'dan Avrupa'ya geçiş noktası olarak değerli bir konuma sahiptir. Nitekim tarih sahnesinde birçok olaya da şahitlik etmiştir. Milattan önce Büyük İskender'in Perslere karşı zaferini burada aldığı rivayet edilir.

Bizans döneminde deniz kıyısındaki Pegae'de bir Latin kolonisi bulunuyordu. Nitekim 1190'da Frederik Barbaros, 1204'te Venedikliler ve Flamanlar burada ticaretle uğraşan İtalyan tüccarlar bulmuşlardı. İstanbul ve Anadolu'nun büyük bir kısmına hâkim olan Latinler 1205'e doğru bu topraklardan çıkarıldıklarında ellerinde kalan birkaç şehirden biri de Pegae idi. Türklerin bu bölgelerdeki faaliyetleri sırasında Pegae sık sık tehdit altında kalmış, abluka sebebiyle kıtlık ve vebadan etkilenmiş bir sığınak durumundaydı. Bölgenin bir kısmı muhtemelen XIV. yüzyıl başlarında Karesioğulları'nın hâkimiyetine girdi.⁵ Karesioğulları bu bölgeyi hâkimiyet altına almada zorlansa da Bizans tarafından tehdit unsuru olarak görülmüş ve ardından uzlaşmaya varılmıştır. Osmanlı'nın bu bölgeye girmesi bazı kaynaklarda I. Murat döneminde olduğu yazılmıştır.

Aslında Biga Orhan Bey zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştı. (1344 yılı sonrası) Ancak üzerinde fazla durulmadığından, daha sonra yine Katalanların eline geçmiştir. Papa 5. Urban'ın teşviki ile düzenlenen Haçlı Seferi üzerine, Sırp Sındığı Savaşı'ndan önce Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa, büyük bir düşman ordusunun yaklaşmakta olduğunu Bursa'da bulunan I. Murat'a bildirerek yardım istemiştir. Bunun üzerine I. Murat büyük bir kuvvetle yola çıkmış, ancak Rumeli'ye geçmeden önce Biga'nın alınması gerektiğine karar vermiştir.⁶ I. Murat'ın bu kararı Rumeli'ye ulaşması için sağlam adımlarla hareket ettiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Biga'yı karadan ve denizden kuşatarak zapt ettiler. Karadan ve denizden üzerlerine yürüdüler "yağma" deyip hücum ettiler, fethedildi. Kâfirlerin erkeklerini öldürdüler. Kadınlarını ve çocuklarını esir ettiler. Gaziler ganimete doydular. Kiliselerini mescit yaptılar, evlerine de Müslümanlar yerleşti. Bu fetih H. 766 / M. 1364-65 tarihinde gerçekleşti. Buraya yerleşen bu topluluk uzun zaman burada yaşadılar.⁷ Görüldüğü üzere bir yandan Biga'nın nasıl Osmanlı himayesine geçtiği hakkında bilgi edinip bir yandan da Osmanlı'nın yayılmacı politikasının da nasıl

⁵ Emecen, "Biga", s.136.

⁶ <http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575/>, 2019/04/19.

⁷ Ayşenur Kala, *Aşıkpaşazade Tarihi*, Kamer Yay., İstanbul, 2013, s.114.

cereyan ettiğine ufak bir çıkarımda bulunabilmek mümkündür. Biga ele geçirildiği dönemde yol üstünde ve önemli bir konumda konuşlandığından bittabi eşkıyalıklara ve ani baskınlara maruz kalması kaçınılmaz olmuştur. Ama sonrasında sakin bir dönem geçirmiştir.

Daha sonra Çelebi Mehmet'in vefatı sırasında, İzmir Beyi Cüneyt Bey üzerine yürümek için Anadolu beylerbeyi kuvvetlerinin Biga'da toplanma kararı alındığı gibi Düzmece Mustafa hadisesinde de yenilgiye uğrayan Mustafa kaçarak Biga suyuna gelmiş, Biga kadısının yardımıyla buradan geçmiş ve Gelibolu'ya ulaşmayı başarmıştı. Hatta onu takip eden II. Murad Biga'ya geldiğinde kadıyı yakalatarak idam ettirmişti.⁸ Biga Osmanlı döneminden önce ve sonra yukarıda tanımlandığı gibi ehemmiyetli bir konum teşkilinden dolayı siyasi, sosyal ve ekonomik olaylara tanıklık etmiş ancak milli mücadele dönemine kadar sakin bir süreç geçirmiştir. Biga'nın milli mücadele dönemi hakkında kısıtlı bilgilere sahip olmamız neticesiyle araştırılmış bilgiler bununla sınırlıdır. Osmanlı İmparatorluğu sancak merkezi esasında Biga olup, Cumhuriyet'in ilanı ile beraber merkez Çanakkale köyü il olarak değiştirilmiş ve ardından Biga ilçe olarak Çanakkale'ye bağlanmıştır. Biga İstiklal Savaşı'nda sıcak bir dönem geçirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılması evresinde, çeşitli sebeplerle Anadolu'nun birçok yerinde ayaklanmalar, halkı galeyana getirmeler ve isyanlar çıkarılmıştır. Bunun Biga'daki karşılığı ise Anzavur baskınıdır.

İstanbul'dan Gönen'e gelen İzmit eski mutasarrıfı ve emekli Jandarma Binbaşı Anzavur Ahmet'in, Manyas'ta Millî Hareket'e karşı teşkilât kurmaya çalıştığı öğrenildi. 2 Kasım 1919'da Susurluk'a gelerek dellâl bağıratan ve halkı hükümet binası önüne toplayan ve: "Artık askerlik kalmadığını, askerlerin evlerine dönmelerini millî teşkilât adına toplanan paraların hesabını soracağını" söyleyen Ahmet Anzavur'un, bu konuşması üzerine, oradaki nakliye taburu ve topçu erlerden bir kısmı dağılmış, erlerden kendisine katılan kırk-elli kadarı ile Susurluk'tan bir miktar silâh ve hayvan alarak oradan ayrılmıştı.⁹ 1919'da gerçekleşen bu hareketlilik Anzavur isyanının ilk evresiydi. Bu ayaklanmadan 1 yıl sonra 1920 Şubatında Ahmet Anzavur Balıkesir ve Biga taraflarından tekrardan harekete geçtiği belirtilir.

---

⁸ Emecen, "Biga", s.136.

⁹ Kemal Çelik, "Millî Mücadele'de İç İsyenlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Kasım 2017, S. 40, s.588.

Anzavur, halka önce Allah, sonra Padişah tarafından gönderildiğini söyleyerek, etrafına çok sayıda eşkıya topladı. 13 Mart 1920’de, Anzavur’un Biga’ya doğru harekete geçmesi üzerine, yeterli kuvvete sahip olmadığı için kuzeye doğru çekilen Akbaş kahramanı Hamdi Bey, Anzavur’a katılmış azıllı haydutlardan Gâvur İmam’a bağlı isyancılar tarafından kuşatıldı ve yakalanarak işkencelerle şehit edildi. Aynı gün, yirmi yedi Kuvayı Milliye eri de şehit edildi. 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) Bey, güneyden Yunanlılar, kuzeyden Anzavur isyan kuvvetleri arasında kalmıştı. Çerkez Ethem’e bir mektup yazarak, Anzavur’a karşı harekete geçmesini istedi.¹⁰ Bu olayın bastırılmasından sonra Anzavur ve bazı adamları aldıkları yenilgi karşısında hemen oradan kaçtılar ancak bazıları da ele geçirildi. Anadolu’nun bu karmaşık döneminde hemen hemen her yerde bu gibi olayların çıkmasının ardından Biga 24 Nisan’da Yunanlılar tarafından işgale uğramıştır. Ama bu işgal tüm yurtta seferberlik ilan edilmesinin ve Kuvayı Milliye kuvvetlerinin oluşturulmasıyla tüm cefakârlık ve mücadeleyle yabancı güçlerin eline geçen yerler teker teker geri alındığı gibi Biga da 18 Eylül 1922’de işgalden arındırıldı. Bu arındırmadan sonra ilçede her yıl kurtuluş günü kutlanmaktadır.

2. Biga’nın İdari Yapısı, Nüfusu ve Etnik Yapısı

Biga teşkil ettiği konum münasebetiyle önem arz etmekteydi. Bu stratejik konumunun öneminin meşrutiyet kazanması Osmanlı döneminde aleni bir şekilde görebilmemiz mümkündür diyebiliriz.

Biga Türkiye sınırlarına katıldığında Osmanlı Devleti’nde mülki yönetim bölümleri; Liva (Sancak) ve Kaza (İlçe) olarak iki kısımdan oluşuyordu. Biga, Kanuni Süleyman dönemine kadar kaza olarak yönetildi. Kanuni Sultan Süleyman döneminde ülke eyaletlere ve sancaklara ayrılınca Biga Sancak’a dönüştürülmüş ve Biga Sancak’ı adıyla merkezi Gelibolu’da olan Cezayir-i Bahr-i Sefid (Akdeniz Adaları) eyaletine bağlanmıştır. O dönemde Biga Sancak’ı bugünkü Çanakkale ilinin Anadolu’da olan topraklarını kapsıyordu, hatta Balıkesir ili topraklarını da içine alıyordu.¹¹

1516’da Biga, Hacı Ahmed Halife, Akkar (Akkaz. Akkadı). Debbağlar (Kurşunlu). Hacı Sadi. İbrahim Bey, İbrahim Çelebi, Kasab Hacı İvaz. Ballu ve Cami (Cami-i Kebir) adlarını taşıyan dokuz mahalleden oluşan bir kasaba durumundaydı ve

¹⁰ Çelik, a.g.m, s.592.

¹¹ <http://www.bigabel.tr/tr/biga-tarihce-575/> 2019/04/24.

tamamını Türklerin teşkil ettiği nüfusu da ancak 1000'e ulaşabiliyordu. Kasabanın en kalabalık iskân yerini Ballu, Cami, Kasab Hacı İvaz adlı mahalleler oluşturuyordu. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Biga'nın nüfusu daha da arttı ve mevcut mahalleler kalabalıklaştı. Nitekim 1575'e doğru dokuz mahallede 2000 kişi yaşıyor ve bunların çoğu Akkadı, İbrahim Çelebi, Hacı İvaz mahallelerinde toplanmış bulunuyordu.¹² Mahalleleri idari yapının belirlenmesinde temel taş olarak addedebiliriz.

XVI. yüzyılın ilk yarısında sancağın toplam nüfusu 40-45.000 dolayındaydı.¹³ XVI. yüzyılın sonlarında Güvercinlik adlı bir kazası daha olan Biga sancağı. XVII. yüzyılda Kal'a-i Sultaniyye (Çanakkale) ve Bayramiç'in de bulunduğu sekiz kazadan meydana geliyordu. XIX. yüzyılda yapılan düzenlemeler sonucu Biga bir mutasarrıflık olarak idare edilmeye başlandı. Sancak merkezi Kal'a-i Sultaniyye idi ve V. Cuinet'e göre beş kaza ile sekiz nahiyeden oluşuyordu. Kazaları Kal'a-i Sultaniyye, Ezine, Ayvacık, Lâpseki ve Biga idi. Biga'nın merkezi olduğu Biga Kazasına ise Dimetoka, Çan ve Karabiga nahiyeleri bağlıydı. Sancağın toplam nüfusu 129.438 olup bunun 40.749'u Biga Kazasında yaşıyordu. Biga Cumhuriyet döneminde Çanakkale İline bağlı bir ilçenin merkezi haline getirildi. 1927'de nüfusu 7924 iken, 1935 yılında geçirdiği yangından sonra yeniden imar edilerek 1960'ta 10.845, 1985'te 17.678, 1990'da da 20.753 oldu. Biga'nın merkez olduğu Biga ilçesi merkez bucağından başka Bakacak, Balıklıçeşme, Gümüştay, Gündoğdu, Karabiga ve Sinekçi bucaklarına ayrılmıştır. Yüzölçümü 1331 km² olan ilçenin 1990 sayımına göre nüfusu 75.513, nüfus yoğunluğu ise 57 idi.¹⁴ Görüldüğü üzere yıllar içerisinde cüzi bir miktar da olsa nüfusta artışlar yaşanmıştır. Nüfusun yoğun olduğu yerler Cumhuriyetin ilanıyla doğal olarak merkeze doğru bir yönelme ve oradaki nüfusta bir artışı görmemiz mümkündür.

Biga nahiyesi Arabakonağı, Ağa, Akpınar, Akköprü, Akkayrak, Akyaprak, İbkaiye, İdriskorı, İskender, Eşekci, Eşelek, Ovacık, İbikli, Bezirganlar, Balıklıçeşme, Yakacıklı, Pekmezli, Bosna, Türkyakacığı, Cihadiye, Çavuş, Çeltik, Çınardere, Hisarlı, Hodan, Danışmend, Dikmen, Dimetoka, Selvi, Şakirbeyçiftliği, Şevketiye, Sarıca, Sarısıvat, Sarıkaya, Doğancı, Abdiağa, Adliye, Arabçeşme, Aziziye, Feyziye, Fili, Kaşıkçıoba, Kaldırımbaşı, Kapanbeleni, Karacaali, Karaçayır, Katrancı, Kozçeşme,

---

¹² Emecen, "Biga", s.137.

¹³ Emecen, "Biga", s.137.

¹⁴ Emecen, "Biga", s.137.

Kayapınar, Kahvetepe, Geredeli, Gemicikırı, Gürgendere, Göktepe, Küleç, Geyikkırı, Lütfiye, Lofcaicedid, Yanic ve Yenice isimli 61 köyden meydana gelmiştir.¹⁵

Anadolu coğrafyası yıllar boyunca birçok ulusun yaşam yeri haline gelmiş ve birlik anlayışı içerisinde kültürel etkileşimlerini gerçekleştirmişlerdir. Böylelikle Biga daha önce de bahsedildiği gibi göç yolunda olduğu için gerek Avrupa'dan gerekse Anadolu'dan birçok ulus burayı mesken edinmiştir. Muhacir adını verdiğimiz göçebe halk burada çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca Pomak, Boşnak, Çeçen ve Çerkezlerden oluşan çok kültürlü bir yaşam alanı meydana gelmektedir. Biga'daki yerli halk ise manavlar adı verilen kişilerden oluşmaktaydı.

Verimli topraklara sahip bu bölgede Kafkas göçleri ile başlayan süreçte, Osmanlı Devleti'nin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin maruz kaldığı tüm göç dalgaları etkili olmuştur. 1848-1861 arasında Çeçen ve Dağıstan göçleri, 1878'de 93 Muhacirleri dediğimiz Balkan göçleri, 1911-1913 Balkan Savaşları ile gelen göçler, 1925 Nüfus Mübadelesi göçleri, 1934 Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya göçleri bölgenin maruz kaldığı büyük göç dalgalarıdır. En son 1987'de Bulgaristan'dan Jivkov yönetiminin baskılarından kaçan Türkler bölgeye yerleştirilmiştir.¹⁶

Yıl	Biga Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	90.576	45.235	45.341
2017	90.788	45.639	45.149
2016	89.853	45.528	44.325
2015	87.747	43.772	43.975
2014	86.483	42.927	43.556
2013	85.225	42.291	42.934
2012	83.594	41.428	42.166
2011	82.037	40.805	41.232
2010	80.982	40.275	40.707
2009	80.849	40.055	40.794
2008	81.363	40.686	40.677

¹⁵ Musa Şaşmaz, *Türkiye'nin İdari Taksimatı IV. (1920-2013)*, TTK Yayınları, Ankara, 2014, s.372.

¹⁶ Melike Bağrıay ve Şeyma Nur Altun, "Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler ve Biga Yöresine Yerleşimler", <https://www.academia.edu/>, s.16, / 2019/04/25.

2007	79.569	39.632	39.937

17

Tablo-1 Biga'nın 2007'den 2018'e kadar olan nüfus sayıları

Yukarıdaki tabloda Biga'nın 2007'den 2018'e kadar olan nüfus sayıları verilmiştir. Bu tabloya bakarak 2007'den 2017 yılına kadar olan 10 yıl içerisinde nüfus düzenli bir şekilde artmıştır. Ancak 2018 yılı verilerine göre nüfusta azalma görülmüştür. Bu azalmayı birçok nedene bağlayabiliriz. Örneğin; ekonomik durum, siyasi ve sosyal durumlar gibi.

2.BÖLÜM

BÜROKRASİ KAVRAMI: OSMANLI DEVLETİNDE BÜROKRASİ ANLAYIŞI

1.Bürokrasinin Tanımı

Bürokrasi ilk çağlardan günümüze kadar devlet ve toplum oluşumunda oldukça önemli olmasından dolayı bu kavramı idrak edilebilecek şekle getirebilmek için kelimenin etimolojik açıklamasına bakmamız gereklidir. Kavram üzerinden bakılacak olursa genelde halk arasında kırtasiyecilik, keyfi karar alma gibi çeşitli fikirler canlanmaktadır.

Bürokrasi kelimesinin kökeni Latince ve eski Yunancaya dayanır. Kelimenin ilk kısmı olan “bureau”, Latince koyu, kasvetli renkleri anlatmak için kullanılan “burrus” kelimesinden gelir. Aynı kökten gelen “la bure” ise, memurların kullandığı masalara sermek için kullanılan örtü anlamına gelmekteydi. Bureau kelimesi, önceleri masayı daha sonraları ise büro olarak kullanılan bütün bir odayı ifade etmek için kullanılmıştır. Kelimenin ikinci kısmı olan “craite ise hâkimiyet, iktidar anlamına gelen ve yönetim biçimine işaret eden bir Yunanca kelimedir.¹⁸

Bürokrasi kavramını sistematik bir biçimde ilk inceleyen Alman sosyoloğu Max Weber'e göre bürokrasi; geniş bir alana yayılmış toplumsal fiil ve hareketlerin, rasyonel

¹⁷ https://www.nufusu.com/ilce/biga_canakkale-nufusu/2019/04/25.

¹⁸ Murat Akçakaya, “Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü Ve Geleceği”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, Aralık 2016, s.276.

ve objektif esaslara uygun olarak düzenlenmesi sürecidir. ¹⁹ Weber'in ortaya koyduğu bir örgüt yapısı olarak bürokratik modelde görevler hiyerarşik bir sistem oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. "Hiyerarşinin her kademesinde yetki ve görevler önceden belirlenmiş kanun, kaide ve idari kurallarla biçimsel olarak belirlenmiştir. İşler bölümlere ayrılarak, uzmanlaşmış kişiler tarafından, belirli kural ve standartlara uygun olarak; kişisel olmayan, formel bir şekilde yürütülür. İşlemler ve iletişim yazılı olarak yapılmakta, iş görenler emirlere yasal yetkiye dayandığı için uymaktadırlar."²⁰ Weber'e göre hiyerarşik sistemde komut zinciri, iş bölümü, atamalarda liyakat dikkati ve kurallardan bahsedebiliriz. Weber'i bu düşünceye iten sebep olarak Almanya'nın hızlı sanayileşmesi olarak yorumlanabilir.

Bireysel davranışlar hemen hiç yoktur, kişisel olmayan kural ve normlar ise örgütün hizmetindeki kaynakları en iyi biçimde kullanmaya yöneltilmişlerdir. Kontrol ve revizyon sistemleri arzulanan davranışı güçlendirmek için dizayn edilmişlerdir. Çatışmalar kadar amaçlar ve araçlar üzerindeki tartışmalar da yasaklanmıştır. Bu örgüt biçimi rasyonelliğe, açıklığa ve düzenliliğe dayanma ve bağlanma olarak nitelendirilmiştir.²¹ Bu nitelendirmeler sadece Weber ile sınırlı kalmamış ve çeşitli fikirler de ortaya atılarak sorunsala çözüm veya bir tanımlama getirmek istenmiştir.

Örneğin; Bendix, modern toplumda bürokrasinin sadece kapitalist sınıfın hizmetinde olmaktan çıktığını, otonom bir niteliğe büründüğünü, profesyonel bir fonksiyon sürdürdüğünü, iktidarın yürütülmesi ile ilgili uzmanlığı elinde tutarak tayin edilen politikayı optimum uygunluk ve dengede uyguladığını ileri sürmektedir.²² Bürokrasi sadece devlette yer almakla kalmamış, özel sektörde de belli bir yer edinmiştir. Bunun sebebi ise topluluklar içerisindeki oluşumları idare edebilme ve fonksiyonları yerine getirebilme fırsatı vermek ve işlevini yeterli kılmaktır.

2.Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi

Devletlerin tarih sahnesine çıkışından itibaren devamlılıklarını ve hükümlerini bürokrasi çerçevesinde geliştirmeye çabalamışlardır. Tarihte Mısır, Eski Roma, Çin,

---

¹⁹ Orhan Gökçe ve Ali Şahin, "21. Yüzyılda Türk Bürokrasisinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.3, 2002, s.3.

²⁰ <http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/05/maxweber1.pdf>, s.8/2019/04/26.

²¹ <http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/05/maxweber1.pdf>, s.11-12/2019/04/26.

²² Gencay Şaylan, *Türkiyede Kapitalizm Bürokrasi ve İdeoloji*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1974, s.23-24.

Selçuklu ve Osmanlı Devleti gibi birçok devlet bürokrasiden faydalanmış ve farklı şekilde uygulamışlarsa da temeli aynı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan imparatorluk haline gelene kadar geçirdiği evrelerde bürokratik yapıya rastlayabiliriz. Osmanlı'nın bu yapısı batılı devletlerle benzerlik gösterse de toplum yapısı olarak farklı bir çeşitliliğe ve kültüre sahipti. Bu kültür bilindiği üzere Türk-İslam geleneğidir. Weber geleneksel otorite ile idare edilen toplumlara "Patrimonyal" terimini kullanmaktaydı. Bu teriminin içeriği Osmanlı devlet yapısında olduğu gibi o toplumun reisi hükümdardır. Bundan dolayı halkın başında bulunan padişah oranın yöneticisi anlamına gelen bir misyon edinmekteydi ve hükümdar halkını korumak ve onların huzurunu sağlamak zorundaydı. Çünkü padişahı da kısmen sınırlayan şer'i ve örfi kurallar bulunmaktaydı.

Şer'i hukuk Allah'ın emrettiği ve yasakladığı şeyleri kapsar ve bu kurallar değişiklik gösteremezdi. Devamında halifeliğin Osmanlıya geçmesiyle de hükümdarın yükümlülüğü birçok bakımdan artmış bulunmaktaydı. Osmanlılarda halkı ilgilendiren fermanlarda şu formül daima tekrarlanmıştır: "Reaya taifesi ki Tanrının bir emanetidir, onları himaye etmek ve kimsenin zulüm yapmasına müsaade etmemek padişahın vazifesidir".²³ Yani hükümdar halkına uyguladığı her şeyden Allah'a hesap verecek olması onun yönetim stratejisini ve tavrını şekillendirdiği söylenebilir. Yönetilenler gözünde devleti ön planda tutan faktör de "din ü devlet" anlayışı olmuştur. Osmanlı din ve devleti ikiz saymış, ancak şüphesiz bunlardan devlet bu eşitlikte ön plana çıkmıştır. Devlet konusundaki bu yaklaşım Osmanlı'da yöneten-yönetilen ilişkilerinin şekillenmesini sağlamıştır.²⁴ Örfi hukukta ise gelenek-görenekler ve adetler yer almaktaydı. Osmanlı toplumunda yöneticiler ve reaya (halk) olmak üzere belirli iki sınıfa ayrılmıştır. Yani bu durum merkez olarak nitelendirilen yönetici sınıf ile çevre olarak nitelendirilen reaya (halk) arasında bir kopukluk yaratmaktadır.

Osmanlı'nın kuruluş yıllarında yöneten-yönetilen ilişkilerinde yüz yüze ilişkilerin daha yoğun olduğu ve sürecin kurumsallaşmadığını görmekteyiz. Yönetenlerle-yönetilenler iç içe yaşadıkları için yani idarecilerle halk arasında herhangi bir ayırım ya da engel olmadığı için halk yönetenlerle direkt temas kurup derdini anlatabilmiştir. Fakat zaman içinde imparatorluk topraklarının genişlemesi devlet

---

²³ Mehmet Göküş, "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Modern Türkiye'ye Yöneten-Yönetilen İlişkilerinin Gelişimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2010, C.15, S.3, s.229.

²⁴ Göküş, a.g.m. , s.230.

işlerinin artmasına neden olmuş. Bu işlerin görülmesi için de padişah geniş bir yönetici kadrosu istihdam etmeye başlamış, böylece halk ile padişah arasına bürokrasi girmiştir.²⁵ Bu araya giren oluşumlar her ne kadar devletin etkinliğinin ve büyüklüğünün belirtileri olsa da halkına olan bağının uzaklaşmasına sebebiyet vermesi kaçınılmaz olacaktır.

Merkezin, çevreden bağımsızlığı ve bu anlamda sahip olduğu otonomi, devletin kendine özgü örgütlenme ve yapılanma biçimini ortaya çıkarmıştır.²⁶ Osmanlıda kendine özgü yapılanmanın en güzel örneğine kul sistemini ekleyebiliriz. Bu sistemin Osman Bey döneminde uygulandığını bilinmektedir. Sisteme göre gayrimüslim tebaadan olan ailelerin gençleri çocuk yaşta alınıp gerekli eğitim verilerek devlette çalıştırılmak üzere yetiştiriliyorlardı. Çocukların yeteneklerine göre kimisi devlet kademelerinde yer edinirken kimisi de Yeniçeri Ocağı'nda asker olmak üzere eğitiliyordu.

16. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren kul sisteminin doruk noktaya ulaştığı ve kapıkulu mevcudununun 80.000'i açtığı dönemde padişahın otoritesi zayıflamış, kapıkulları yönetim kademelerinde mutlak bir hâkimiyet kurmuşlardır. Dirlikleri, devletin ve toplumun gelir kaynaklarını tekelleri altına geçirmeye çalışan bürokratik çekirdeğin pek de haklı olmayarak ekonomiyi ve toplumu büyük ölçüde denetim altına alma iddiası aynı zamanda devlet otoritesini toplum katmanlarının en üstünde tutma iddiasıyla da desteklenmektedir.²⁷ Görüldüğü üzere bu sistemin uygulanması asker ve bürokrat yetiştirmek bakımından yararlı olsa da meydana çıkardığı sorunlar açısından devletin bekasını tehlikeye ve sıkıntıya sokacak durumlar yaratmıştır. Hele ki devletin ekonomik ve siyasi yönden gücünün zayıflamaya başladığı dönemlerde (16.yy'ın sonları, 17.yy ve sonrası) bu bahsi geçen sistemin etkileri oldukça görülmekteydi.

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkarak Tanzimat'a kadar devam eden "*mütesellimlik kurumu*" ise işlerin vekâletle, uzaktan ve savsaklanarak idare edilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bozuk düzen, mütesellimlerin çoğunlukla taşradaki düzene uyarak haksız vergiler toplamalarına ve zimmelerine para

---

²⁵ Göküş, a.g.m., s.231.

²⁶ Serdal Fidan, Kamil Şahin ve Fikret Çelik, "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Etkinliği ve Önemi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2011, S. 23, s.115.

²⁷ Tahsin Güler, "Osmanlı'da Siyaset ve Bürokrasi İlişkilerinin Tarihi Seyri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Y.2014, C.19, S.4, s.319.

geçirmelerine uygun ortam sağlamıştır.²⁸ Sistemin yarattığı bu değişim denildiği gibi her alanda olduğu gibi halkı rahatsız edecek ve işlerin aksamasına gelir-gider düzeninin bozulmasına yol açmaktaydı.

3.Tanzimat’a Kadar Osmanlı Bürokrasisi

Teşkilat yapısının oluşması eski geleneklerine bağlı olan Osmanlı Devleti için kolaylıkla bu yapıyı uygulamaya sokacağını bilmekteyiz. Bu yapı içerisinde belki de en önemli görevlerden birini üstlenen kurum Divan-ı Hümâyundu. Osmanlı Devleti’nde Divan-ı Hümâyun denilen yapı Orhan Bey zamanından beri varlığını sürdürmekteydi. Fakat o dönemden Fatih dönemine kadar memur sayısı ve bürokrat sayısı pek fazla değildi. İlerleyen dönemlerde genişleyen sınırlar ve artan nüfus sayısına bağlı olarak devlet kademelerinde memur ihtiyacı da artmış bulunmaktaydı.

Fatih’in getirdiği en büyük yenilik ise divanda padişahın başkanlığının kesinlikle kaldırılması ve bu işin vezir-i azama bırakılmasıdır. XVI. yüzyıl başlarından itibaren Divan-ı Hümâyun devlet içinde padişaktan sonra en önemli yeri aldı, bu durum XVII. yüzyıl sonlarına kadar sürdü. O dönemlerden başlayarak Divan-ı Hümayunun yetkileri yavaş yavaş vezir-i azamın divanına (ikinci divanı) geçmeye başladı. ²⁹ Bu ikinci adama geçiş olması Osmanlı Devleti’nin idari anlamda hükümdarlığın kimde olduğu, yetkilerin ne kadar padişaha ait olduğu sorgusunu ortaya çıkaracaktır. Yine Osmanlıda kamu personelinin oluşturulan memurlar bulunmaktaydı bunlar; Seyfiye, İlmiye ve Kalemîye, olarak üç kısma ayrılmışlardır.

Seyfiye: Osmanlı Devleti’nde padişahın idarî ve askerî yetkilerini temsil eden görevliler sınıfıdır. Bu sınıfın Divan-ı Hümayundaki temsilcileri vezir-i azam ve vezirlerdi. Divanın dışında ise; beylerbeyleri, sancak beyleri, kapıkulu askerleri, tımarlı sipahiler bu grubun içindeydi.

Kalemîye: Mali işlerden sorumlu bu sınıfın en üst rütbelileri nişancı ve defterdardır.

---

²⁸ Güler, a.g.m., s.320.

²⁹ Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", *İslam Ansiklopedisi*, , C.9, İsam Yayınları, s.430-431.

İlmiye: Medreselerde eğitim görmüş kişilerin idari ve adli hizmetlerin görülmesinde görev alması ve sosyal, idari, askerî konularda dini görüşünün açıklanmasıdır.

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayundan başka divanlar da vardı. Vezir-i azam divanı yanında Cuma günleri yine onun konağında toplanan ve şeri davalarla uğraşan. Bundan dolayı sadece kazaskerlerin katıldığı cuma divanı, yine buna benzer nitelikte çarşamba divanı en önemli diğer kurul-organlardandır. Her makam sahibi de ayrıca kendi dairesinde divan kurardı. Eyaletlerde de valinin başkanlığında toplanan. Merkezdeki ikinci divanın küçük bir kopyası olan eyalet divanları çalışırdı.³⁰ Veziriazamların bu dönemde güçlerinin artmaya başlamasıyla devlet bekasında önemli yerlerde söz sahibi olmuşlardır. Bu da idarenin yavaş yavaş tek elden çıkması ve yönetimdeki çatlakların temelini atılmasına destek olmuştur.

Osmanlıda bürokratlar; padişahın yazı işlerine bakan nişancı, maliye işlerinden sorumlu defterdar, kâtiplerin şefi olan reisülküttap, arazi kayıtlarını tutan defter emini gibi kişilerden meydana gelmekteydi. Bahsi geçen bölümlerden başka da birçok kalem ve kurullar vardı. Divan-ı Hümayun kalemleri, Bab-ı alinin iyice teşekkülünden yani Paşa kapısı veya Bab-ı asaf denilen sadrazam dairesinin bütün devlet işlerini üzerine alıp merci olmasından evvel beylik (divan), tahvil (kese veya nişan), rüüs ve daha sonra ilave edilen amedi kalemi olmak üzere dört kısımdı. Her bir kısım amirine kesedar denilirdi. Beylikci kesedarı Divan-ı Hümayun mühimme kaleminin amiri idi.³¹ Bahsi geçen kurumların oluşturulması Osmanlı Devleti'ndeki teşkilatlanma hareketlerini de ortaya çıkarmış bulunmaktaydı. Bu da yönetenler kısmında hiyerarşinin olduğunu, her kısmın ayrı görevlerinin ve sorumluluklarının olduğunu göstermekteydi.

XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, merkez bürokrasisinin gelişmesiyle birlikte alt birimlere ve buralarda da bilirkişilere olan ihtiyacın artması nedeniyle XVI. Yüzyılda yeni bürokratik kurumlar oluşturulmuştur. Başlangıçta bir kâtibin yeterli olduğu bürolarda işlenen evrak ve buna paralel olarak iş yükünün artması neticesinde alt bürolar kurulmaya başlandı.³² Alt büroların kurulması yine en iyi zamanlarını

³⁰ Mumcu, "Divan-ı Hümayun", s.431.

³¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988, s.39-40.

³² Serap Sunay, *II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicill-İ Ahval Kayıtlarına Göre 1879- 1909)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2007, s.21.

yaşayan Osmanlı için mühim bir meseleydi ki kurumsallaşma ve evrensele hitap söz konusu olduğunda bu uygulamaları ve bölümlere ayrılmaları yapmak elbette kaçınılmaz olmuştur.

Oluşan bu alt kurumlardan biri de bürokraside yer edinmiş Hâcegânlıktır. Bu kurum Farsça “*hâce*” olan kelimededen türetilmiştir. Anlamı ise hoca kelimesinin çoğuludur. Divan-ı Hümayunun ileri gelen kalem erbabı için XVI. yüzyıl sonları ve XVII. yüzyıl başlarından itibaren kullanılmaya başlandığı söylenebilir. Önceleri yirmi beş civarında iken XVII. yüzyılda giderek sayıları artan hâcegân XVIII. yüzyılda Bâb-ı Âsafî, maliye ve Kapıkulu ocaklarının ileri gelen kâtiplerini içine alarak geniş bir kâtip zümresini niteleyici anlam kazandı.³³ Hâcegânlığa tayin (Hâceganlık tevcihi) her sene Şevval ayı ortalarında yapılırdı. Yıllık tevcihata tabi hâcegân, derecelerine göre dört ayrı grup halinde sadrazam tarafından hazırlanır ve padişahın tasdikine sunulurdu.³⁴

Aslında devlete memur yetiştirme ilk olarak medrese eğitimleriyle başlamıştır. Ardından devam eden süreçlerde ise yani nezaretlerin kurulmasından önce kalemler kendi kalifiyeli elemanlarını yetiştirmeye başlamışlardı. Buraya küçük yaşlarda alınan çocuklar kendilerine verilen eğitimin ardından çirak olarak girdikleri kurumdan memur olarak görevlerine başlamış olmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda memurluk bir aile mesleği şeklindeydi. Bir büroda çalışan memur öldüğünde veya emekliye ayrıldığında büyük oğlu bu işi yapabilecek kabiliyete sahip ise onun babasının kadrosunu alması kanundu. Memurların çocukları, babaları ile birlikte küçük yaşlardan itibaren bürolara devam eder ve bürokratik usulleri öğrenirlerdi.³⁵ Burada eğitim alanların çoğu devlet kademelerinde iyi görevlerde yer almışlar ve devletin bekası için önemli rol oynamışlardır. Tabi ilerleyen süreçlerde bu kademelerde yer alan memurlar Osmanlı’nın ekonomisinin ve siyasi yapısının zayıflamaya başladığı dönemlerde ellerindekileri kaybetmemek adına bazı bozukluklara yol açmışlardı. Nitekim Osmanlı Devleti’nin bu çok yapılı bürokrasi sistemine geçişinin ardından ortaya çıkan tablo ekonominin ve siyasi olayların da etkisiyle kötüleşmeye ve XVII. yüzyılda başlayan bozulmalara fırsat vermiştir. II.

³³ Mehmet İşırlı, “Hâceganlık”, *İslam Ansiklopedisi*, C.14, İsam Yayınları, s.430.

³⁴ İşırlı, “Hâceganlık”, s.430.

³⁵ Erhan Afyoncu, "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi", *Türkiye Günlüğü*, Kasım-Aralık 1999, Ankara, S.58, s.185.

Mahmud merkezi otoriteyi restore etmek, daha doğrusu 19.asrın icaplarına göre yeniden kurmak için bazı tedbirler ve sert uygulamalara gitmek zorunda kalmıştır.³⁶ Ancak yine de bozulmada yetersiz kaldığı söylenebilir.

Gücü elinde bulunduran bürokratlar, yöneticiler önceden halktan yana tavır sergilemelerine rağmen bu bozulmalar meydana geldikçe halktan kopuş da başlamıştı. Bu kopuşun sebebi yukarıda bahsedildiği gibi yönetenlerin ekonomik kaynaklara olan ihtiyacının artması ve ellerinde bulunan kaynakların artık yetersiz olmasıydı. Ayrıca devlet adamlarında görülen lüks ve sefaya düşkünlük, lüzumsuz işlerler, adam kayırma, rüşvet gibi konulara yönelmeleri devletin bozulmasında en büyük etkenlerden biri olmuştur.

Ekonomik krizin bir başka sonucu da devlet, mali durumunu düzeltmek amacıyla vergileri iltizama vererek peşinen tahsil etmeye başlamış. Vergilerin iltizama verilmesi ile mültezimler, devlete ödediklerinin kat kat fazlasını çıkarmak için köylüye ve esnafa yüklenmeye başlamıştır. Halk eskiden alıştığı gibi devleti yanında değil tam tersine zaptiyesi, memuru, kadısı ve diğer görevlileri ile karşısında görmeye başlamıştır.³⁷ Bu iltizam sisteminin en ağır sonuçlarına katlananlar ise köylüler olmuştur. Topraklarına uygulanan ağır vergilerden dolayı ekip biçemeyen köylü sıkıntıya düşmüş, ürün üretmez hale gelmiş ve toprak kayıpları yaşamıştı. Bu bozulmanın yaşanması Osmanlıyı zora sokmaya başlamaktaydı ve kurumların bu duruma gelmesi Tanzimat'a kadar devam edecek ve asıl kurumsallaşma burada yapılmaya çalışılacaktır.

4.Tanzimat Dönemi Osmanlıda Bürokrasi

Osmanlı Devleti'nde 16.yy'ın sonlarında başlayan siyasi, askeri ve ekonomik çatırdamalar günden güne sorun haline gelmeye başlamıştı. 1683 Viyana kuşatmasının başarısız olması Osmanlıda zaten sıkıntıların ortaya çıktığı bir dönemde büyük sıkıntılara yol açmıştır. Düzensiz ve farklı alınan vergiler, üretim kıtlığı, yönetici tabakanın halkı görmezden gelmesi, askeri başarısızlıklar gibi birçok nedenden dolayı zor durumda olan devlet mekanizmasının bir an önce çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Batı karşısındaki geri kalmışlık Osmanlıyı her anlamda kötü bir yola

---

³⁶ İlber Ortaylı, *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, Türk İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s.103.

³⁷ Göküş, a.g.m., s.232.

sürüklemekteydi. Ayrıca batılı devletlerde Fransız İhtilali'nin (1789) olmasıyla beraber milliyetçilik anlayışı Avrupa'da büyük yankı uyandırmıştır. Osmanlı'nın bu gerileme dönemini fırsat bilen Avrupalı devletler devletin içerisindeki azınlıkları kışkırtacak davranışlarda ve telkinlerde bulunuyorlardı. Bu durum reform hareketlerine zemin hazırlamış olmaktadır.

Tanzimat; Türk siyasi, idari, iktisadi ve sosyal hayatında topyekûn bir değişmeyi ve yeniden yapılanmayı ifade eder. Kelime olarak Tanzimat, “düzenleme”, “nizamlama”, “yapılanma” ya da “reorganizasyon” anlamına gelmektedir.³⁸ Bu tanımlamada görüldüğü üzere Osmanlı devlet adamları da bu akımı bir şekilde kabul etmek ve uygulamaya koymak durumunda kalmışlardır. Çünkü toplumsal yapısında bozulmalar olan devlette düzenlemeler politikalarının ortaya çıkması Avrupalıların etkisiyle de kaçınılmaz olmuştur. Yönetenler, sarsılan merkezi otoriteyi yeniden canlandırmak amacıyla çare olarak Tanzimat'ı öngörmüşlerdir. II. Mahmut döneminde yapılan ıslahatlar yetersiz kalmış (yenilikler köklü bir değişikliğe sebebiyet vermemiştir) ve ondan sonra tahta geçen Sultan Abdülmecit devraldığı durumun ehemmiyetiyle birlikte devletin içinde bulunduğu durumu da göz önüne alarak Tanzimat'ı ilan etmeyi uygun bulmuştur.

Tanzimat dönemi yapılan yenilik çalışmalarını aşağıdaki gibi sıralanabilir;

Vergilerde düzenlemeler yapıldı,

Zorunlu askerlik hizmeti başlatıldı,

Gayrimüslimlerin de orduda yer alması ve rütbe almaları sağlandı,

Bahriye Nezareti kuruldu (1867),

Mekatib-i Umumiye Nezareti kuruldu (1846),

Darülmüallim açıldı (1848),

Fransız eğitim sistemini örnek alan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlandı(1869),

Çeşitli fabrikalar kuruldu.

---

³⁸ Fidan, Şahin ve Çelik, a.g.m., s.122.

Bu dönemlerde Osmanlı Devleti bir yandan Avrupa'daki gelişmeleri yakalamaya çabalarken bir yandan da Mısır sorunuyla uğraşmaktaydı. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'yla savaşa girilmiş (1839) yenilgiyle sonuçlanan bu savaşı fırsat bilen Avrupalı devletler Osmanlı'nın içişlerine karışma fırsatını bulmuştu. Bu fırsat azınlıkların bahane edilmesi ve içişlerine karışma Osmanlıyı zor durumda bırakmış ve yukarıda da bahsedildiği gibi Tanzimat Fermanı'nın yayınlanmasına kadar gitmiştir. Süreç içerisinde 1845'te Hariciye Nazırlığı (daha sonra çoğu kez sadrazamlığa da getirilecek) görevine getirilen Mustafa Reşid Paşa ıslahatları takip ederek dönemin nabzını tutmuştur. Söz sahibi olan bu devlet adamına Gülhane Meydanı'nda hazırlanan ferman okutuldu.

Hariciye Nâzırı Mustafa Reşid Paşa 3 Kasım 1839'da Gülhane Meydanı'nda vükelâ, ricâl, ulema, Rum ve Ermeni patrikleri, hahambaşı, esnaf temsilcileri, sefirler ve diğer hazır bulunanların önünde Tanzimat Fermanı'nı okudu. Sultan Abdülmecid töreni Gülhane Kasrı'ndan izledi.³⁹ Fermanda; herkesin can ve mal güvenliğinin sağlanacağı, mahkemelerin herkese açık olacağı, vergi uygulamalarının düzenleneceği, rüşvetin olmayacağı, hukuk önünde herkes eşit hale geleceği, özel mülkiyetin yasal dayanağı sağlanacağı gibi birçok maddeler içeren bu ferman tartışmalara yol açmıştır.

Tanzimat döneminde Osmanlıdaki bürokrasi anlayışı merkezi otoriteyi güçlendirmek olarak teşekkül ettiğini söyleyebiliriz. Fermanla birlikte padişahın yetkileri kısıtlanarak azınlıklara haklar tanınmıştır. Böylelikle çeşitli kurumların ortaya çıkması, memurluğun bir meslek haline gelmesine fırsat vermiştir. Osmanlı Devleti, 1860'lı yıllarda ülke yönetimini Fransız yönetim sistemine göre yeniden biçimlendirmeye çalışmıştır. Bu bakımdan yönetim yapısı, Fransız yönetim sisteminin bir kopyası niteliğindedir. Memuriyet, Tanzimat döneminde meslek haline getirilmiştir. Memurların göreve bağlılığı feodal ve Patrimonyal yönetimlerdeki gibi kişisel değil, işlevseldir.⁴⁰ Bu bağlılık her ne kadar toplumsal olarak görülse de bir süre sonra bürokratlar, kendi fikirlerini ön planda tutarak adeta kendi düşüncelerini uygulamaya koymaya çaba serf etmekteydiler. Aydınlar, toplumla mutabakat noktası zayıf ve hatta

³⁹ Ali Akyıldız, "*Tanzimat*", İslam Ansiklopedisi, C.40, İsam Yayınları, s.2.

⁴⁰ Fidan, Şahin ve Çelik, a.g.m., s.123.

anlaşılmaz bir dil ve yine aynı şekilde toplumla olan bağlarını tamamen koparan davranışlarla, iddiacısı oldukları dava için gerekli halk desteğini sağlayamamışlardır.⁴¹

Sonuç olarak, Tanzimat dönemi devlet adamlarının geliştirdiği politikalar, en azından ekonomik açıdan, ya ölü doğmuş ya da kendi kendine zarar veren politikalar olmuşlardır.⁴² Tanzimat reformcuları bu tavırlarından dolayı birçok kişiden olumsuz tepkiler almıştır. Aslında bakacak olursak Tanzimat Fermanı her ne kadar eşitlikten, düzenden bahsetse de dış güçlerin de müdahalesiyle aksaklıklar yaşanmıştır. Memuriyet anlayışı da bu bağlamda değişiklikler yaşamıştır. Bu dönemde yetişen devlet adamları da memurlar da batı zihniyetinde yetişir hale gelmiş ve ön plana çıkmışlardır. Düzene geçilen bir dönem olan Tanzimat'ta memurların daha önceki senelerde yaşanan adam kayırma, görevi kötüye kullanma gibi olaylara karışmaması için göreve başlarken Kur'an-ı Kerim'in üstüne yemin ederlerdi. Bu süreç devam ederken batılı devletler Tanzimat'ı yeterli bulmayarak yeni hukuksal, siyasi olanaklar talep etmişlerdir. Nitekim çeşitli askeri, hukuki taleplerin ardından 1856'da bir ferman okutuldu ve böylece Tanzimat'la başlayan değişim İslahat ile devam ettirilmiş oldu. Dönemin memuriyet anlayışına göz atacak olursak;

Memurlara tahsis edilen maaşların muntazam bir şekilde ödenmesine başlanacaktır. Bütün tebaayı ilgilendiren konuların görüşüldüğü Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye'ye her cemaatin başkanlarıyla devleti temsilen bir memur tayin edilecektir. Bir yıl için tayin edilen bu üyeler, müzakerelerde görüşlerini serbestçe söyleyebilecekler ve bundan dolayı rencide edilmeyeceklerdir. Rüşvet ve yolsuzlukları yasaklayan kanunlar istisnasız bütün memurlara uygulanacaktır.⁴³ Düzenlemeler sayesinde çok uluslu memuriyet yapısı İslahat Fermanıyla iyice belirginleşme ve çoğalma görülmüştür.

Teşkilatlanma sadece İstanbul'la sınırlı kalmayıp vilayetlere de taşınmıştır. Burada da çeşitli yabancı uyruklu vatandaşların sorunlarını çözmek, oluşabilecek kargaşanın önüne geçmek için buralara birer müdür ve tercüman atamaları da yapılmıştır. Taşra teşkilatına hariciye müdürleri atanması 1864 ve 1871 Vilayetler Kanunlarıyla sistemli hale geldi. Bu düzenlemeyle Hariciye Nezareti tarafından atanan

---

⁴¹ Seyfettin Aslan, Abdullah Yılmaz, "Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.2, S.1, s.293.

⁴² Carter V. Findley, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform "Babıali, 1789-1922*, (Çeviren Ercan Ertürk), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2014, s.186

⁴³ Ufuk Gülsoy, "İslahat Fermanı", *İslam Ansiklopedisi*, C.19, İsam Yayınları, s. 187.

ancak yerel valinin emrinde bulunan bu görevliler her vilayetin idari personelinin değişmez bir parçasını oluşturmaya başladı.⁴⁴ Bu uygulama da bölge halkının haklarının korunması ve merkezden kopuk bir sistemin oluşmasının önüne geçmek amacıyla yapıldığı çıkarımında bulunulabilir.

5.Meşrutiyet Dönemi Memuriyet ve Bürokrasi

Osmanlı'nın son dönemlerine yaklaştıkça diğer devletlerin gelişmesini takip etmekte ve her ne kadar zor durumda olsalar da uygulamaya çalışmaktaydılar. Bu durum tıpkı II. Abdülhamid öncesi padişahların çoğunun yapmaya çalıştığı uygulamalara benzer şekilde II. Abdülhamid de aynı şekilde uygulamalar, reformlar yapmaya çalışacaktı. Tahta çıkmasıyla beraber vaatlerinden biri olan “Kanun-i Esasi” yi 23 Aralık 1876 yılında ilan etmiştir. İlk anayasa olarak tarihe geçmiştir. Böylelikle I. Meşrutiyet dönemi başlamıştı. Kanun-i Esasi'ye göre devletin her organlarında düzenlemelere gidilerek daha önceki reform hareketlerini devam ettirmişti. Mithat Paşanın etkisiyle II. Abdülhamid anayasa komisyonu kurarak çeşitli ülkelerden (Belçika, Fransa) ilham alarak kaleme alınmıştır.

İlk Osmanlı Anayasası, 24 Aralık 1876 tarihinde Padişah tarafından bir Hattı Hümayun ile ilan edilmiştir. Kanun-ı Esasi, bir anayasada olması gerektiği şekilde halkın oylarıyla seçilmiş bağımsız bir yasama organı tarafından oluşturulmamıştır. Bütün üyeleri padişahça atanan Meclis-i Mahsusa adındaki 28 üyeli bir kurul tarafından çeşitli ülkelerin anayasalarından yararlanılarak hazırlanmıştır.⁴⁵ Padişah daha önceki dönemlerdeki bürokratların yetkinliğini göz önüne alarak devletin üst kademelerine çok uzun süre yer alacak kişiler atamamıştır. Yani bu uygulamanın amacı; padişahın yetkinliğini azaltmalarını engellemek ve batılı devletlerin isteği doğrultusunda bir duruma düşmek istememiş olması diyebiliriz. Abdülhamid'in sivil bürokrasiyi kontrol altında tutma çabası içinde olduğu görülmektedir. Onun saltanatı sırasında derlenen resmi personel kayıtların -ki bu da o dönemde işletilen sözüm ona modern kontrol mekanizmalarından biridir- bizim 1876-1908 arasında 50.000 ila 100.000 kişinin en azından ismen sivil bürokraside görevli olduğu yönündeki tahminimizin temelini oluşturmaktadır.⁴⁶

⁴⁴ Findley, a.g.e, s.218.

⁴⁵ <https://anayasa.tbmm.gov.tr/1876.aspx/2019/05/16>.

⁴⁶ Findley, a.g.e, s.268.

Parlamentoda özellikle memurların nasıl seçileceğinden, hangi haklara sahip olduklarının yanı sıra memur yetiştirmek için okullar kurulması gerektiği sunulmuştur. Özellikle de sultanın Mülkiye Mektebi konusundaki yönlendirici etkinliği ve Kürsü konuşmasında sözünü ettiği konuların çoğu hakkında daha sonra kanunlar çıkarmış olması, idarenin düzene sokulması konusunda yeni bir dönemin başladığının açık göstergeleriydi.⁴⁷ Memurluk müessesesinin bu denli kontrol altına ve düzen altına alınmasının sebebi; kurumlar içinde ve arasında olan adaletsizliği, kopukluğu gidermek ve teşkilatlanmayı yeniden canlandırmak olduğunu söyleyebiliriz. Bürokrasinin merkeziyetçi yapısı, bireylerin en güvenilir iş olarak memurluğu seçmesi, işe girmede kayırmacılık, memurların iyi ücret alması, toplumda seçkin bir sınıf olarak görülmesi gibi özellikler Osmanlı'nın Cumhuriyet yönetimine devrettiği mirastır.⁴⁸

Bu dönemde daralan ekonominin getirisi olarak memurların maaşlarının ödenmesinde aksaklıklar yaşandığını söyleyebiliriz. Üst düzey bürokratlar maaşlarını düzenli alırken diğer memurlar ise düzensiz ve eşit olmayan şekilde alıyorlardı. Gelirlerin toplanması ve harcanması işleri hala Maliye Nezareti'nde toplanmadığı için Maliye, Posta ve Telgraf, Gümrük ya da Tapu dairelerinde çalışanlar en şanslı memurlardı çünkü çalışanların maaşlarının ödenmesi bu dairelerdeki en önemli önceliklendendi.⁴⁹ Hal böyle olunca bu oluşan maaş dağılımındaki aksaklıklar çeşitli kopuklukları, işlerde aksamaları beraberinde getirmekteydi. Abdülhamid döneminde bir önceki reformist padişahlar gibi devleti bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtarmak için çeşitli yenilikler yapmaya, kurumlar kurmaya çalışmıştır. Kurumlar kurulup ya da var olanı düzenlemeye gidilmesi, devletin içinde bulunduğu durumdan dolayı batıdaki gelişmeleri pek fazla uygulamaya koyduğunu söyleyemeyiz.

Merkezde durumlar bu şekilde iken, reform hareketini taşrada uygulanması için bir nizamname hazırlandı (1863) Fuat Paşa, Mithat Paşa ve Ahmet Cevdet Paşa'nın da bulunduğu komisyon kurularak yürürlüğe konuldu. Buradaki amaç ülke genelinde kalkınmayı, teşkilatlanmayı, birliği ve eşit dağılımı sağlamak için belirli kıstaslara sahip ünitelere ihtiyaç vardır. Nitekim Osmanlı'da bunu öngörmüş olacak ki tesiri olup olmayacağı tartışılrsa da bir düzenleme içine girmiş bulunmaktaydı. 1864 (Tuna) Vilayet Nizamnamesiyle eyaletler kaldırılarak, yerine livalardan oluşan vilayet

---

⁴⁷ Findley, a.g.e, s.260.

⁴⁸ Fidan, Şahin ve Çelik, a.g.m., s.123.

⁴⁹ Findley, a.g.e., s.272.

üniteleri kuruluyordu. Nizamname, büyük ölçüde Fransa taşra yönetim sisteminden yararlanılarak hazırlanmıştı.⁵⁰ Reform hareketlerinde genellikle batılı devletler örnek alınarak uygulanmaya konulmuştur. Gerek anayasal düzenlemelerde gerek bürokrasi alanında gerekse vilayet uygulamalarında göz ardı etmek olmazdı. Bu nizamname 1871 nizamnamesine kadar yürürlükte kalmıştır.

1871 nizamnamesi ise yerel yönetimlerin nasıl olacağı konusunda önem arz etmekteydi. Bürokrasinin merkez dışındaki yerlere de ulaşmasını öngörmüştür. 1871 Nizamnamesiyle Osmanlı Devleti idarî bakımdan 27 vilâyet ve 123 sancağa bölünmüştü. Rumeli’de; 10 vilayet ve 44 sancak, Anadolu’da; 16 vilayet ve 74 sancak, Afrika’da ise, 1 vilayet ve 5 sancak yeni düzene göre örgütlenmiştir.⁵¹ Bu nizamname ile liva mutasarrıfı, kaymakamlıkları da kaldırmayla ilgili çalışmalar uygulanmıştır.

Vali mülkiye, maliye, eğitim, bayındırlık ve güvenlik işleriyle cezaî ve hukukî işlerin icrasından sorumluydu. Valinin yokluğunda vali muavini, onun yokluğu halinde de merkez vilayet memurlarından valinin uygun gördüğü birisi valiye vekâlet edecekti.⁵² Böylelikle yetkili valilerde teftiş etme görevi bulunuyordu. Yine bu oluşumların içerisinde taşra mahkemeleri de işlev görmekteydi.

3.BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVAL KOMİSYONU VE DEFTERLERİ

1.Sicill-i Ahval Komisyonu Hakkında

19.yy, Osmanlı Devleti’nin çeşitli alanlarda (sosyal, kültürel, ekonomik, iktisadi, askeri) değişiklikler, yenileşme çabalarının olduğu bir dönemi olmuştur. İdari yapı idari taksimatla belirli bir şekil almış ve yönetim de ona göre şekillenmiştir. Değişikliklerin olduğu bu yenilenme döneminde memuriyet hayatında bulunan kişilere kurallar ve memur olabilmek için okullar, kıstaslar getirilmiştir. Azınlık halktan olanların memuriyetlerde yer alması ve üst makamlara kadar gelmesi art arda

⁵⁰ Mustafa Gençoğlu, “1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*, S.2(1): 29–50 s.35.

⁵¹ Gençoğlu, a.g.m, s.35.

⁵² Gençoğlu, a.g.m, s.36.

uygulanan Tanzimat, Islahat Fermanları gibi hareketlerdir. II. Abdülhamid iktidarında memurların kayıt altına alınması devletin biyografi yazma isteğini de ön plana atmış bulunmaktadır. Çünkü bu kayıtlarla kurumlara kimlerin alındığı ve hangi görevlerde bulunduğu dair bilgiler devlette olacaktı. Bu uygulamayı resmîyette komisyona çevirmek isteğiyle 5 Şubat 1879'da "Sicill-i Ahval Komisyonu" kurulmuştur. Komisyonun alt birimleri olarak merkez dairelerde Sicil-i Ahval Şubeleri, taşrada bulunan vilayet ve müstakil livalarda ise Sicil-i Ahval Hususi Komisyonları teşekkül etmiştir. Komisyonun daha verimli ve etkili çalışması için 1894 senesinde yeniden yapılandırılmış, müstakil ve daimi bir daire hüviyeti kazanmıştır.⁵³ Komisyonun görevlerini aşağıdaki belgede görebiliriz;

Atûfetlü Efendim hazretleri Malûm-ı âlî buyurulduğı vechle mansûb ve ma'zûl kâffe-i vükelâ ve vüzerâ hazerâtıyla bi'lcümle me'mûrînin ism ve tarih-i rütbelerini ve menşe ve sîretleriyle esbâb-ı infisallerini muhtevî etrâflıca defterlerinin tanzimi esâsen ve maslahaten pek lâzım olub bu bâbd a mukaddemâ Makâm-ı sadârete bazı tenbihât-ı seni/ye şerefvâki ' olduğu dahi köyden anlaşılmış ve sunûf-ı memûrîn-i saltanat-ı seniyyeden kazâ kaymakamlığı silkinde bulunub me'mûriyet istidâ'sında bulunanların tercüme-i ahvâli Bâbıâlide mün'akid komisyon-ı mahsûsunca bi'ttedkik içlerinden şâyân-ı istihdâm görünenlerin komisyon-ı mezkûrun mazbatası üzerine bi'listizân müteallik buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Pâdişâhî mucibince nasb ve tayin olunmakda ise de, bunların yine muntazam bir sicill-i ahlâkı olmadığı gibi me'mûrîn-i sâirenin sîret-i intihâbı dahi bir esasa müstenid olmadığından kâffe-i me'mûrîn-i devletin ahvâli mazbût ve ma'lum olmak ve içlerinden açıkta ve me'mu'riyet istidâsında bulunanların sicill-i ahlâka mürâcaatla intihâb ve tayin kılınmak üzere ba'demâ me'mûrîn-i askeriye ve şer'iyyeden mâ'adâ Sadâretten nâhiye müdirlerine kadar mansûb ve ma'zûl bilcümle me'murîn-i mülkiye ve adliye ve mâliyenin menşelerinden şimdiki buldukları mesleklerine kadar kendülerinden birer tercüme-i hâl varakası talep ve ahz olunub ve onun üzerine lâzım gelen tahkikat ve tedkikâtın icrâsiyle mükemmel bir sicill-i ahlâk tanzimi zımnında münâsib zevâtdan mürekkeb hemân bir komisyon teşkili muktezi görünmüş ve el-yevm Babıâli'de mün'akid olan komisyonun meşâgil-i hâzırası bu işi ifâya

⁵³ Abdülkadir Gül, "Osmanlı Devleti Bürokrasisinde Dersimli Memurlar (Sicil-İ Ahval Defterlerine Göre)", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, S: 6, Eylül 2014, s.289.

gayr-i müsâid bulunmuş olduğundan tanzim olunacak ta'limât-ı mahsûsa dâiresinde ifâ-yı vazife etmek üzere ayrıca bir komisyon teşkiliyle Paris Sefiri sâbık devletlü Arifi Paşa hazretlerinin riyâsete ve a'yândan devletlü irfan Paşa ve semâhatlü Tahir Efendi hazerâtıyla yine a'yândan saadetlü Serviçin Efendi'n'm azâlîğa ta'yinini ve Bâbîâlî'nin adem-i müsâ'adesinden nâşî bunlar için oda tefriki kabil olmadığından komisyon-ı mezkûrun müşârünileyh AnfiPaşo'nun hanesinde ictimâ'iyile vukû' bulacak masraflarına medâr olmak üzere Reis-i müşârün-ileyhe a'yânlık maâşına zamîmeten onbin ve müşârün-ileyh İrfan Paşa'ya kezâlik zamîmeten beşbin ve Tahir Efendi ile Serv/ç/n Efendi'ye yine a'yânlık aylıklarına ilâveten ikişerbin beşeryüz ve bir de bu işin bir cihet-i mühimmesi dahi işbu sicilin bir sûret-i muntazamado ve ba'dezin dahi ale'd-devâm vukûâtı yürüdülecek yolda tertib ve tanzimi mes'elesi olduğundan ona göre defterler tutulmak ve komisyonun umûr-ı tahririyesinde istihdâm olunmak üzere Bâbîâlî ve devâir-i şâire aklâmından ta'yin olunacak ketebenin umûmuna da altıbin gurus ki cem'ân yirmialtı bin gurus maâş-ı muvakkat tahsisıyla işbu maâşların bu sene verilecek mikdarının dahiliye zuhurât tertibinden tesviyesi ve sene-i atıyyeden itibâren usûl ve emsâline tevfikân bûdceye ilâvesi tensib olunmuş ise de icrâ-yı muktezâsı hakkında her ne vechle emr ü fermân isâbet-beyân-ı hazret-i Şehinşâhî müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfinin infâzına ibtidâr edileceği beyâniyle tezkere-i senâverî terkim kılındı efendim fi 12 S(afer) sene (12)96 M.⁵⁴

Belgede de görüleceği üzere komisyonun üyeleri hakkında, harcamaları hakkında çalışma şekilleri, toplantı yerleri belirtilmiştir. Komisyon Arifi Paşa'nın Cağaloğlu'ndaki konağında çalışmalarını yürüttü. Çalışmalar için gerekli Sicill-i ahvâl varakaları, defterler ve cetveller ve lüzumlu başka evrakın basım ve hazırlanma işi devlet basımevi olan Matbaa-i âmire'ye sipariş edildi.⁵⁵ Ancak 1896 yılında komisyon kaldırılarak yerine Memurin-i Mülkiye Komisyonu kurulmuştur. II. Meşrutiyetin ilanı sonra 1908 yılında Memurin-i Komisyonu lağvedilerek, Dâhiliye Nezareti'ne bağlı Sicill-i Ahval İdaresi adıyla yeniden teşkilatlandırılmıştır. Ancak ertesi yıl 1909 yılında kurum kaldırılmıştır.⁵⁶

⁵⁴ Atilla Çetin, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma." *Vakıflar Dergisi*, 29, 2005, s.89-90.

⁵⁵ Çetin, a.g.m, s.90.

⁵⁶ Nuri Kavak, Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Eskişehir'li Memurlar (1879-1909), s.15.

Sicill-i Ahval Komisyonu'nda görevlerin dağılımını kontrol etmek ilk kurulduğunda kolay olsa da ilerleyen zamanlarda bölümlere ayrılması ihtiyacı doğmuştur. Bundan dolayı üç bölüme ayrılmıştır;

1-Tescilat Kalemî, memurların terfi, rütbe maaş artışı veya azalması, görev değişikliği azil ve istifa gibi durumlarıyla ilgilenir. Ayrıca tüm tercüme-i hal varakalarını ve zeyil numaralarını defterlere aynen yazarak memurların sayısı, sınıfı, derece ve milliyetleri hakkında kayır tutardı. Tescilat Kalemî bu görevlere ek olarak fihrist kayıtlarını hazırlar ve tercüme-i hallerinin onaylı suretini kopyalardı.⁵⁷

2.Tedkikat kalemî, memurlarının var olan bilgilerinin resmi kayıtlara uygun olup olmadığını kontrol ederdi.⁵⁸

3.Evrak kalemî, gelen giden evrakları kaydederek ilgili kurumlara gönderirdi.⁵⁹

2.Sicill-i Ahval Defterleri

Sicill-i Ahval defterlerini Osmanlı'nın yenileşme ve reform hareketlerinin bir ürünü olarak adlandırabiliriz. Kurumsallaşmanın hızlanması ve çoğalmasına ek olarak, taşrada ve merkezde çeşitli memuriyetlerin ortaya çıkması memur alımının artmasına sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte artan memur sayısının denetimini yapmak ve hepsinin bilgilerini tek elde toplamak ihtiyacı doğmuştur. Böylelikle her memur için tercüme-i hal varakaları tutulmaya, ardından da bunlar defterlere geçirilmeye başlanmıştır.

Defterde memura ayrılan kısım yetmediği takdirde o memurla ilgili daha sonraki olaylar zeyil defterine, iş bu zeyil yirmi altıncı defterin on birinci sahifesinde mukayyed Abdülvahid Bey'in zeylinden ma-ba'ddir" gibi ibarelerle (DH. SAİD, 80 numaralı zeyil defteri) o kişinin hal tercümesinin nerede geçtiği belirtilmiştir.⁶⁰ Tercüme-i hal varakasında memurun doğum tarihi, baba adı, eğitim durumu, görevleri, eserleri, rütbe ve madalyaları, kazandığı mükâfatlar, aldığı cezalarla ilgili

---

⁵⁷ İbrahim Yılmazçelik ve Enes Mutluay, "Sicill-İ Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama Ve Araştırma Merkezi 71 Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s.74.

⁵⁸ Yılmazçelik ve Mutluay, a.g.m., s.74.

⁵⁹ Yılmazçelik ve Mutluay, a.g.m., s.74

⁶⁰ Gülden Sarıyıldız, "Sicill-i Ahval Defterleri", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.37, İsam Yayınları, s.135.

cevaplandırılması istenen sorular bulunurdu. Bu soruların cevaplarının varakanın sahibi tarafından kendi el yazısıyla yazılması zorunluydu.⁶¹

Bir memurun sicilli-i ahval defterindeki sicil bilgilerine ulaşmak için memurun adı ve babasının adının bilinmesi yeterliydi. Esas sicil defterleri ve fihrist defterleri gizlilikleri itibariyle sandıklarda saklanırdı.⁶²

Bu defterler sadece memurlarla ilgili bilgi vermemekle kalmayıp ayrıca memurun bulunduğu yerde hangi kurumlar mevcut olduğu veya kapatılan bir kurumun olup olmadığına, bölgenin gelir seviyesine, eğitim seviyesine ve benzeri birçok bilgiye rastlamak mümkün olmaktadır. Sicill-i Ahval Defterleri'ni günümüzün biyografi eserlerinin atası olarak adlandırabiliriz.

4.BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE BİGALİ DEVLET ADAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1.Memurların İsimleri ve Doğum Tarihleri

Aşağıdaki tabloda; Bigalı devlet memurların doğum tarihleri göz önüne alınarak küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır. Buna göre yaşı en küçük olan memur 1889 yılında doğan Mehmet Kâmil Efendi, en büyük olan memur ise 1845 yılında doğan Emrullah Efendidir.

Memurların İsimleri	Memurların Doğum Tarihleri
Emrullah Efendi	1845
Ahmet Efendi	1847
Mustafa Tevfik Efendi	1850
İsmail Efendi	1850
Mahmut Efendi	1852
Hüseyin Efendi	1853
Tazvur Efendi	1854

⁶¹ Sarıyıldız, "Sicill-i Ahval Defterleri", s.135.

⁶² Sarıyıldız, "Sicill-i Ahval Defterleri", s.136.

Hasan Rüştü Efendi	1855
Hüseyin Efendi	1857
İsmail Fehmi Efendi	1857
Mehmet Sadık Efendi	1858
Mehmet Cemal Efendi	1861
Mehmet Şükrü Efendi	1863
İsmail Hakkı Efendi	1864
İsmail Hakkı Efendi	1866
Hasan Fehmi Efendi	1870
Yahya Sezai Bey	1870
Ali Kemal Bey	1870
Mehmet Ziyaeddin Efendi	1871
Ali Galip Efendi	1871
İsmail Hakkı Efendi	1872
Haralambidis Efendi	1872
Ali Nureddin Efendi	1872
Ömer Nuri Efendi	1873
Mehmet Raşit Efendi	1873
Hüseyin Hüsnü Efendi	1877
Halil Hilmi Efendi	1877
Nikolaki Franko Efendi	1878
İsmail Efendi	1879
Hüseyin Vehbi Efendi	1880
Hasan Tahsin Efendi	1880
İsmail Hakkı Efendi	1880
Süleyman Sami Efendi	1880
Ahmet Mümtaz Efendi	1881
Ahmet Necip Efendi	1881
Hüseyin Hüsnü Bey	1881
Ahmet Şevki Efendi	1882
Mehmet Raşit Efendi	1882
Mehmet Nazım Efendi	1882

Mehmet Ziyaeddin Efendi	1883
Mehmet Azmi Efendi	1883
Süleyman Asaf Bey	1884
İbrahim Neşet Efendi	1886
Ahmet Halit Efendi	1886
Mehmet Kâmil Efendi	1889

Tablo-2 Memurların İsimleri ve Doğum Tarihleri

2. Memurların Doğum Yerleri

Aşağıdaki tabloda arşiv kayıtlarının alınıp incelenmesiyle tespit edilen; Biga merkezde 18, Kale-i Sultaniye’de (Çanakkale) 5, Bigadiç’te 5, Balıkesir’de 2, Ezine’de 2, İstanbul’da 2 ve diğer yerlerde birer memur olmak üzere toplamda 46 memur doğmuştur. Biga’da doğmamış olan memurların Biga’yla ilişiği babalarının Bigalı olmasından kaynaklanmaktadır. Memurların 43 tanesi Müslüman olup 3 tanesi (Rum milletinden Nikolaki Franko Efendi, yine Rum milletinden Haralambidis Efendi ve Ermeni milletinden Tazvur Efendi) gayrimüslim tebaadandır.

Memurların İsimleri	Memurların Doğdukları Yerler
Ahmet Cemalettin Bey	Edirne
Ahmet Efendi	Çal
Ali Galip Efendi	Balıkesir
Ahmet Mümtaz Efendi	Akçaabat
Ahmet Şevki Efendi	Bayramiç
Ahmet Hamit Efendi	Bigadiç
Ali Kemal Bey	Dersaadet
Ali Nureddin Efendi	Bingazi
Ahmet Necip Efendi	Bigadiç
Emrullah Efendi	Biga
Hüseyin Efendi	Biga
Haralambidis Efendi	Biga
Halil Hilmi Efendi	Biga
Hüseyin Hüsnü Bey	Biga

Hüseyin Vehbi Efendi	Biga
Hasan Tahsin Efendi	Ayvacık
Hüseyin Efendi	Biga
Hasan Rüştü Efendi	Biga
Hüseyin Hüsnü Efendi	Biga
Hasan Fehmi Efendi	Biga
İsmail Hakkı Efendi	Karabiga
İsmail Hakkı Efendi	Biga
İsmail Hakkı Efendi	Biga
İsmail Efendi	Bigadiç
İsmail Hakkı Efendi	Kale-i Sultaniye
İbrahim Neşet Efendi	Kale-i Sultaniye
İsmail Efendi	Bigadiç
İsmail Fehmi Efendi	Bigadiç
Mustafa Tevfik Efendi	Biga
Mehmet Nazım Efendi	Kale-i Sultaniye
Mehmet Cemal Efendi	İstanbul
Mahmut Efendi	Biga
Mehmet Raşit Efendi	Biga
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Bigadiç
Mehmet Kâmil Efendi	Biga
Mehmet Raşit Bey	Yozgat
Mehmet Şükrü Efendi	Bigadiç
Mehmet Sadık Efendi	Balıkesir
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Ezine
Mehmet Azmi Efendi	Ezine
Nikolaki Franko Efendi	Bigados
Ömer Nuri Efendi	Biga
Süleyman Asaf Bey	Akka
Süleyman Sami Efendi	Kale-i Sultaniye
Tazvur Efendi	Biga
Yahya Sezai Bey	Kale-i Sultaniye

Tablo-3 Memurların Doğum Yerleri

3. Memurların Eğitim Durumları

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nde eğitime önem verilmekteydi ve ilk olarak Sıbyan mekteplerinde eğitim görmüşlerdir. Devletin erken dönemlerinde dini eğitimin yanında pozitif bilimlere de yer verilmiştir. Medreselerde coğrafya, felsefe, matematik, tıp, tefsir gibi birçok eğitimleri almışlardır. İlerleyen dönemlerde orta öğretim kurumu olarak işlev gören Rüştiyeler açılmıştır. Buralarda Arapça, Fransızca gibi dil dersleri de verilmekteydi. Kurumlardaki eğitimi bitiren öğrenciler eğitimlerine yüksekokullarda devam edebiliyorlardı (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Mekteb-i Hukuk-ı Şahane vb.).

Memurların İsimleri	Memurların Eğitim Durumları
Ahmet Cemalettin Bey	Sıbyan Mektebi, Rüştiye Mektebi
Ahmet Efendi	Sıbyan Mektebi
Ali Galip Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Ahmet Mümtaz Efendi	Rüştiye Mektebi
Ahmet Şevki Efendi	İbtidai
Ahmet Hamit Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Ali Kemal Bey	Sıbyan Mektebi, İbtidai
Ali Nureddin Efendi	Mekteb-i Mülk-i Şahane, Mekteb-i Mülkiye
Ahmet Necip Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Emrullah Efendi	Medrese
Hüseyin Efendi	Sıbyan Mektebi
Haralambidis Efendi	Fener-Rum Mektebi, Hukuk Mektebi
Halil Hilmi Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Hüseyin Hüsnü Bey	Sıbyan Mektebi, Rüştiye Mektebi
Hüseyin Vehbi Efendi	Sıbyan Mektebi, İdadi
Hasan Tahsin Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Hüseyin Efendi	Sıbyan Mektebi, Medrese
Hasan Rüştü Efendi	Mekteb-i Şedid
Hüseyin Hüsnü Efendi	Rüştiye Mektebi, İbtidai
Hasan Fehmi Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştiye Mektebi
İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan Mektebi, Muallim-i Mahsus

İsmail Hakkı Efendi	Muallim-i Mahsus
İsmail Hakkı Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
İsmail Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
İsmail Hakkı Efendi	İbtidai, İdadi
İbrahim Neşet Efendi	İbtidai, İdadi
İsmail Efendi	Sıbyan Mektebi
İsmail Fehmi Efendi	Sıbyan Mektebi, Medrese
Mustafa Tevfik Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
Mehmet Nazım Efendi	İbtidai
Mehmet Cemal Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
Mahmut Efendi	Medrese
Mehmet Raşit Bey	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Rüştüye Mektebi
Mehmet Kâmil Efendi	Sıbyan Mektebi, İdadi, Ticaret Mektebi
Mehmet Raşit Efendi	Sıbyan Mektebi, İdadi
Mehmet Şükrü Efendi	Sıbyan Mektebi
Mehmet Sadık Efendi	Sıbyan Mektebi, Rüştüye Mektebi
Mehmet Ziyaeddin Efendi	İbtidai, İdadi
Mehmet Azmi Efendi	İbtidai, Rüştüye Mektebi
Nikolaki Franko Efendi	Rum Mekteb-i Rüştüye, İdadi, Fransız Mektebi
Ömer Nuri Efendi	Sıbyan Mektebi, Medrese
Süleyman Asaf Bey	Mekteb-i Sultaniye
Süleyman Sami Efendi	İbtidai, İdadi
Tazvur Efendi	Biga'da Arabi ve Türki okudu
Yahya Sezai Bey	Rüştüye Mektebi, İbtidai, Mekteb-i Mülkiye

Tablo-4 Memurların Eğitim Durumları

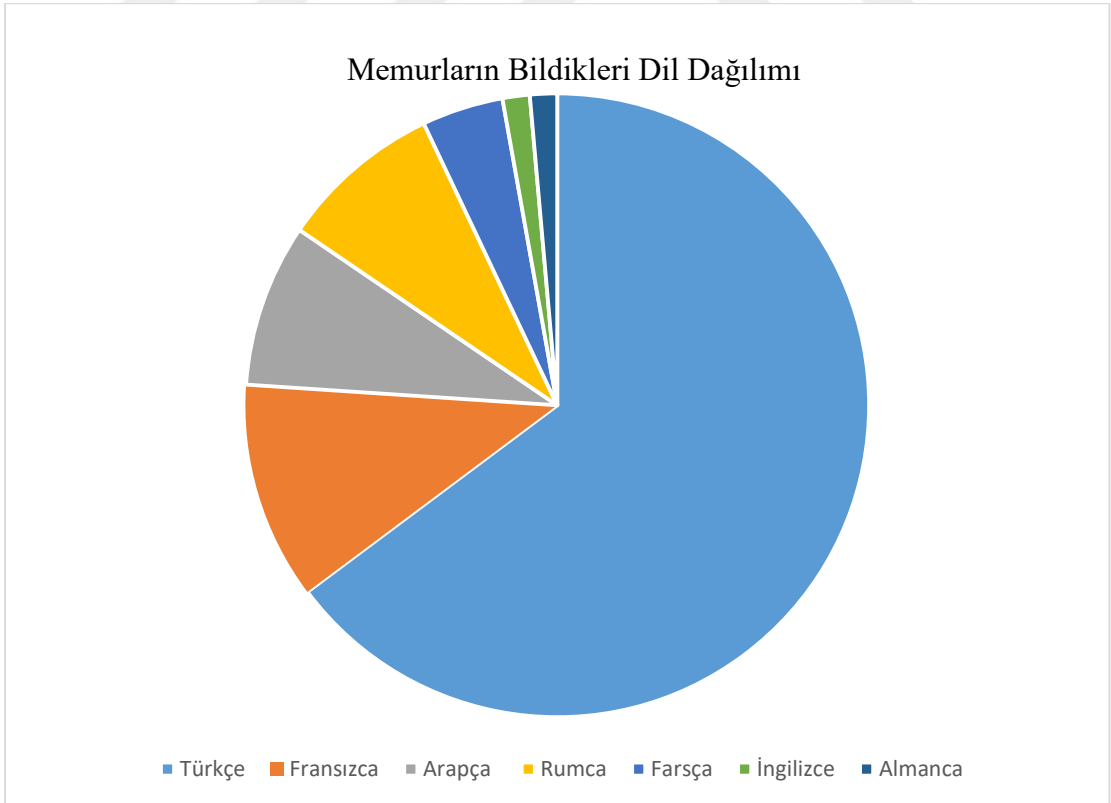
4.Memurların Bildikleri Diller

Osmanlı Devleti'nde memurluğun bir meslek haline gelmesi ve Batı tarzı okullara yönelimin artmasından dolayı önceleri yabancı dil bilmek önemli bir meziyet sayılmazken, yapılan yeniliklerle önemi artmış bulunmaktaydı.

Memurların İsimleri	Memurların Bildikleri Diller
Ahmet Cemalettin Bey	Türkçe
Ahmet Efendi	Türkçe
Ali Galip Efendi	Türkçe, Arapça, Farsça
Ahmet Mümtaz Efendi	Türkçe
Ahmet Şevki Efendi	Türkçe
Ahmet Hamit Efendi	Türkçe
Ali Kemal Bey	Türkçe, Fransızca
Ali Nureddin Efendi	Türkçe, Arapça
Ahmet Necip Efendi	Türkçe
Emrullah Efendi	Türkçe
Hüseyin Efendi	Türkçe
Haralambidis Efendi	Türkçe, Fransızca, Rumca, Almanca
Halil Hilmi Efendi	Türkçe
Hüseyin Hüsnü Bey	Türkçe
Hüseyin Vehbi Efendi	Türkçe, Fransızca
Hasan Tahsin Efendi	Türkçe
Hüseyin Efendi	Türkçe
Hasan Rüştü Efendi	Türkçe
Hüseyin Hüsnü Efendi	Türkçe
Hasan Fehmi Efendi	Türkçe
İsmail Hakkı Efendi	Türkçe
İsmail Hakkı Efendi	Türkçe
İsmail Hakkı Efendi	Türkçe
İsmail Efendi	Türkçe
İsmail Hakkı Efendi	Türkçe, Arapça, Farsça
İbrahim Neşet Efendi	Türkçe
İsmail Efendi	Türkçe,
İsmail Fehmi Efendi	Türkçe, Arapça
Mustafa Tevfik Efendi	Türkçe, Arapça, Farsça
Mehmet Nazım Efendi	Türkçe
Mehmet Cemal Efendi	Türkçe

Mahmut Efendi	Türkçe
Mehmet Raşit Bey	Türkçe, Fransızca
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Türkçe
Mehmet Kâmil Efendi	Türkçe, Rumca
Mehmet Raşit Efendi	Türkçe
Mehmet Şükrü Efendi	Türkçe
Mehmet Sadık Efendi	Türkçe
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Türkçe, Rumca
Mehmet Azmi Efendi	Türkçe
Nikolaki Franko Efendi	Türkçe, Rumca, Fransızca, İngilizce
Ömer Nuri Efendi	Türkçe
Süleyman Asaf Bey	Türkçe, Fransızca
Süleyman Sami Efendi	Türkçe, Rumca, Fransızca
Tazvur Efendi	Türkçe, Rumca, Arapça
Yahya Sezai Bey	Türkçe, Fransızca

Tablo-5 Memurların Bildikleri Diller

Grafik-1 Memurların Bildikleri Dil Dağılımı

Yukarıdaki tabloda (Tablo-4) görüldüğü üzere Türkçeden sonra en çok bilinen diller 7 kişiyle Fransızca, 6'şar kişiyle Arapça ve Rumca, 3 kişiyle Fransızca, 1'er kişiyle İngilizce ve Almanca dilleridir. Aynı şekilde Grafik-1'de de memurların bildikleri dil dağılımı pasta dilimleme yöntemi ile gösterilmiştir.

5. Memurların İstihdam Alanları

Osmanlı Devleti'nde memurluk bir meslek haline gelmeden önce ve sonra da devlette çeşitli alanlarda düzensiz de olsa birçok iş alanı bulunmaktaydı. Ancak yapılan yenilikler ve reformlarla belli bir sisteme koyularak memuriyetin resmîyet kazanmasıyla birçok istihdam alanına yenileri eklenerek yelpaze genişlemiştir. Aşağıdaki tabloda, hukuk, eğitim, askeriye, nüfus, muhasebe, banka ve daha birçok alanlarda istihdam eden memurların listesi gösterilmiştir.

Memurların İsimleri	Memurların İstihdam Alanları
Ahmet Cemalettin Bey	Şehr-i Emanet Meclis-i İdaresi Kalemi, Elbiye-i Mülhaka Aşar Nezareti, Nezaret-i Mezkûr Muhasebe Refik-i Sani ve Evveli, Mülga Aşar ve Ağnam Emaneti Muhasebe Kalemi, Aşar İthalat Müdüriyeti Kitabet-i Muavinliği
Ahmet Efendi	Rûsum-u Sitte Kitabeti, Tahrirat Kitabeti
Ali Galip Efendi	Adliye Memurluğu, Savcılık
Ahmet Mümtaz Efendi	Tarik Kitabeti, Ağnam ve Hayvanat Ehliye Tadat Kitabeti, Nüfus Kitabeti
Ahmet Şevki Efendi	Nüfus Kitabeti, Askeriye Başçavuşluk,
Ahmet Hamit Efendi	Tahrirat Kalemi, Mübeyyizlik, Ziraat Bankası Hisse-i Aza Mukayyidliği, Memur Muavinliği
Ali Kemal Bey	Tahrirat Kalemi, Reji Kitabeti, Reji İdaresi, Reji Muhafaza Kalemi, Nezaret-i Celile Encümen Teftiş ve Muayene Baş Kitabeti, Encümen Baş Kitabeti,

	Komasyon Baş Kitabeti, Meclis-i Maarif Kalemi
Ali Nureddin Efendi	Mutasarrıflık, M¼d¼riyet, Refte Memuriyeti,
Ahmet Necip Efendi	N¼fus Katipliği, N¼fus Kitabeti, N¼fus Komisyonu, Tahsildarlık, Tahsilat Komisyonu, Ziraat Bankası Muhasebe Efka Memurluğu
Emrullah Efendi	Mahkeme-i şeriye Kitabeti, Meclis Kitabeti, Zabıt Kitabeti, Bidayet Mahkemesi Baş Kitabeti
H¼seyin Efendi	Bařcavuşluk, Telgrafhane M¼d¼riyeti, Muharebe Memuriyeti
Haralambidis Efendi	Hukuk M¼řavirliđi, Ticaret İdaresi
Halil Hilmi Efendi	Telgraf ve Posta M¼d¼riyeti şakirliği, İbtidai Muallimliği, Erkan-ı Harbiye Daire Jurnal Kalemi, şehr Emaneti Mektubi Kalemi,
H¼seyin H¼sn¼ Bey	Sandık Emirliđi
H¼seyin Vehbi Efendi	Bidayet Mahkemesi Kalemi
Hasan Tahsin Efendi	Ziraat Bankası Odacılığı, Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti
H¼seyin Efendi	R¼sumat Memuriyeti, N¼fus Kitabeti
Hasan R¼řt¼ Efendi	Cezayir-i Sefit Vilayet Kalemi, Kalem-i Mezbur M¼beyyizliđi, Muhasebe Kalemi, Liva Nafiye Kitabeti, Ticaret ve Nafiya Kitabeti
H¼seyin H¼sn¼ Efendi	Piyade Tahsildarlığı, Mutasarrıflık
Hasan Fehmi Efendi	Mal Kalemi, Mal M¼d¼riyeti Refakati, Sandık Emaneti, Belediye Kitabeti, Sandık Eminliđi
İsmail Hakkı Efendi	R¼sumat İdaresi

İsmail Hakkı Efendi	Rüsumat Kolculuğu İdaresi, Rüsumat Memuriyeti
İsmail Hakkı Efendi	Nüfus Memuriyeti, Dahiliye Nezareti
İsmail Efendi	Tahsilat Müfredat Kitabeti
İsmail Hakkı Efendi	Vergi Defterciliği, Tahsil Kitabeti, Muhasebe Kalemi
İbrahim Neşet Efendi	Muhasebe Kalemi, Ağnam ve Hayvanat- 1 Ehliye Kitabeti, Muhasebe Kalemi Evrak Mukayyidliği,
İsmail Efendi	Tahrirat Kalemi, Emlak ve Nüfus Meclis İdaresi Mukayyidliği Hukuk Kısmı, İcra Kısmı Başkatipliği, Bidayet Mahkemesi
İsmail Fehmi Efendi	Tahrirat Kalemi, Kol Kitabeti, İşar Memuriyet Katipliği, Duavi Kitabeti, Sandık Emaneti, Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti, Tahsilat Müfettişliği
Mustafa Tevfik Efendi	Tahrirat Kalemi, Hocalık, Mektupçu Kalemi, Bahriye Nezareti Evrak Müdüriyeti, Vilayet Evrak Müdüriyeti
Mehmet Nazım Efendi	Tahrirat Kalemi, Liva Muhasebe Kalemi Evrak Muavinliği, Kalem-i Mezkur Defterciliği
Mehmet Cemal Efendi	Belediye Muhasebesi
Mahmut Efendi	Rüştiye Muallimliği
Mehmet Raşit Bey	Emanet Aşar Kitabeti, Ağnam Merkez Kitabeti, Ağnam Merkez Kitabeti, Tahrirat Kitabeti, Bidayet Mahkemesi, Mekteb-i Şer ve Bala Memuriyeti, Nüfus Memurluğu
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Nüfus Komisyonu 2'nci Kitabeti, Nüfus Kalemi
Mehmet Kâmil Efendi	Telgraf, Posta Merkezi Muharebe Memurluğu

Mehmet Raşit Efendi	Tahrirat Kalemi, Bidayet Mahkemesi Kalemi, Nüfus Kitabeti
Mehmet Şükrü Efendi	Ağnam Tahsildarlığı, Ağnam Muvakkat Kitabeti, Sandık Emanetliği
Mehmet Sadık Efendi	Tahrirat Kalemi, Rüşum Sitte Müdüriyeti, Mal Muavinliği, Tahrir Vergi Kitabeti, Duyun-u Umumiye Müdüriyeti (Karesi)
Mehmet Ziyaeddin Efendi	Tahrirat Katıplığı, Ziraat Bankası Tahsildarlığı, Rüştiye Mektebi Muallimliği Vekaleti, Nahiye Kitabeti
Mehmet Azmi Efendi	Ağnam Muharrirliği, Nüfus Kitabeti
Nikolaki Franko Efendi	Tuz Nezareti Tahrirat Kalemi, Muayene Memurluğu, Katip Vekaleti, Nezaret Muvakkat Tezkere Muharrirliği, Tezkere Muharrirliği
Ömer Nuri Efendi	Ziraat Bankası Tahsildarlığı, Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti
Süleyman Asaf Bey	Devlet Fihrist Kalemi, Tanzimat Dairesi Baş muavinliği
Süleyman Sami Efendi	Maiyet Memuriyeti Müdüriyeti, Kaymakamlık,
Tazvur Efendi	Muhasebe Kalemi, 2'nci Sınıf Mal Memuriyeti, Mukayyid
Yahya Sezai Bey	Tahrirat Kalemi, Mabeyn-i Hümayun Kitabeti

Tablo-6 Memurların İstihdam Alanları

6. Memurların Aldığı Maaşlar

Aşağıdaki tabloda memurların aldıkları en düşük ve en yüksek maaşların tablosu verilmiştir. Buna göre; en düşük maaşa sahip memur 13 kuruş alan Hüseyin Vehbi Efendi iken en yüksek maaşa sahip memur 10000 kuruş ile Emrullah Efendidir.

Memurların İsimleri	Memurların Aldığı En Düşük ve En Yüksek Maaşlar
Ahmet Cemalettin Bey	240-400 Kuruş
Ahmet Efendi	20-1000 Kuruş
Ali Galip Efendi	1000 Kuruş
Ahmet Mümtaz Efendi	125 Kuruş
Ahmet Şevki Efendi	125 Kuruş
Ahmet Hamit Efendi	200-400 Kuruş
Ali Kemal Bey	120-1000 Kuruş
Ali Nureddin Efendi	450-700 Kuruş
Ahmet Necip Efendi	125-750 Kuruş
Emrullah Efendi	750-10000 Kuruş
Hüseyin Efendi	420-1400 Kuruş
Haralambidis Efendi	500-1500 Kuruş
Halil Hilmi Efendi	45-500 Kuruş
Hüseyin Hüsnü Bey	360 Kuruş
Hüseyin Vehbi Efendi	13 Kuruş
Hasan Tahsin Efendi	60-500 Kuruş
Hüseyin Efendi	110-125 Kuruş
Hasan Rüştü Efendi	30-500 Kuruş
Hüseyin Hüsnü Efendi	250 Kuruş
Hasan Fehmi Efendi	300-600 Kuruş
İsmail Hakkı Efendi	150-300 Kuruş
İsmail Hakkı Efendi	150-400 Kuruş
İsmail Hakkı Efendi	125-250 Kuruş
İsmail Efendi	200-250 Kuruş
İsmail Hakkı Efendi	100-200 Kuruş
İbrahim Neşet Efendi	110-360 Kuruş
İsmail Efendi	250-1400 Kuruş
İsmail Fehmi Efendi	150-400 Kuruş
Mustafa Tevfik Efendi	200-1700 Kuruş

Mehmet Nazım Efendi	149-160 Kuruş
Mehmet Cemal Efendi	200-750 Kuruş
Mahmut Efendi	204 Kuruş
Mehmet Raşit Efendi	250-1600 Kuruş
Mehmet Ziyaeddin Efendi	200-250 Kuruş
Mehmet Kâmil Efendi	300 Kuruş
Mehmet Raşit Bey	125 Kuruş
Mehmet Şükrü Efendi	200-500 Kuruş
Mehmet Sadık Efendi	150-500 Kuruş
Mehmet Ziyaeddin Efendi	42,5-340 Kuruş
Mehmet Azmi Efendi	62,5-570 Kuruş
Nikolaki Franko Efendi	250 Kuruş
Ömer Nuri Efendi	200-300 Kuruş
Süleyman Asaf Bey	Bilmaaş
Süleyman Sami Efendi	500-2500 Kuruş
Tazvur Efendi	200-8250 Kuruş
Yahya Sezai Bey	100-5650 Kuruş

Tablo-7 Memurların Aldığı Maaşlar

7. Memurların Aldığı Ödüller ve Cezalar

Memurlar görevleri boyunca yaptıkları işlerle ödüllere, nişanlara, madalyalara layık görülürlerdi. Osmanlı Devleti'nde bu madalyalar gümüş, altın, bakır veya nikel gibi maddelerden yapılmaktaydı. İyi işler ödüllendirilirken, görevi kötüye kullanma, zimmete para geçirme veya usulsüzlük gibi konular da cereyan etmiş ve ona göre cezalar verilmiştir. Aşağıdaki tabloda bazı ödüllere layık görülen devlet memurlarının isimleri verilmiştir.

Memurların İsimleri	Memurların Aldığı Nişan ve Madalyalar
Ali Galip Efendi	Gümüş Liyakat Madalyası, Madalya Berat-ı Hümayun

Emrullah Efendi	Mecidi Nişanı, Altın İmtiyaz Madalyası, Nişan-1 Ali Osmani
Halil Hilmi Efendi	Gümüş İftihar ve Nikel Hicaz Demir Sınıf Hulefalığı Yolu Madalyaları
Mustafa Tevfik Efendi	4'ncü Rütbe Mecidi Nişanı, 4'ncü Rütbe Nişan-1 Ali Osmani
Yahya Sezai Bey	4'ncü Rütbe Mecidi Nişanı, Altın Liyakat Madalyası, 2'nci Rütbeden Osmani Nişan-1 Ali, 1'nci Rütbeden Nişan-1 Ali Osmani

Tablo-8 Memurların Aldığı Nişan ve Madalyalar

Yukarıda bahsedildiği üzere memurların ödüllendirilmesinin yanında işini kötüye kullananlara da cezalar verilmekteydi. Aşağıdaki tabloda memurların aldıkları cezalar verilmiştir. Buna göre; İsmail Hakkı Efendi hizmetini yapmaktan kaçındığından dolayı açığa çıkarılmıştır. Diğer memur İsmail Fehmi Efendi ise ufak tefek birçok yolsuzlukları görülmüş, vereceklili olduğu kişiye para vermemesi, zimmetine para geçirmesi ve bunun gibi birçok yolsuzlukları gün yüzüne çıkmıştır.

Memurların İsimleri	Memurların Aldığı Şikayet ve Cezalar
İsmail Hakkı Efendi	Açığa çıkarıldı
İsmail Fehmi Efendi	Yolsuzluk ve zimmete para geçirme

Tablo-9 Memurların Aldığı Şikayet ve Cezalar

5.BÖLÜM

BİGALİ DEVLET ADAMLARININ HAL TERCÜMELERİNİN TRANSKRİPSİYONLARI

1.AHMET CEMALETTİN BEY

Ahmet Cemalettin Bey, Biga Sancağı mülga aşar müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğludur. 1276 (1859) Sene-i hicriyesi evailinden Edirne'de doğmuştur.

Sıbyan mektebinde mukaddemi-i ulum-u diniye ve Sütlice Veziri Rüştîye mekteplerinde müretib-i kanuni okumuştur. Türkçe okur-yazar 1293 senesi Zilkadesi guresinde (M: Kasım 1876) 18 yaşında olduğu halde mülazemetle şehir-i emaneti meclis-i idaresi kalemine duhul edip 1296 senesi Cemziyelahirasının 23'ünde (14 Haziran 1879) 300 guruş maaşla Eminönü aşar ikinci kâtibi 1297 senesi Rebiyülahiri guresinde (M: Nisan 1880) 240 guruş maaşla elbiye-i mülhaka aşar nezareti mübeyyizi ve sene-i merkume Zilhiccesinin 24'ünde (15 Haziran) 300 guruş maaşla nezaret-i mezkûr muhasebe Refiki sanisi 1298 senesi Rebiyülevvelinin 2'sinde (2 Şubat 1881) 500 guruş maaşla muhasebeyi merkume refik-i evveli olmuş 1299 senesi Cemaziyelevvelisi selkinde 800 guruş maaşla mülga aşar ve ağnam emaneti muhasebe kalemine alınıp 1303 senesi Şevvalinin 23'ünde (M: 25 Temmuz 1886) o maaşla aşar ihalat müdüriyeti muhasebe kalemine nakledilmiştir. İhala-i aşar müdiriyyetinden yazılan mülahazaya atf ile maliye nezaret-i celilesinden mümaileyhin ifa-i vazifeye say olduğu beyan kılınmıştır. Mir mümaileyh 1304 senesi Zilhiccesinin 2'sinde (M:22 Ağustos 1887) maaş-ı halisi ile aşar ve rüsumat idare-i umumiyesi aşar şubesinde Suriye ve Bağdat ve Basra ve Halep ve Yemen ve Musul vilayetleri ile kuts-i şerif ve zor mutasarrıflıkları kitabet-i muavinliğine tayin olunmuştur. 13 Şevval 1308 (M:22 Mayıs 1891) 9 Mayıs 1307 mumaileyhin maaşı 1313 senesi Şehr-i Saferül hayrının 20'sinde (M:30 Temmuz 1311) 900 guruşa iblağ ittirilmiştir. Mümaileyhin maaşı 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (M:13 Mart 1897) 1 Mart 1313 (M:16 Mart 1896) öşrü 810 kuruşa indirme, bunun 1315 senesi Recebinin 18'nde (M:13 Aralık 1897) 1 Kanun-i evvel sene 1313 (M:13 Aralık 1897) 850 kuruşa ve 1316 senesi Zilhiccesinin 26'sında (M:7 Mayıs 1899) 24 Nisan sene 1315 (M:6 Mayıs 1899) 900 kuruşa ulaştırıldığı maliye sicil şubesinin 22 Kanun-i evvel 1314 (M:3 Ocak 1899) ve 29 Haziran 1315 (M:11 Temmuz 1899) tarihli vukuat cetvellerinde gösterilmiştir.⁶³

2.EMRULLAH EFENDİ

Emrullah Efendi, Mehmet Efendi nam kimsenin oğludur mahtumudur. 1262 (M:1845) Sene-i hicriyesinde Biga Kasabası'nda tevellüt etmiştir. Kasaba-ı mezbure medresesinde ulum ile aliye okumuştur. Fıkha dair secere-i toyu namıyla bir kitap cem ve tertip eylediği halde henüz neşredememiştir. Türkçe kitabet eyler. 1282 (M:1865)

⁶³ BOA, DH. SAİD. d, 00033/00190.

Sene-i hicriyesi evahirinde 20 yaşında olduğu halde hams aidat ile Biga mahkeme-i şeriye kitabetine tayin olunarak 1285 (M:1868) senesi evailinde 200 guruş maaş ile mahal-i mezkûr dava meclisi kitabeti ilave-i memuriyet edilip 1290 (M:1873) senesi evailinde bilistifa dersaadete gelmiş ve 5-6 ay mürurunda 500 guruş maaş ile dersaadet merkez bidayet mahkemesi istibat dairesine ve 1292 (M:1875) senesi evasıtında maaş-ı mezkûr ile mahkeme-i istinaf cülha dairesi zabıt kitabetine ve 93 senesi evailinde 1200 guruş maaş ile mahkeme-i cinayet zabıt kitabetine ve 1296 (M:Kasım 1879) senesi Zilhiccesinin 2000 guruş maaş ile mahkeme-i mezbure baş kitabetine tayin ve 1297 senesi Rebiyülahirinin 2'sinde (M:14 Mart 1880) tensik-i maaşa kararnamesi mucibince maaşı 1600 guruşa tenzil olunarak 1299 senesi Zilkadesinde (M:1882) 2000 guruş maaş ile Beyoğlu bidayet mahkemesi 1. ve 1 mah mürurunda yine 2000 guruş maaş ile dersaadet bidayet mahkemesi 2. hukuk daireleri azasına ilhak ile uhdesine zikr olunan 1299 senesi Zilhiccesinde (M:Kasım 1882) saniye mütemayizi ve 1302 (M:Temmuz 1885) senesi Şabanında evvel-i sınıf-ı sanisi rütbeleri tevcih buyrulmuştur. Memuriyet-i haliyesine terekki suretiyle nail olup ve zaif-i memuresinden dolayı taht-ı muhakemeye alınmamış ve müttehem olmamıştır. Dersaadet bidayet mahkemesi riyaset-i evvelisinden yazılan mülhazadan mümaileyh ulema ve füzeladan (alim ve gazi) ve malumat-i tam ve iffet ve istikamet ashabından ve umur-u memuresine müdavim ve mukaddim zevattandır. Adliye nezaret-i celilesinden dahi mülhaza-i mezbure tasdik edilmiştir. 24 Muharrem 1303 (M:2 Kasım 1885). Mümaileyh Emrullah Efendi 1304 senesi Cemaziyevvelisinin 22'sine (M:16 Şubat 1887) müsadif 1302 senesi Şubatının 4'ünde rütbe-i evveli sınıf-ı evveli ve 2800 guruş maaş ile dersaadet istinaf mahkemesi azasına intihal eylemiştir. Efendi-i müşarülileyh 1304 (M:Temmuz 1889) senesi Şevvalinin 4000 guruş maaş ile heyet-i ithamiye riyasetine nakl olunarak 1305 senesi Cemaziyelahiresinin 4'ünde (M:17 Şubat 1888) müceddiden 2'inci rütbeden mecidi nişanı zişanı ve seneyi merkume şehri receb-i şerifinin 14'ünde imtiyaz nişan-ı alisinin gümüş maddalyası ihsan buyurulmak ve heyet-i mezkurenin ılgası cihetiyle (ortadan kaldırılması) seneyi merkume şabanınının 29'undan bittabi açıktta kalarak şehir-i mezkurun 6'sından itibaren 5000 guruş maaş ve ol miktar harcırah ve İzmit sancağındaki mühacirin cizyelerinin tahdit-i hududu memuriyeti ile liva-i mezkure izan ve seneyi mezkure şehri ramazan-ı şerifinin 11'inde 4000 guruş maaş ile mahkeme-i istinaf hukuk kısmı riyasetine tayin ile seneyi mezbure Şevvalinin 25'inde 5000 guruş maaş ile mahkeme-i temyiz azasına mülhak ve 1306 senesi şehir-i şabanın 16'sında 10000 maaş ile Beyoğlu mutasarrıflığına müntakil olmuştur. Efendi-i

müşarüleyh senei merkume cemaziyülevvelinin 26'sında tebdilen 1'inci rütbeden mecidi nişan ve zışanı ihsan buyrulmuştur. Efendi-i müşaülileyh mezkure şehr-i ramazan-ı şerif-inin 20'sinde 5000 guruş maaş ve becaış suretiyle şehr emaneti mektupçuluğuna nakledilmiştir. Müşarüleyhin maaşı 1310 senesi şehr-i şerif-i Recebinin 11'inde (M:29 Ocak 1893) 17 Kanunisani 1308 (29 Aralık 1892) 7500 guruşa iblağ buyurulmuştur. Müşarüleyh lehülhamd vel minne mündefi olan kolera hastalığının zuhurundan beri istihsal-i esbab ittiğinde ikdam ve saiyesine mebni 1311 senesi şehr-i Zilkadesinin 21'inde (M:26 Mayıs 1894) altın imtiyaz madalyası ihsan buyurulmuştur. Müşaülileyhin devletlü ismetlü sultan-ı aliyye tüşşan hazretlerinin gayre-i aliyeleri kethüdalığı ilave emriyet olarak 1315 senesi Şevvalinin 25'inde (M:19 Mart 1898) uhdesine tevcih buyurulmuştur. Müşaülileyh sene-i mezkure zilkaresinin 3'ünde terfien rütbe-i bala tevcih buyurulmuştur. Müşaürileyin 1318 senesi Cemaziyülevvelisinin 7'sinde (M:2 Eylül 1900) tebdilen 1'inci rütbeden nişan-ı aliyyi Osmani ihsan buyrulmuştur. Müşaürileyhin maaşı 1319 senesi rebiyülahrinin 28'inde Ağustos 1322 (M:14 Ağustos 1901) öşrü tecil edilerek 6750 guruşa düşürülmüştür. Şaban-ı mezkurenin 5 Eylül 1322 (M:18 Eylül 1906) tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Müşaülileyhin maaşı sarf-ı sadır olan idare-i seniyyeyi hazret-i hilafet penahi mucibince 1324 senesi Rebiyülevvelinin 28'inde 9 Mayıs sene 1322 (M:22 Mayıs 1906) 750 guruşa iblağ buyurulmuştur.⁶⁴

3.MUSTAFA TEVFİK EFENDİ

Mustafa Tevfik Efendi, Biga Sancağı nüfus nazırı esbak-ı müteveffa Hamdi Efendi'nin mahtumudur. 1267 (M:1850) sene-i hicriyesinde kale-i sultanisinde tevellüt etmiştir. Sıbyan mektebinde mukaddeime-i ulumu ve kale-i sultaniye mekteb-i rüştiyesinde Arabi ve Farsi okumuştur. Türkçe kitabet ider. 1281 (M:1864) sene-i hicriyesinde 14 yaşında olduğu halde mülazemetle Biga Sancağı tahrirat kalemine duhul ederek 1282 (M:1865) senesinde 200 guruş maaş ile livayı mezkur arazisi 3'üncü kitabetine tayin olunup 1284 (M:1867) senesinde bilistifa olup olvakit Cezayir-i bahr-ı sefit valisi bulunan kapudan esbak müteveffa Kayseriyeli Ahmet Paşanın mühürdarlık hizmetine alınıp sene-i merkumede hocalık rütbesine nail olmuştur. 1287 (M:1870) senesinde 550 guruş maaş ile vilayet-i mezbure mektupçu kalemi müsevvit-i salisliğine

⁶⁴ BOA, DH. SAİD. d, 00001/00345.

memur olup 1290 (M:1873) senesine kadar sırasıyla ve 1000 guruş maaşla müsevvit-i sani ve evvelinin hizmetlerinde bulunarak sene-i merkume evhalinde yine bilistifa olmaktadır maaş ile bahriye nezareti evrak müdüriyetine tayin ve kezaik yine sene-i merkumede rütbesi sınıf-1 sanisine terfi buyuruldu misillü maaşı dahi biltedric 1700 guruşa bali olup 2 sene sonra infisal eylemiştir. 1292 (M:1875) senesinde 1000 guruş aylıkla aydın vilayeti evrak müdüriyetine biltayin birkaç ay mürurunda 1700 guruş maaş ile memuriyeti vilayet-i mezkur mektupçu kalemi mümeyyizliğine tahvil ve 1293 (M:1876) senesinde azl idilmiş olduğu halde 2 ay sonra 1200 guruş maaş ile bahriye nezareti meclis kalemi müdür-i saniliğine memuriyet ve ahiren yine 1700 guruş aylıkla nezaret-i mezkure evrak-ı müdüriyetine ricatla (geri dönerek) muaharan maaş-ı mezbur tedricen 2500 guruşa bali olarak badehu 1000 guruş maaşla yine mezkur meclis kalemi müdür-i saniliğine irca bulunmuştur. 1294 (M:1877) senesinde 1330 guruş maaş ve becaiş suretiyle Biga sancağı tahrirat müdüriyetine nasb ile ahiren maaş-ı mezbur 1200 guruşa tenzil ve 1298 senesi Şevvalinin 19'unda (M:14 Eylül 1881) 300 guruş zam ile 1500 guruşa iblağ idilip 1303 senesi Saferinin 24'ünde (M:2 Aralık 1885) uhdesine terfien rütbe-i i saniye sınıf-1 mütemaizi tevcih ve 1304 senesi muharreminin 20'sinde (M:19 Ekim 1886) 4'üncü rütbeden bir kıta Mecidi nişanı ihsan buyurulmuş ve 6-7 defa livayı mezkur mutasarrıflığı vekaletinde dahi istihdam kılınmıştır. Hıdmat-ı mezkureden nakl ve tahvil ve terekki ve istifa ve becaiş suretleriyle vacip-ül icap infisal iderek vezaif-i müterettibesinden dolayı taht-ı muhakemeye alınmamış ve müttehem olmamıştır. Biga sancağı mutasarrıfı saadetli Ziver Paşa hazretleri tarafından yazılan mülahazada maile erbab-ı liyakattan ve umur-ı memuresinden mesaisi meşhut memurinden olduğu ve Karesi valisi atuvvetli Atıf Bey Efendi hazretleri canibinden ilave kılınan mütalaada dahi mülahaza-ı mezkure tasdik idilmiştir. 8 Cemaziyelevvel sene 21 Kanun-i sani 302 mümaileyhin 1312 senesi rebiyülahirinin 7'sinde (M:8 Ekim 1894) 25 Eylül sene 1310 1250 guruş maaşla Gelibolu sancağı tahrirat müdüriyetine nakl ve 313 senesi şevvalinin 22'sinde (M:6 Nisan 1896) 25 Mart 1312 azl ile sene-i mezkure Zilkadesinin 16'sında (M:11 Mayıs 1895) 17 Nisan 1312 1500 guruş maaşla Dedeoğaç sancağı tahrirat müdüriyetine ve tayin kılındığı memuriyet kalemi müdüriyetinin 17 Haziran 1315 (M:29 Haziran 1899) tarihli müzekkere-i cabiyesinde gösterilmiştir. Mümaieyh Biga sancağı tahdirat müdüriyetinde iken ifayı vazifede müşahit olan mesai ve ikdamı ciheti ile 1310 senesi muharreminin 21'inde (M:15 Ağustos 1892) 4'üncü rütbeden nişan-ı ali Osmani ihsan buyurulmuştur. Mümaileyhin maaşı 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (M:13 Mart 1897) 1 Mart sene 1313 öşrü biltevil

1350 guruşa tenzil itmiştir. Mümaileyhin 6 Nisan sene 93 tarihinden ağustos 95 tarihine kadar 1330 ve 1 Eylül 95 tarihinden Şubat 95 tarihine kadar 97 ve 1 Mart 96 tarihinde ağustos 97 tarihine kadar 1200 ve 1 Eylül 97 tarihinden 5 teşrin-i evvel sene 1210 (M:17 Ekim 1896) tarihine kadar 1500 guruş maaşla bulunduğu Biga sancağı tahrirat müdüriyetince tekaüt sandığı tevfizatiyla sayıl eden zimmet ve ilişkisi olmadığı liva-i mezkur meclis idaresinin 28 Eylül sene 317 (M:11 Ekim 1901) tarihli mazbatasında görülmüştür. Mümaileyhin 14 teşrin-i evvelinin 310 tarihinden 3 Nisan 312 (M:15 Nisan 1896) tarihine kadar bulunduğu Gelibolu tahrirat müdüriyetinde ifa-ı hüsnü hizmet ve hasılatı nam-ı hümayun-ı cenab-ı mülükane mensub edirnedeki mektebin idaresine karşılık olup ilave-i memuriyeti olan vilayet gazetesi ile salnamesinin 5 senelik muamelat-ı hesabiyesine dahi ıslah ve bedelatıyla esmanı (değer) bekayasından (kalandan) 18000 küsür guruş tahsilat ve irsalata muvaffakiyetle de ibraz-ı ehliyet eylediği ve enval-i emiriye ile tekaüt sandığı tevkifatından ve hukuk-ı şahsiyeden zimmet ve ilişkisi olmadığı ve 311 Haziranında 3 gün hams maaşla livayı mezkur mutasarrıflığı vekaletinde bulunduğu livayı mezbur ile edirne vilayeti meclis-i idarelerinin 20 Kanun-i evvel 1315 (M:1 Ocak 1900) tarihli mazbatasında beyan ve tasdik kılınmış ve müzaiyaka-i mezkure ile mülga imtihal memuriyet komisyonundan virilen 28 numaralı 26 Teşrin-i evvel 1310 (M:7 Kasım 1894) tarihli 3.sınıf tahrirat müdürlüğü intihalnemesi ve 1320 senesi cemaziyelahirasının 8'inde (M:12 Eylül 1902) ihsan buyurulan mamul bir kıta madalyasının icratı-ı hümayunu komisyonunca badelmütalaa iade edilmiştir.⁶⁵

4.TAZVUR EFENDİ

Tazvur Efendi, Ermeni milletinden ve tüccardan Ohannes İstapan'ın oğludur. 1271 senesi Saferinin 19'unda (M:11 Kasım 1854) Biga kasabasında dünyaya gelmiştir. Kasabayı mezburede birer miktar Arabi ve Türki okumuştur. Türkçe okur-yazar Rumcaya aşınadır. Mecmua-i kavanin ve evamir-i maliye namıyla 3 cilt üzerine bir risale tertip eylemiş ise de henüz tap ittirmemiştir (yayınlatmamıştır). 1286 senesi Rebiyülahirinin 2'sinde (M:12 Temmuz 1896) 15 yaşında olduğu halde 200 guruş maaşla Cezayir-i bahri sevit vilayeti muhasebe kalemine girip maaşı 1287 senesi Muharreminin 12'sinde (M:14 Nisan 1870) 250 guruşa ve 1289 senesi

⁶⁵ BOA, DH. SAİD. d, 00010/00263.

Cemaziyelevvelisinin 15'inde (M:21 Temmuz 1872) 300 guruş ve 1290 senesi Rebiyülevvelinin 18'inde (M:16 Mayıs 1873) 350 guruşa ve sene-i merkume Cemaziyelevvelisinin 18'inde (M:14 Temmuz 1873) 380 guruşa bali ve sene-i mezbure Recebinin 21'inde (M:14 Eylül 1873) 400 guruş maaşla mühime katibi olmuş mezbur kezalik (yine) sene-i mezkure Zilhiccesinin 5'inde (M:24 Ocak 1874) 420 guruş ve 1291 senesi Rebiyülevvelinin 6'sında (M:23 Nisan 1874) 450 guruş ve 1292 senesi Saferinin 5'inde (M:13 Mart 1875) 600 guruşa doldurulup 1293 senesi Rebiyülevvelinin 19'unda (M:14 Nisan 1876) 450 guruş tenzil ve memuriyetine sene-i merkume Cemaziyelahiresinin 21'inde (M:14 Temmuz 1876) 475 guruş maaşla yevmiye ukayetliğine ve Zilkadesinin 27'sinde (M:14 Aralık 1876) 700 guruş aylıkla varidat kitabetine tahvir olunmuş ve 1294 senesi Muharreminin 29'unda (M:13 Şubat 1877) maaşı 8250 guruşa terakki iderek 1295 senesi Rebiyülevvelinin 10'unda (M:14 Mart 1878) 800 guruş maaş ile İstanköy ve Kıbrıs sancağı mukayyidi olmuştur. Maaşı seneyi merkume Cemaziyelahirisinin 12'sinde (M:13 Haziran 1878) 920 guruşa ve 1296 senesi Cemaziyelehiresinin 23'ünde (M:14 Haziran 1879) 1000 guruşa iblağ ve Şabanının 27'sinde (M:16 Ağustos 1879) kalemce icra olunan tadilatta 900 guruş tenzil olunarak 1298 senesi Cemaziyelevvelinin 14'ünde (M:14 Nisan 1881) 930 guruş maaşla sakız mukayyitliğine nakledilmiştir. Maaşına sene-i merkume Zilkadesinin 25'inde (M:19 Ekim 1881)70 ve 1304 senesi Rebiyülahirinin 12'sinde (M:8 Ocak 1887) 20 guruş ilave ve 1305 senesi Zilkadesinin 14'ünde (M:23 Temmuz 1888) 1125 guruş maaşla masraf-ı kitabetine tayin ile 1307 senesi Cemaziyelevvelisinin 13'ünde (M:5 Ocak 1890) 1800 guruş maaşla Niğde sancağı muhasebeciliğine tahvil-i memuriyet eylemiştir. Cezayir-i bahr-i sefit vilayeti defterdarlığı vekaletiyle valisi devletli Akif Paşa hazretleri tarafından yazılan mülahazalarda mümaileyhin vezife-i merdumu (vaad edilen vazifesi) hüsn-i ifa etmekle beraber erbab-ı dirayet ve istikametten olduğu ve maliye nazırı devletli Agop paşa hazretleri canibinden dahi mülahazayı mezbureye atf ile istikamet ve hüsnü ifayı memuriyeti tasdik kılınmıştır. Mümaileyh bilimtihan 2'inci sınıf mal memuriyeti imtihanı meclis-i maliyenin 15 Teşrin-i sani 1304 (M:27 Kasım 1888) tarihli derkenarı merbuttur. Mumaileyhin 1308 senesi Cemaziyelevvelisinin 25'inde (M:6 Ocak 1891) vefat etmiştir. 11 Rebiyülevvel 1308 (M:25 Ekim 1890) ve 13 Teşrin-i evvel 1306.⁶⁶

---

⁶⁶ BOA. DH. SAİD. d, BİGA 00022/00130.

5.HASAN FEHMİ EFENDİ

Hasan Fehmi Efendi, Hacı Hafız oğlu Hacı Ali Efendi'nin oğludur. 1286 senesi Zilhiccesinin 10'unda (M:13 Mart 1870) sene-i maliye 1286 (M:1870) Biga kasabasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musadakasında muharrerdir. Sıbyan mektebinde esas-ı İslamiyet olan mukaddime-i ulum-ı diniye okumuş ve Biga mekteb-i rüştiyesinde 2 sene kadar ders görmüştür. Türkçe okur-yazar. 1301 senesi şehr-i Rebiyülahirinin 21'inde (M:19 Şubat 1884) 15 yaşında olduğu halde Biga Kazası aşar ve ağnam idaresine ve 1303 (M:1886) senesi şehr-i ramazan-ı şerifinde Biga kazası mal kalemine mülazemetle 1305 senesi şehr-i şevvalül mükerrerinin 3'ünde (M:13 Haziran 1888) 1 Haziran 1304 300 guruş maaşla kazayı mezkur mal müdürü refakatına tayin olunmuştur. Biga kazası kaymakamlığıyla Biga sancağı muhasebeciliğinden yazılan mülahazalara atf ile maliye nezarte-i celilesinden vazifesine ifaya kifayet ve iktidarı beyan olunmuştur. Refakat-ı mezkureye tayinine dair muhasebe-i umumiye maliyenin 13 Mayıs sene 1310 (M:25 Mayıs 1894) tarihli ilmühaberi ile tezkere-i Osmaniyesi sure-i musaddakası asıl tercümeyle hal varakasıyla mahfuzdur 16 Safer 1314 (M:27 Temmuz 1896) 15 Temmuz 1312 mumaileyh 1315 senesi Cemaziyelahirasının 26'sında (M:22 Kasım 1897) bil istifa infisal ettiği ve bidayet-i memuriyetinden tarih-i istifasına kadar ifayı hüsn-ü hizmetle muvafakiyet zimmet ve ilişkisi olmadığı Biga kazası meclis-i idaresinin 11 Kanun-i evvel 1303 (M:23 Aralık 1887) tarihli mazbatasını suret-i musattakasından ve 1320 senesi Rebiyülahirinin 14'ünde (M:21 Temmuz 1902) 360 guruş maaşla kaza-ı mezkur sandık emanetine tayin kılındığı muhasebeyi umumiye-i maliyeden 13 Teşrin-i sani sene 1318 (M:26 Kasım 1902) tarihli ilmühaberinden müsteban (açıklandığı) maliye sicili şubesinin 2 Kanun-i sani 1318 (M:15 Ocak 1903) tarihli vukuat pusulasında görülmüştür. Mumaileyhin 1 Mart sene 1320 (M:14 Mart 1904) tarihinde başkaca 150 guruş maaşla ilave-i kazayı mezkur belediye kitabet ve sanduk eminliğine tayin olunup 30 Eylül sene 1320 (M:13 Ekim 1904) tarihinde müdet-i nizamiyenin hitamına mebni mal sanduk emanetine infisal eylediği 1 Teşrin-i evvel sene 1320 (M:14 Ekim 1904) tarihli 300 guruş maaşla mezkur belediye kitabet ve sanduk emanetine asaleten tayin kılınarak müddetinin hitamına binaen 28 Şubat 1322 (M:13 Mart 1907) tarihinde infisal eylediği ve 1 Mart 1322 tarihinden (M:14 Mart 1906) 27 Şubat 1322 (M:12 Mart 1907) tarihine kadar ilave-i memuriyet ve fahri olarak kazayı mezkur marif kitabet ve sanduk emanetini dahi

ifa iden müttetin hitamına mebni infisal eylediği ve 5 Kanun-i sani 1325 tarihinde (M:18 Ocak 1910) 300 guruş maaşla Karabiga nahiyesi müdürlüğü vekaletine biltayin hasilin vüruduna mebni (gelmesinden dolayı) 30 Nisan sene 1326 (M:13 Mayıs 1910) tarininde infisal eylediği ve tevkizatı nizamiye ve enval-i miriyeden bergune zimmet ve ilişığı olmadığı mahalli meclis-i idarenin mazbatasına atfen 6 Haziran sene 1327 (M:19 Haziran 1911) tarihli vukuat-ı pusulasında muharrerdir. Mumaileyhin 25 Kanun-i evvel sene 1326 (M:7 Ocak 1911) tarihili 600 guruş maaşla yine mazkur Karabiga müdüriyetine asaleten tayin kılındığı memuriyet kalem-i müdüriyetinin 24 Eylül 1326 (M:7 Ekim 1910) tarihli müzekkere-i cevabiyesinden anlaşılmıştır. Mumaileyhin 2 Mart 1326 (M:15 Mart 1910) tarihinden 24 Kanun-i evvel 1326 (M:6 Ocak 1911) tarihine kadar 400 guruş maaşla biga kazası belediyesi makitabet-i sanduk temenninde bulunarak ifayı hüsn-ü hizmetle berguna zimmet ve ilişığı bulunmadığı görülüp iade kılınan kazayı mezkur meclis-i idarenin 6 Mart 1327 (M:19 Mart 1911) tarihli mazbatasından anlaşılmıştır. Mumaileyhin tarih-i mezkurda nahiyeye müdüriyetinde işe mübaşeret eylediği vuku bulan talep ve istidası üzerine 400 guruş maaşla kazayı mezkur mal sanduk eminliğine nakl edilmesine mebni 5 Teşrin-i evvel 1328 (M:18 Ekim 1912) tarihinde müdüriyet-i mezkureden infisal ve 8 Teşrin-i evvel sene 1328 (M:21 Ekim 1912) tarihinde sandık eminliğinde vazifesine mübaşeret ve 5 Şubat 1328 (M:18 Şubat 1913) tarihinde eylediği müdüriyet-i mezkureden enval-i emiriye iden takaüt-i hizmeti tevkizatından bergüne zimmet ve ilişığı bulunmadığı kazayı mezkur meclis idaresinin görülüp iade idilen 23 Kanun-i evvel 1328 (M:5 Ocak 1913) tarihli mazbatasıyla maliye sicil şubesinin 15 Ağustos 1329 (M:28 Ağustos 1913) tarihli vukuat pusulalarından anlaşılmış 28 Ağustos 1329 (M:10 Eylül 1913).⁶⁷

6.HASAN RÜŞDÜ EFENDİ

Hasan Rüşdü Efendi, müteveffı Kadri Efendi'nin mahtumudur. 1272 (M:1855) senesi hicrisinde sene 1272 Biga'da tevellüt eylemiştir. Biga sancağı mekteb-i şedidinde tasil idi Türkçe okur-yazar olduğu tercümen halinde muharrerdir. 1290 senesi Cemaziülevvelinin 21'inde (M:17 Temmuz 1873) 30 guruş maaşla Cezayir-i sefit vilayeti kalemine tayin olunup sene-i mezkure Zilkadesinin 25'inde (M:14 Ocak 1874) 2 kanun-i sani 1289 maaşlı ve 1291 senesi Muharreminin 24'ünde (M: 13 Mart 1874)

---

⁶⁷ BOA. DH. SAİD. d, 00067/00208.

1 Mart 1290, 75 guruş maaşla evrak-ı musurayı refakatına ve 1292 senesi Saferinin 5'inde (M:13 Mart 1875) 1 Mart sene 1291, maaşı 125 guruş ve Ramazanın 29'unda (M:29 Ekim 1875) 17 Teşrin-i evvelinin 160 guruşa ve Zilkadesinin 5'inde (M:3 Aralık) 1 Kanun-i evvel 175 guruşa ve 1294 senesi Muharreminin 29'unda (M:13 Şubat 1877) 1 Şubat sene 1292, 200 guruşa biliblağ kalem-i mezkur mübeyizliğine terfi idilip 1295 senesi Saferinin 13'ünde (M:16 Şubat 1878) 4 Şubat 1293 silk-i celil-i askeriye ve havalis naaşı istifaen infial eylemiştir. 1299 senesi Şubatının 16'sında (M:28 Şubat 1884) 21 Haziran 1298 cezayül bahr-i sefit kalayı topçu 1'inci alayının 3'üncü taburunun 1'inci bölüğü mülazım-ı selasilğine yakın ve sene-i mezkur Şevvalinin sulhünde 1 Eylül sene 1298 (M:13 Eylül 1882) yine Cezayir bahrül sefir boğazı topçu 1'inci alayının 2'nci taburunun 1'nci bölüğü mülazım-ı saniliğine terfi ve maaşı talep etmemek üzere vuku bulan istifası ve olbabda ve bir diğer senede üzerine 18 Eylül 1304 tarihinde istifası bilkabul kayıt terfi edilip 1306 senesi Saferinin 7'inde (M:13 Ekim 1888) 1 Teşrin-i evvel 1304, 1307 senesi Ramazanı 3'üne (M:23 Nisan 1890) 11 Nisan 1306'ya kadar 150 guruş maaşla Biga sancağı muhasebe kalemi kaza katibi refik-i saniiliğine istihdam olunmuş ve 1310 senesi Cemziül evvelisi (1892) arifesinde 9 Teşrin-i sani sene 1308 (M:21 Kasım 1892) 250 guruş maaşla livayı mezkur nafiye kitabetine tayin olunmuştur. Biga sancağı mutasarrıflığına ve livayı mezkur ser mühendisliğine mumaileyhin memurin-i mezkureye ifaya kifayeti tercüme-i hal varakası münderecatına mukarrem himmet ittiği ve ticaret ve nafiya nezaret-i tak ve muabir idaresine memuriyeti mukaddim idilmiştir. Nüfus-u tezkere-i Osmaniye suret-i musaddıka cebel-i askeriye duhulüyle mülazım-ı saniyenin rütbesine tayinine dair mülga müşürininin 6 Şaban 1299 (M:23 Haziran 1882) ve 14 Safer 1302 (M:3 Aralık 1884) tarihli buyrulan ve silk-i askeriyeye istifasının kabulü hakkında 18 Eylül 1304 (M:30 Eylül 1888) tarihli müşir-i mezkureden yerine aza kılınan diğerleri ve Biga sancığı mutasarrıflığına 29 Nisan sene 1326 tarihli (M:12 Mayıs 1910) ve 27 numaralı tahrirat-ı cevabiyesine menfuz mezkûr muhasebe kalemindeki müddet-i hizmetinin beyanına dair malumat kuyudiyeye mahsur ve şikayı tercüme-i hal derdestlerle beraber şeditçe hıfz edilmiştir. Mumaileyh 1320 senesi Şevvalinin 5'inde (M:18 Ekim 1904) Teşrin-i evvel 1325 mahalince icra olunan tensikat mucibince maaşı 400 guruşa iblağ olunarak livayı mezkûr 4'üncü sınıf naifiya kitabetinde ika edilmiştir. Mumaileyh 1328 senesi rebiyül evvelinin (M:10 Nisan 1910) 28 Mart 1326, 500 guruş maaşla livayı

mezkûr umur-ül nafiya kondöktörlüğüne terfi edilmiştir. 2 Teşrin-i sani 1327 (M: 15 Kasım 1911).⁶⁸

7.MEHMED NAZIM EFENDİ

Mehmed Nazım Efendi, Biga sancağı tahrirat müdürü muavini liman reisizade Rıza Efendi'nin oğludur. 1302 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 301 kale-i sultaniye kasabasında tevellüt ettiği nüfus-ı teskere-i Osmanisi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Kasabayı mezkura mekteb-i iptidaisi ve aidiyesinde mücüdiyesi mukat olan ulüm ve fünunu okuyup alel ala derecesinde 23 Ağustos 1318 (M:5 Eylül 1902) tarihli şehadetname edilmiştir. Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i hal varakasında münderiştir (bulunmaktadır). 1320 senesi Cemaziyülevvelinin 9'unda (M:14 Ağustos 1902) 1 Ağustos 1318 Biga sancağı tahrirat kalemine mülazamatle 1321 senesi Recebinin 22'sinde (M:14 Ekim 1903) 1 Teşrin-i evvel 1319, 60 guruş maaşla livayı mezkure tahrir-i müfsit saniliğine tayin ve 1323 senesi Rebiyülevvelinin 29'unda (M:3 Haziran 1905) 21 Mayıs 1321, 100 guruş maaşla livayı mezburu muhasebe kalemi evrak muavinliğine ve 1325 senesi Cemaziyülevvelinin 2'sinde (M:13 Haziran 1907) 31 Mayıs 1323, 149 guruş maaşla kalem-i mezkur defterciliğine tahvil olunmuştur. Livayı mezkur muhasebeciliğiyle mutasarrıflığına müştereken yazılan mülahazaya atfen maliye mezarat-i celilesi ahalisi vazifesiyle mütenasip olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus-ı tezkire-i Osmaniyle mekteb-i şehadetnamesinin sur-ı musaddıkası ve hizmet-i musaddıkasında müddet-i istihdam ve mukarrer maaşı ve tekfifat-zat-ı saireden ilişiği olmadığı mütezemmin livayı mezkur meclis idaresinin 1 Temmuz 1323 (M:14 Temmuz 1907) tarihli mazbatası sulh-i tercüme-i hal varakasıyla şubece mahzut olup memuriyet-i havi sene-i tarihi tayin ve miktar-ı maaş livayı mezkur muhasebeciliğine 8 Şubat 1324 (M:21 Şubat 1909) tarih ve 207 numaralı tahriratında gösterilmiştir. Fi 16 Cemaziyülevvel 1327 (M:5 Haziran 1909) ve 23 Mayıs 1325.

8.AHMED NECİP EFENDİ

Ahmed Necip Efendi, papuççu esnafından müteveffi Osman Ağa'nın oğludur. 1298 sene-i hicriyesinde maliye 1297 Bigadiç kasabasında tevellüt ettiği nüfusu

---

⁶⁸ BOA. DH. SAİD. d, 00183/00082.

teskere-i Osmanisi suret-i mezununda muarrerdir. Kasabayı mezkure mekteb-i ibtidaisinde mütezemat gibi ulum ve diniye mekteb-i rüştiyede müreddep dersleri 16 Kanun-i evvel sene 1311 (M:28 Aralık 1895) tarihinde aliül ala derecede şartname almıştır. 1319 senesi Zilkadesinin 17'sinde (M:25 Şubat 1902) 12 Şubat 1317, 125 gurus maaşla Bigadiç kazası nüfus katipliğine tayin olunmuş ve 1320 senesi Cemaziyelahirinin 10'unda (M:14 Eylül 1902) 1 Eylül 1318 açıkta kalmıştır. 1321 senesi Zilkadesinin 27'sinde (M:14 Şubat 1904) 1 Şubat 1319, 125 gurus nısf maaşla Karesi nüfus hitabeti vekaletine tayin olunmuş ise de 1322 senesi Cemaziyelahirinin 8'inde (M:20 Ağustos 1904) 7 Ağustos 1320 aslının vürudıyla vekalet-i mezkureden infikal etmiştir. 1323 senesi Saferinin 22'sinde (M:28 Nisan 1905) 15 Nisan 1321, 520 gurus maaşla kepsut kısmen balat nahiyeleri tahrir nüfus komisyonunda nakdi memuru makamına ifayı biltayin 1323 Cemaziyelahirinin 14'ünde (M:16 Ağustos 1905) 3 Ağustos 1321 müdür memuriyeti hitam bulunarak Zilkaddesi arasında 15 Kanun-i evvel 1321 (M:28 Aralık 1905), 275 gurus ait ile Balıkesir kazası berkes Bayada 8 penç daire-i tahsildarlığına tayin ve 1325 senesi Cemaziyelahirinin 3'ünde (M:14 Temmuz 1907) 200 gurus maaşla Karesi tahsilat komisyonu kitabetine tayin olunmuş ve Zilkadesinin 23'ünde 15 Kanun-i evvel 1323 (M:28 Aralık 1907) münfesil olmuştur. Zilhiccesinin 19'unda 10 Kanun-i sani 1323 (M:23 Ocak 1908) alelusul tahlis bir icra 250 gurus maaşla Sındırgı ziraat bankası sanduku muhasebe kitabeti defakatine tayin olunarak ifayı vazifeyemübaşeret eylemiştir. Sındırgı kazası kaymakamlığından mumaileyhin tercüme-i hal varakası tasdik ve mezkur banka idare-i umumiyesinden ifayı vazife itmekte olduğu tensip olunmakta hizmet-i sabıkasından müddet-i istihdam ve miktar-ı maaş ve aidat-ı mürsebeb infikal ve reayet zimmetini havi karasapağı mahalliyesi idaresininin 22 Kanun-i evvel 1323 (M:4 Ocak 1908) tarihli mazbatası ve nakdiyesi teskere-i osmaniyesi ve mekteb-i şehadetnamesi suret-i musaddıklarıyla livayı mezkur muhasebesinin ve nüfus memurluğunun 15 16 Eylül 1322 (M:28-29 Eylül 1906) tarihli derkenarları usül-i tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuz olup hizmet-i hazarasında ifayı vazifeye tarih-i mübaşirine miktar-ı maaşı ve tahriz olduğu evrak-ı muhabereden müsteban olmuştur. 23 Şubat 1327 (M:7 Mart 1912) ve 26 Ağustos 1325 (M:8 Eylül 1909). Mumaileyhin 1328 senesi Zilkaddesi 19 Teşrin-i evvel 1326 (M:1 Kasım 1910) 404 maaşla efkaf memurluğuna olunmasına mebni bilvara Kanun-i evvel 1326 (1910) tarihinde mezkur efkaf memuriyetinde işe beşer eylediği ve 2 Mart 1327(M:1 Kasım 1912) tarihinde 700 gurus maaşla Ayvacık kazası efkaf memurluğuna nakl olunur. 14 Şubat 1327 (M:27 Şubat 1912) tarihinde işi beşeriyet

eylediği Ziraat bankası evkaf şubesinin 2 Şubat 1327 (M:2 Şubat 1912) ve 14 Mart 1327 (M:27 Mart 1911) tarihli vukuat defterlerinde gösterilmiştir. Mumaileyhin kefilinin vukuyu istifasında mebni zaman-ı idaresi muhabesinin kefilinin tarih-i istifası olan 15 Ağustos 1328 (M:28 Ağustos 1912) tarihine zimmet eylemiş olduğu 7 Nisan 1330 (M:20 Nisan 1914) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. 24 Nisan 1330 (M:7 Mayıs 1914).⁶⁹

9.HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ

Hüseyin Hüsnü Efendi, Bigalı Halil Ağa'nın oğludur. 1293 (M:1877) sene-i hicriyesinde rüve-i maliye 1292 Biga kazasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddıkasında muarrerdir. Kasabayı mezkure mekteb-i ibtidai ve rüştiyesinde okumuş ve mekteb-i iptidaiden şهادetname almış ise de zai eylediği ve Türkçe okuyup yazdığı tecüme-i hal varakasında münderiçtir. 1316 senesi Şevvalinin 19'unda (M:2 Mart 1899) 18 Şubat 1314 silk-i celil-i askeriye vaz iderek müddet-i nizamnamiyesini ikmal etmiş cihetle bateskere-i iptida-ül terhis olunmuş ve ahiren kazaca ihtimali bilicra 1326 senesi Rebiyülevvelinin 26'sında (M:28 Nisan 1908) 15 Nisan 1324 itibariyle 250 guruş aidaatla Biga kazası linci daire-i piyade tahsildarlığına tayin ve hazinece 1692 numaralı kayıt olunmuştur. Biga kazası mal müdürlüğüyle kaymakamlığından müştereken de Biga sancağı mutasarrıflığından müsaade yazılan mülahaza üzerine maliye nazırı nam-ı müstesnalığından ehliyeti vazifesiyle mütenasip olduğu beyan olunmuştur. Nüfus-ı teskere-i Osmanisinin askerlik teskeresinin musaddık suretleri ve hizmet-i hazırasına tarih-i mukayyin ve miktar-ı aidaatına dair Biga mutasarrıflığının 17 Mayıs 1324 (M:30 Mayıs 1908) tarihli ve 5 numaralı muhasebesinden derkenarı tahrirati usül tercüme-i hal varakasıyla sabıkaca mahfuzdur. 2 Zilhicce 1327 (M:15 Aralık 1909) ve 2 Kanun-i evvel 1325.⁷⁰

10.AHMED EFENDİ

Ahmed Efendi, imam oğlu Mustafa Efendi'nin oğludur. 1263 sene-i hicriyesinde Biga kazasında Çal nahiyesinde tevellüt etmiştir. Sıbyan mektebinde esas-ı İslamiyet olan mukaddeme-i ulum diniye okumuştur Türkçe okur-yazar. 1296 senesi

⁶⁹ BOA. DH. SAİD. d, 00164/00229.

⁷⁰ BOA. DH. SAİD. d, 00165/00195.

Recebinin 23'ünde (M:13 Temmuz 1879) 33 yaşında olduğu halde 200 guruş maaşla nahiye-i mezburda rüsum-u sitte kitabetine girip 1298 senesi Recebinde 16'sına (M:14 Haziran 1881) kadar istihdam olunması ve 1298 senesi Recebinde 27'sinde (M:25 Haziran 1881) 1000 guruş ücret maktua ile mevkiten ışar-ı muharrerliğinde bulunup 1300 senesi Şabanında 22'sinde (M:28 Haziran 1883) 20-30 guruş maaşla nahiye-i mezburda tahrirat kitabetine tayin kılınmıştır. Biga sancağı celiliyle mutasarrıflığından yazılan atf ile maliye nezaretinden celilesinde mumaileyh bulunduğu memuriyet ifay-ı kifayet-i beyan eylemiştir. 14 Rebiülevvel sene 1309 (M:18 Ekim 1891), 6 Teşrin-i sani sene 1307.⁷¹

11.MEHMED CEMAL EFENDİ

Mehmed Cemal Efendi, Bigadiç kazası sertahsildarı Rüstem Efendi'nin oğludur. 1277 senesi Zilkadesi (M: Mayıs 1861) ortasında dersadette doğmuştur. Sıbyan mektebinde mukaddeme-i ve beyn-i mekteb-i rüştiye arabi ve farisi ve fenni hesap tahsil eylemiştir. Türkçe okur-yazar. 1295 (M:1878) sene-i hicriyesinde 18 yaşında iken 6'ncı daire-i belediye muhasebe kalemine mülazımının 1298 (M:1881) sene-i ahirinin Rebiül ahirinde 23 Şubat 1296 (M:7 Mart 1881) 200 guruş maaş nail olmuş ve 1390 senesi şehir-i şerif-i recebinin 28'inde 14 Şubat 1307 (M:26 Şubat 1892) maaşla 250 guruşa iblağ edilmiştir. Daire-i mezkure muhasebeciliğinden yazılan mülahazada erbab-ı dirayet gayretten olduğu tenmik ve makam-ı emanetten tasdik kılınmıştır. Daire-i mezkureye tarih-i tayini muanın miktarı muvaffık kayıt olduğu tercüme-i haal varakası zuhurunda muhasebe emanetten yazılan ve kenardan anlaşılmıştır. Fi 9 Cemazilahir 1311 (M:18 Aralık 1893) fi 6 teşrin-i sani sene 1309. Mumaileyhin maaşı 1312 senesi rebi-ül evvelinin dirununda 23 Temmuz 1310 (M:4 Ağustos 1894), 1313 senesi Şevvalinin 8'inde (M:23 Mart 1896) 11 Mart 312 ve 1310 senesi Şabanının 9'unda (M:26 Şubat 1893) 1 kanun-i sani 1312 ve 140 ve 1317 senesi Muharreminin 3'ünde (M:14 Mayıs 1899) 2 Mayıs 1315, 500 ve 1320 senesi evvelinin 29'unda (M:1902) 15 Kanun-i sani 1318 (M:28 Ocak 1903). 550 ve 1324 senesi Recebinin 25'inde (M:14 Eylül1906) 1 Eylül 1322 580 ve 1327 senesi Cemaziyelevvelinin 25'inde (M:6 Temmuz 1907) 23 Haziran 1325 750 Temmuz iblağ ve 1331 senesi Saferinin 5'inde (M:14 Ocak 1913) 1 Kanun-i sani 1328 icra kılınan

⁷¹ BOA. DH. SAİD. d, 00035/00093.

teşkilatta kadro harici ihraç eylediği şehir-i Şubatının 21 Nisan 1329 (M:4 Mayıs 1913) tarihli vukuat-ı vesilesinde gönderilmiştir. Mumaileyh 1 Nisan 1329 (M:14 Nisan 1913) tarihinden itibaren 375 guruş mazuliyet maaşı tahsisi kılındığı şehri emaneti sicil 11 Temmuz 1329 (M:24 Temmuz 1913) tarihli vukuat vesilesi sair 1312 fi 22 Rebiülahir 1329.⁷²

12.İSMAİL HAKKI EFENDİ

İsmi Hakkı Efendi, Abdullah Ağa'nın oğludur. 1282 senesi şehir-i receb-i şerifinden Biga Sancağında Karabiga karyesinde tevellüt eylemiştir. Sıbyan mektebinde ve muallim mahsusdan okumuştur. Türkçe okur-yazar. 1305 senesi şehir-i Rebiülevvelinin 24'ünde (M:10 Aralık 1887) fi 28 teşrin-i sani 1303, 23 yaşında iken 150 kuruş maaşla Karabiga rüsumat idaresi kolculuğuna girip 1307 senesi şehir-i recep şerifinin 22'sinde (M:4 Mart 1890) 9 Nisan 1307 fi 150 guruş maaşla idare-i mezkure kitabet-i vekaletine biltayin ve 1309 senesi şehir-i Şevvalinin şerifinin 16'sında (M:14 Mayıs 1892) 2 Mayıs 1308 300 guruş maaşla asalet-i icra kılınmıştır. Dersaadet mülahakat-ı rüsumat nezaretinden yazılan mülahazaya atf ile rüsumat-ı emanet-i celilesinden vazifesi ifaya kifayet-i tasdik kılınmıştır. Mezkûr kolculukta hizmet-i kalay-ı sultaniye rüsumat müdüriyetinden tercüme-i hal varakası zirine yazılan şehrdan anlaşılmıştır. 6 Cemaziyülevvel sene 1312 (M:5 Kasım 1894) 24 teşrin-i sani sene 1310.⁷³

13.MAHMUD EFENDİ

Mahmud Efendi, Emin Beyoğlu Mustafa Ağa'nın mahdumudur. 1268 (M:1852) sene-i hicriyesinde Biga kazasında dünyaya gelmiştir. Kaza-ı mezkûrda sıbyan mektebinde muteamat ulum-u badel tahsil tahtani medresesinde dersaadetine koskoda papazade Mustafa Çelebi medresesine girerek ulum-u arabiye ve farsiyeye tahsiliye muvaffak olmuştur. Türkçe kitabet eder. 1301 sene-i hicriyesi seferinin 5'inci (M:6 Aralık 1883) 33 yaşında 204 guruş maaşla Biga kazası mekteb-i rüştiyesi muallim-i saniliğine tayin olunmuştur. Biga kazası kaymakamı ile mekatib-i rüştiye müdüriyetinde işbu tercüme-i hal varakasının münderecatı tasdik ve muarif nezareti

⁷² BOA. DH. SAİD. d, 00046/00187.

⁷³ BOA. DH. SAİD. d, 00063/00136.

celilesinin müdüriyet-i mezkurenin tasdik-i teyid olunmuştur. 6 Recep sene 1312(M:3 Ocak 1895) 22 Kanun-i evvel sene 1310.⁷⁴

14.HÜSEYİN EFENDİ

Hüseyin Efendi, İmam İsmail Efendi'nin oğludur. 1273 (M:1857) sene-i hicriyesinde Biga'da tevellüt eylemiştir. Türkçe okur-yazar Biga sıbyan mektebinde müretteb dersleri malum mütehasusdan arap ve farsî okumuştur. 1295 sene-i hicriyesi evveliyesinde (M:1878) 22 yaşında iken sulh askeriye alanı biltecrit başçavuş olduğu halde 1296 sene-i hicriyesi evveliyesinde telgraf fenni tahsil eylemekten naşı Geliboz kalesi telgrafhanesine izam ve istihdam olunarak 1301 sene-i hicriyesi evvelinde teskereyi alarak siluh mezkûrdan çıkmıştır. 1302 senesi Zilhiccesinin 17'sinde (M:27 Eylül 1885) 400 guruş maaşla vize telgrafhanesi muhavere memuriyetine tayin olunup 1305 senesi şehir-i murazatının 15'inde 1400 guruş maaşla Erzincan merkezi muharebe memuriyetine nakl edilmiştir. Telgraf ve posta nazırı sabıkı atufetli İzzet Efendi hazretleri tarafından evvelce yazılan mülahazada işbu varaka münderecatı teşkil olunan komisyonca tetkik kılınmakla melfuz-ı sıhhat olduğundan tasdik edildi verilmiştir. 23 Zilhicce 1308 (M:30 Haziran 1891) 18 Haziran 1307.⁷⁵

15.YAHYA SEZAI BEY

Yahya Sezai Bey, Biga Sancağı zaptiye alayı beyi izzetli Hacı Mehmet Bey'in mahtumudur. 1286 sene-i hicriyesinde kale-i sultani ye kazasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i Osmanide mukayyittir. Kasabayı mezkure ibtidi ve rüştü mekteplerinde okuduktan sonra mektep-i mülkiye şahane idadi ve ilmi kısımlarında mürettep ulum ve finunu biltahsil alal ala derecelerden 6 Ağustos sene 1309 (M:18 Ağustos 1893) tarihli 202 kıta şahadetname almıştır. Fransızca tekellüm eylediği ve bir müddet desudet-i hususiyede tederrüs edip biraz da Biga sancağı tahrirat kalemine devam ettiği tercüme-i hal varakasında muharrerdir. 1311 senesi muharreminin 18'inde (M:1 Ağustos 1893) 20 Temmuz sene 1309 1000 guruş maaşla mabeyn-i hümayun cenab-ı mülukhane kitabeti hıdmeti müstevcip mahsenine yakın buyurulup şehir-i mezkurun 24'ünde 26 Temmuz sene 1306 (M:7 Ağustos 1890) maaşı 1500 ve 1313 senesi cemaziyelahiresi

⁷⁴ BOA. DH. SAİD. d, 00052/00192.

⁷⁵ BOA. DH. SAİD. d, 00034/00113.

guresinde 6 Teşrin-i sani 1311 2000 guraşa iblağıyla 1314 senesi Şevvalinin 9'unda (M:13 Mart 1897) icra kılınan tecilatda 1 Mart sene 1313 (M:13 Mart 1897) 1900 guraşa tenezzül itmiş ve 1315 senesi Şevvalinin 12'sinde (M:6 Mart 1898) maaş-ı mezkurun 22 Şubat sene 1313 2400 ve 1316 senesi Rebiyülevvelinin 22'sinde (M:10 Ağustos 1898) 29 Temmuz 1314 2900 ve 1318 senesi Cemaziyelahiresinin 10'unda (M:5 Ekim 1900) 22 Eylül sene 1316 3900 ve 1319 senesi Cemaziyelahiresinin 23'ünde (M:7 Ekim 1901) 24 Eylül sene 1317 4650 guraşa iblağ buyurulmuştur. 1311 senesi Saferinin 18'inde (M:31 Ağustos 1893) rütbe-i salise ile 4'üncü rütbeden mecisi nişan-ı zışanı ve 1312 senesi Şabanının 17'sinde (M:13 Şubat 1895) terfien rütbe-i saniye sıfat-ı sanisi ve 1313 senesi ramazan-ı şerifinin 29'unda (M:14 Mart 1896) 4'üncü rütbeden nişan aliyi Osmani ve 1314 senesi Rebiülevvelinin 22'sinde (M:31 Ağustos 1896) terfien rütbe-i saniye sınıf-ı mütehayizi ile gümüş imtiyaz madalyası ve sene-i merkume ramazan-ı şefiri selhinde ve tabdilen 3üncü rütbeden mecidi nişan-ı zışanı ve 1315 senesi Rebiülahirinin 2'sinde (M:3 Ağustos 1897) terfien rütbe-i evveli sınıf-ı sanisi ve şehir-i mezburun 4'ünde yunan muharebesi madalyası ve 1316 (M:1898) senesi ramazan-ı şerifi selhinde tebdilen 2'inci rütbeden nişan-ı zışanı mecidi ve 1318 (M:1900) senesi Muharremi guresinde terfien rütbe-i evveli sınıf-ı evveli ve sene-i merkume Zilhiccesinin 9'unda 2inci rütbeden nişan-ı ali Osmani ve 1319 (M:1901) senesi Rebiyülevveli guresinde tahrise ve ehliyet ve liyakatına mebni ramazanın 29'unda altun liyakat madalyaları tevcih ve ihsan buyurulmuştur. Serkatib hazreti şeyriyari atufetli Tahsin Bey hazretleri tarafından yazılan mülahazadan ehliyet ve rüyetiyle tercüme-i hal varakası münderecatı tasdik kılınmıştır. Müşarüleyhin haiz ve hâsıl olduğu rütbe ve nişan ve madalyaları rus ve berat ve ferman-ı hümayunlarıyla tarih ve mahal-i veladetini mutazammın nüfus tezkere-i osmaniyesi ve mekteb-i mülkiye-i şahanenin iki kıta şehadetnamesi komisyonca mütalaa olunarak iade kılınmış ve 2'inci rütbeden Osmani nişan-ı alisiyle liyakat madalyasına teslim tarihleri daireye tebliğ kılınan irade-i seniye hazreti padişahi kaydına tatbik olunmuştur. 23 Zilkade sene 1319 (M:3 Mart 1902) ve 18 Şubat sene 1317 müşarüleyh 1320 senesi Cemaziyevvelinin 27'sinde (M:1 Eylül 1902) tebdilen 1'inci rütbeden mecidi nişan-ı zışanı ihsan buyurulmuştur. Müşarüleyh 1321 senesi ramazan-ı şerifinin 28'inde (M:18 Aralık 1903) tebdilen 1'inci rütbeden nişan-ı ali Osmani ihsan buyurulmuştur. Müşarüleyhe 1325 senesi Ramazanının 27'sinde (M:3 Kasım 1907) altun imtiyaz madalyası ihsan buyurulduğu hazine-i hassayı şahane nezaretinin 29 Eylül sene 1324 (M:12 Ekim 1908) tarihli tezkiresinde beyan kılınmıştır. Müşarüleyhe maaşı 1324

senesi Recebinin 2'sinde (M:22 Ağustos 1906) 9 Ağustos 1322 5650 guruşa iblağ olunduğu nezaret-i müşarüleyhanın 9 Eylül 1324 (M:22 Eylül 1908) tarihli tezkiresinde beyan kılınmıştır. Müşarüleyhin 1327 senesi Rebiyülahirinin 7'sinde (M:28 Nisan 1909) 15 Nisan 1325 tebeddül hasebiyle açığa çıkarıldığı hazineyi hassa sicil şubesinin 28 Haziran 1325 (M:11 Temmuz 1909) tarihli vukuat pusulasında bildirilmiştir. Müşarüleyhe 9 Ağustos 1325 (M:22 Ağustos 1909) tarihinden itibaren 1312 guruş mazuliyet maaşı tahsis edildiği muhasaat-ı zatiye müdüriyetinin 21 Kanun-i evvel 1327 (M:3 Ocak 1912) tarihli tezkereyi cevabiyesinde gösterilmiştir.⁷⁶

16.ALİ GALİP EFENDİ

Ali Galip Efendi, Bigadiç nahiyesi reji memuru Mehmet Asım Efendinin oğludur. Ankara vizade dimekle mütearriftir (bilinmektedir). 1288 (M:1871) senesi hicriyesinde (sene-i maliye 1288) Hüdavendigâr vilayetinde Balıkesir kazasında tevellüt eylediği nüfus teskere-i Osmanisi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Tasdikli suretinde yazılıdır. İbtidai ve rüşti derslerini gördükten sonra fatih medresesinde ulum-ı aliye ve alfabe-i arabiyeyi tahsil ve ikmal fesh iderek tortumlu Musa Kazım Efendi'den 1319 tarihli icazetname ve mekteb-i hukuk-ı şahanede müretteb dersleri tahsil ve ikmal iden 22 Kanun-i evvel sene 1320 (M:4 Ocak 1905) tarihli ali derecede mezuniyet rüusunu almıştır. Arabi ve farsiyeye aşina olduğu tercüme-i halinden münderiçir. Berveçh-i muharrer (yazılı olduğu üzere) icazetname istihsal eylemesinden naşi 1319 senesi Cemaziyelahirinin 24'ünde (M:8 Ekim 1901) gümüş liyakat madalyası teemmül olup 1324 senesi şaban-ı şerifinin 22'sinde (M:11 Ekim 1906) 28 Eylül sene 1322 1000 guruş maaşla encümen-i intihap memur-i adliye kararıyla Kosova vilayetinde Loma kazası vidayet mahkemesi müdi umumi muavinliğine (savcılığına) tayin edilmiştir. Tarih-i tayin ve miktar-ı maaşı adliye nezareti sicil-i müdüriyetinden tercüme-i hal varakasına yazılan derkenardan anlaşılıp tarih ve mahal-i veladetini mübeyyin nüfus teskere-i osmaniyesiyle madalya berat-ı hümayunu ve icazetname ve mezuniyet-i rüus sureti musaddakası asıl tercüme-i hal varakasıyla birlikte hıfz edilmiştir. 16 Zilkade sene 1324 (M:1 Ocak 1907) 19 kanun-i evvel 1322.⁷⁷

⁷⁶ BOA. DH. SAİD. d, 00096/00242.

⁷⁷ BOA. DH. SAİD. d, 00122/00162.

17.İSMAİL HAKKI EFENDİ

İsmail Hakkı Efendi, müteveffa Abdullah Efendi'nin oğludur. 1281 (1864) senesi şehr-i receb-i şerifi guresinde 18 Teşrin-i sani 1280 (M:30 Kasım 1864) Bigada tevellüt ettiği nüfus tezkiresi osmaniyesinde muharrerdir. Muallim-i mahsusdan arabi ve farsi okumuştur. Türkçe okur-yazar. 1307 senesi şehr-i Cemaziyelevveli 3'ünde (M:26 Aralık 1889) 14 kanun-i evvelin sene 1305 150 guruş maaş ile Karabiga rüsumat idaresi kolculuğuna 1309 senesi şehr-i receb-i şerifi 22'sinde (M:21 Şubat 1892) 9 Şubat 1307 166 guruş maaşla idare-i mezkure kitabeti vekaletine ve sene-i mezkure şehr-i şevvali mükerreri 16'sında (M:14 Mayıs 1892) 2 Mayıs 1308 300 guruş maaş ile kitabet-i mezkureye ihaleten tayin ve 1312 senesi şehr-i Zilkadesinin 24'ünde (M:19 Mayıs 1895) 7 Mayıs 1311 400 guruş maaş ile Karabiga rüsumat memurluğuna nakledilmiştir. Dersaadet mülhakatı rüsumat nezaretinden yazılan mülahazaya atfen ifayı vazifeye kifayeti ve hidmat-ı mezbukası kayda muvafık idüğü rüsumat mabeyn celilesinden tasdik kılınmıştır. Nüfus teskire-i Osmanisiyle Karabiga rüsumat kitabetinden biri elinden olduğuna dair ror muhasebe defterinin kale-i sultaniye rüsumat müdüriyetinden musaddak suretleri asıl tercüme-i hal varakasıyla şubede mahfuzdur. 18 Haziran sene 1322 (M:1 Temmuz 1906) mümaileyh 18 Mayıs sene 1315 (M:30 Mayıs 1899) tarihli ve 400 guruş maaşla Akçaşehir ve 23 Teşrin-i evvel tarihinde maaş-ı mezkûrla Marmara ve 1 Teşrin-i evvel sene 1321 (M:14 Ekim 1905) tarihinde maaş-ı mezkûrla Kilise karyesi rüsumat memuriyetlerine nakl ve tahvil edilmiş ise de hidmetten imtina eylediği cihetle tarih-i mezkurede açığa çıkarıldığı 5 Şubat 1328 (M:18 Şubat 1913) tarihli vukuat pusulasından muharrerdir 15 Mayıs sene 1329 (M:28 Mayıs 1913).⁷⁸

18.MEHMED RAŞİT BEY

Mehmed Raşit Bey, Sadullah Bey'in mahtumudur. 1290 (M:1873) sene-i hicriyesi sene-i maliye 1289 (M:1872) Biga kasabasında tevellüt eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Sıbyan mektebinde mukaddemat-ı ulumu ve kazayı mezkûr mekteb-i rüştiyesinde mürettep dersleri okuyarak şhadetname almıştır. Türkçe okur-yazar 1312 senesi Muharreminin 24'ünde (M:28 Temmuz 1894) 16

⁷⁸ BOA. DH. SAİD. d, 00123/00034.

Temmuz sene 1310 1600 guruş ücret maktu ile Biga kazası emanet aşar kabul kitabetine tayin olunarak sene-i merkume Cemaziyelevvelisinin 14'ünde (M:13 Kasım 1894) 1 Teşrin-i sani sene 1310 hitam müddetine mebni bilinfikak sene-i merkume ramazan-ı şerifinin 17'sinde 1 Mart sene 1313 senesi Muharreminin 4'ünde (M:27 Haziran 1895) 15 Haziran sene 1311 kadar 600 guruş ücret maktu ile kazayı mezkur ağnam merkez kitabetinde ve sene-i merkume ramazan-ı şerifinin 28'inde (M:13 Mart 1896) 1 Mart sene 1312 450 guruş ücret-i maktu ile tekrar kazayı mezkur ağnam kabul kitabetinde bulunarak hitam-ı memuriyetine mebni intikal ettikten sonra infikak ittikten sonra 1315 senesi ramazan-ı şerifinin 23'ünde (M:15 Şubat 1898) 3 Şubat sene 1313 135 guruş maaşla kazayı mezkur dahilinde Yahoka nahiyesi tahrirat kitabetine tayin ve 1317 senesi Muharreminin 2'sinde (M:13 Mayıs 1899) memuriyeti 1 Mart sene 1315 aidatla biga kazası bidayet mahkemesi mukavelat muharrerliğine tahvil idilmiştir. Kazayı mezkûr bidayet mahkemesi reisi ile kaymakam kaza tarafından mumaileyhin memuriyeti ve adliye nezaret-i celilesinden dahi sicil-i memuriyet müdüriyetinin mührü tasdik kılınmıştır. Mumaileyh mekteb-i şer ve nüfusu tezkere-i Osmanisi ve baladaki memuriyetlere tayin ve bunlardan sonra suret ve tarihi infikakıyla aldığı maaş miktarını irae (beyan) ider surette evrak-ı resmiye suret-i musaddakaları ve mukavelat muharrirliğinden intihabına dair mazbata tercümesi hal tercümesi ile maen dosyasında mahfuz olduğunu tayin-i tarihi dahi muvaffik kayıttır. 4 Cemaziyelevvel sene 1324 (M:26 Haziran 1906) 13 Haziran sene 1322 mumaileyhin dolandırıcılık fiili ile maznuniyeti zannı iddia kılınmasından dolayı 1323 senesi Cemaziyelahirinin 10'unda Haziran 1321 infisal ederek kazayı mezkur müstandıklığınca icra kılınan tahsisat ve tetkikat-ı istikakiye neticesinde mumaileyhin fiil-i mezkure ücreti hakkında berguna esbap-ı sübutiye mevcut olmadığından men-i mahakemesine karar verildiği ve karar-ı vaki dersaadet istinaf mahkemesi müddi umumice de tasdik idildiği ve berguna zimmet ve ilişiği olmayıp vazifesini kanun dairesinde ifa eylediği mükerrer olarak vücut iden tercüme-i hal varakasına merbut 10 Haziran sene 1322 (M:23 Haziran 1906) tarihli kararname ve dersaadet istinat mahkemesi müdde-i umumiliğinin 3 Kanun-i sani sene 1322 (M:16 Ocak 1907) tarihli müzekkeresiyle bidayet mahkemesi heyetinin 12 Eylül sene 1321 (M:25 Eylül 1905) tarihli mazbatasını suret-i musaddakalarından anlaşılmiş ve evrak-ı mezkure dosyasıyla beraber hıfz idilmiştir. Mumaileyhin 1325 senesi Cemaziyelevvelisi 2'sinde (M:13 Haziran 1907) 31 Mayıs sene 1323 bilimtihan 250 guruş maaşla biga kazası nüfus memurluğuna tayin ile işe mübaşeret eylediği biga sancağı mutasarrıflığının 14 Haziran sene 1323 (M:27 Haziran 1907) tahriratında beyan

kılınmıştır. Mumaileyhin men-i muhakemesine dair virilen balada muharrer kararın şayan-ı itiraz olmadığı umur-ı cezaiye müdüriyetine bildirildiği ve mani-i istihdam bir hali olmadığı cihetle memuriyet-i sabıkası derecesinde bir işte kullanılmak üzere 2 Şubat sene 1324 (M:15 Şubat 1909) tarihinde cevaz istihdamına karar verildiği istinaf müddi umumiliğinden kale-i sultaniye müdde-i umumi muavinliğine muharrer 12 Şubat sene 1324 (M:25 Şubat 1909) tarihli görüşüp iade idilen tahrira suret-i musaddakasından anlaşılmıştır.⁷⁹

19. NİKOLAKİ FRANKO EFENDİ

Nikolaki Franko Efendi, yağcı Bigadoslu müteveffa Yorgi'nin oğludur. Teva-i devlet-i aliyenin Rum milletindedir. 1295 senesi şehr-i receb-i şerifinin 29'unda (M:29 Temmuz 1878) 17 Temmuz 1294 Bigados karyesinde tevellüt eylediği nüfus tezkere-i Osmanisi suret-i musaddakasından muharrerdir. Karye-i mezkure Rum mekteb-i rüştisinde ve dersaadette fenerdeki rum mekteb-i idavi mülkiyede ve Beyoğlu'nda fur Fransız mektebinde birer müddet ders görmüş Türkçe, Rumca, Fransızca okur-yazar biraz İngilizceye de aşınadır. 1315 senesi Rebiyülahirinin 24'ünde (M:22 Eylül 1897) 10 Eylül 1313 mülazemetle ve tuz nezareti tahrirat kalemine devam başlayıp 1315 şehr-i Cemaziyevvelisinin 5'inden (M:2 Ekim 1897) 20 Eylül sene 1313, 1315 Cemaziyelahiresinin 17'sine (M:13 Kasım 1897) kadar 1 Teşrin-i sani 1313 günü 250 guruş maaşla nezaret-i mumaileyha muvakkat taharrisi ve muayene memurluğunda ve tarih-i mezkurdan Zilkadesinin 5'ine (M:28 Mart 1898) kadar 16 Mart 1314 ve şehr-i mezkurun 21'inden 1 Eylül 1315 Zilhiccesinin 25'ine kadar 5 Mayıs 1314 yine 250 guruş maaşla nezaret-i mumaileyha muvakkak tezkere-i muharrirliklerinde ve şehr-i mezkurun 26'sından 6 Mayıs 1315 (M:18 Mayıs 1899) senesi şehr-i safer-ül hayeminin 29'una kadar 7 Temmuz sene 1314 (M:19 Temmuz 1898) 300 guruş maaşla kurenayı merkez memuriyet katip vekaletinde ve Rebiyülahirinin 27'sinden 30 Eylül sene 1314 (M:12 Ekim 1898) Cemaziyevvelisinin 29'una kadar 30 Teşrin-i evvel 1314 (M:11 Kasım 1898) keza 250 guruş maaşla merkez nezaret muvakkat tezkere muharrirliğinde ve cemaziyelahiresi gurresinden 5 Teşrin-i evvel 1314 (M:17 Ekim 1898) şehr-i ramazan-ı şerifinin 8'ine kadar 8 Kanun-i sani 1314 (M:20 Ocak 1899) yine 250 guruş aylıkla ataei memuriyeti vekaletinde ve şehr-i

---

⁷⁹ BOA. DH. SAİD. d, 00127/00181.

şerif-i mezkurun 10'undan 1 Kanun-i sani 1314 (M:13 Ocak 1899) 1317 senesi şehir-i saferül hayrının 4'üne kadar 1 Haziran sene 1315 (M:13 Haziran 1899) olmuştur maaşla keza merkez nezaret muvakkat tezkere muharrirliğinde istihdam olunmuş ve bunların cümlesinden muvakkat olması vazifesinin hitam bulması hasebiyle infikak iden her birinden istifa hususunda yine nizaret-i mülazemeten devam eylemiş ve o tarihten itibaren 250 guruş maaş ve daimi suretiyle tuz iskelesi tezkere kitabetine tayin kılınmıştır. Dersaadet ve tuz nezaretine idare-i merkezi müdüriyetinden hüsnühal ve gayreti tasnif olunmuştur. Nüfus tezkere-i osmaniyesiyle berveçh-i bala bulunduğu ve vazifelerdeki müddet-i himmet ve miktar-ı maaşını ve her birinden sebebi-i infisal ve berat-ı zimmetinin mübeyyin 12 Haziran sene 1315 (M:24 Haziran 1899) tarihli şehadetnamenin suver-i musaddakası asıl tercüme-i hal varakasına merbuttur 22 Haziran sene 1322 (M:5 Temmuz 1906) mumaileyhe maaşının bulunması hasebiyle hükümet ihtiyacı zımında 1316 senesi Rebiyülahirinin 20'sinden itibaren 1 Eylül 1314 (M:13 Eylül 1898) tarih tazammunan namıyla ve muvakkat suretname-i şehir-i ita edilmekte olduğu bir müdde-i 20 Temmuz sene 1318 (M:2 Ağustos 1902) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.⁸⁰

20.HÜSEYİN VEHBİ EFENDİ

Hüseyin Vehbi Efendi, Ali Rıza Efendi'nin mahtumudur. 1297 senesi hicriyesinde sene-i maliye 96 Biga kazasında tevellüt eylediği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrirdir. Mahal-i mezkûr sıbyan mektebinde ulum ve ibtiayiyi ve izmir mekteb-i idadiyesiyle Guriçe ve Bursa idadisinde mürettep dersleri bil tahsil Bursa idadi-i mülkiyesinden şehadetname almış ve elyevm mekteb-i şehadetine devam etmekte olduğu ve arabi ve Türkçe ve Fransızca tekellüm ve kitabet eylediği tercüme-i hal varakasinda murakkamdır. 1316 senesi Recebinin 15'inde 17 teşrin-i sani sene 1314 (M:29 Kasım 1898) mülazemet suretiyle dersaadet bidayet mahkemesi ikinci ceza dairesi kalemine müdahil ve 1317 senesi ramazan-ı şerifinin 26'sında 15 Kanuni sani sene 1315 (M:27 Ocak 1900) müceddiden 13 guruş maaş tutulmuştur. Mahkeme-i mezkure riyasetinden mumalileyhin memuriyeti ve adliye nezaret-i celilesinden dahi sicil memuriyetinin mührü tasdik idilmiştir. Mumaileyhin nüfus-ı tezkere-i osmaniyesiyle mekteb-i idadi şehadetnamesi suret-i musaddakaları tercüme-i hal

⁸⁰ BOA. DH. SAİD. d, 00130/00230.

varakasıyla dosyasında mahfuz olduğu gibi maaşının miktarıyla tevzifi dahi kayda muvafaktır 6 Haziran sene 1322 (M:19 Haziran 1906).⁸¹

21.HASAN TAHSİN EFENDİ

Hasan Tahsin Efendi, müteveffa Abdullah Ağa'nın oğludur. 1297 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1296 Biga Sancağında Ayvacık kasabasında tevellüt ittiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasaba-ı mezkure mekteb-i ibtidaiyesinde müretteb dersleri badel tahsil 10 Haziran sene 1308 (M:22 Haziran 1892) tarihinde şهادetname almıştır. Ahiren bir mekteb-i rüşide okumuş ise de şهادetnamesi olmaadığı tercüme-i halinden münderiştir. 1315 senesi Rebiyülevvelinin 24'ünde (M:23 Ağustos 1897) ve 11 Ağustos sene 1313 60 kuruş maaşla mezkûr Ayvacık kazası Ziraat Bankası odacılığına ve 1319 senesi Cemaziyelevvelisinin 21'inde 23 Ağustos sene 1317 (M:5 Eylül 1901) 150 guruş maaşla Edirne vilayetinde Şarköy kazası ziraat bankası sandığı muhasebe kitabeti refakatına biltayin alelusul tahlisi icra olunarak ifayı vazifeye mübaşeret eylemiştir. Kazayı mezkûr kaymakamlığından mumaileyhin tercüme-i hal varakası münderecatının müvafik olduğu ve mezkur banka idare-i umumiyesinden dahi ifayı vazife itmekte bulunduğu tasdik kılınmıştır. Sarf-u zikr odacılıkta keyfiyet istihdamını havi kale-i sultaniye şube memuriyetinin 8 Teşrin-i evvel 1319 (M:21 Ekim 1903) tarihli şukkasıyla (belge) mekteb-i ibtidai şهادetnamesi nüfus-ı tezkere-i Osmaniyesi suret-i musaddakaları asıl tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuz olup Şarköy kazası banka sandığı muhasebe kitabeti refakatinde ifayı vazifesi tarih-i mübeşşeretiyile miktar-ı maaşı ve tahlis eylediği evrak muhabereden müsteban olmuştur. 1 Cemaziyelevvel 10 Haziran 1322 (M:23 Haziran 1906) mumaileyhin 1322 senesi Muharreminin 23'ünde 27 Mart sene 1320 (M:9 Nisan 1904) 400 guruş maaşla Ruzca kazası ziraat bank sandığı muhasebe kitabetine tahvil eylemiş ve 1326 senesi Saferinin 11'inde Mart 1324 (M:24 Mart 1908) maaşı 500 guruşa iblağ olduğu ve mezkûr Şarköy sandık muhasebe kitabeti refakatından berguna zimmet ve ilişiği olmadığı mahalli mazbatasına atfen ziraat bankası müdüriyet-i umumiyesinin 20 Mayıs 1325 (M:2 Haziran 1909) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir.⁸²

⁸¹ BOA. DH. SAİD. d, 00133/00230.

⁸² BOA. DH. SAİD. d, 00138/00010.

22. İSMAİL HAKKI EFENDİ

İsmail Hakkı Efendi, Hoca Abdülkadir Efendi'nin oğludur. 1289 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 288 nüfus-u Biga kazasında tevellüt ettiği nüfus-ı tezkere-i Osmanisi sedaret-i musaddıkasında muharrerdir. Kazayı mezkure Sıbyan mektebinde müteadit-i ulmi ve mekteb-i rüştiyesinde müretteb dersleri okuduğu ve Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i halinde mündereçtir. 1309 senesi recep-i şerifinin 11'inde 29 Kanun-i sani sene 1307 (M:10 Şubat 1892) gönüllü olarak Selanik celil-i askeriye dahil münderiç başçavuş olup 1315 senesi Şevvalinin 7'sinde 17 Şubat 1313 (M:1 Mart 1898) redif tezkeresi almış ve 1316 senesi şaban-ı şerifinin 8'inde 10 Kanun-i evel sene 1314 (M:22 Aralık 1898) 125 guruş nısf maaş ile Biga sancağı nüfus kitabetine vekaleten ve 1318 senesi şehri Rebiülevvelinin 16'sında 5 Eylül sene 1316 (M:14 Temmuz 1900) 250 guruş aylıkla kitabet-i mezkureye aceleten tayin olunmuştur. Livayı mezburun nüfusu memuriyetiyle mutasarrıflığından tercüme-i halin münderecatı Dahiliye nezareti nüfus-ı umumiye müdiriyetinden maaşiye memuriyeti tasdik kılınmıştır. Nüfus-ı tezkere-i osmaniyesiyle redif tezkeresi Biga sancağı nüfus memuriyetinden müddet-i suretleri salefü zikr vekaletinden istihdamıyla mukaddema muaşerati mütezemmin livayı mezbur mutasarrıflığının 2 Kanun-i sanisi 1312 (M14 Ocak 1897) tarihli tahrirat-ı cevabiyesi ahval-i tercümen-i haliyle dahiliye sicil-i ahvali şubesinde muhtezimdir. 29 Recep sene 1321 8 teşrin-i evvel sene 1319 (M:21 Ekim 1903) mumaileyhim 1324 senesi Rebiyülevvelinin 25'inde 6 Mayıs sene 1322 (M:9 Mayıs 1906) maaşıyla Ezine kazası nüfus memuriyetine mah ile işe mübaşeret eylediği ve mezkûr biga nüfus-ı kitabetinde vazifesi hüsi ifa edildiği ve erbab-ı ibtidadan bulunduğu mahallinden gönderilen tercümen-i hal hülesasının suret-i musaddıkasına biga sancağı nüfus memuriyetiyle livayı mezbur mutasarrıflığına muharrer zillerden ve dâhiliye nezaret-i celilesi muhasebesinden ita kılınan musaddıka kayıt pusulasından anlaşıldığı nezaret-i müşarüleyhaya kebir-i şubesinin 6 Haziran 1322 (M:19 Haziran 906) tarihli vukuat pusulasında görülmüştür.⁸³

23. AHMET MÜMTAZ EFENDİ

---

⁸³ BOA. DH. SAİD. d, 00110/00209.

Ahmet Mümtaz Efendi, Biga kazası Ziraat Bankası muhasebe kâtibi Abdullah Agah Efendi'nin oğludur. 1298 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 96 Trabzon vilayetinde Akçaabat Kasabasında tevellüt ittiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musadakaasında muharrerdir. Trabzon vilayetinde Sürmene Kasabasında mukaddemat ulumu okuduktan sonra bir müddet görele ve ahiren Hüdavendigâr Vilayetinde Eskişehir kazaları mektep-i rüştiyesinde mürettep dersleri biltahsil şehadetname almıştır. Türkçe okur ve yazar. 1319 sene-i şehri Rebiülevvelinin 5'inde 9 Haziran sen 1317 (M:22 Haziran 1901) mülazemetle Biga Kazası Ziraat Bankasına ve ahiren nüfus kalemine gidip sene-i mezkure Zilhiccesinin 4'ünde 1 Mart sene 1318 (M:14 Mart1902) yüzde 60 para aidatla kaza mezkûr tarik kitabetine tayin ve 2 sene mürurunda 550 guruş ücret-i maktua ile kazayı mezkûr ağnam ve hayvanat ehliye tadat kitabetine nakl idilerek hitam-ı memuriyetine binaen bir mah sonra infikak ve tarik kitabetinden 5759 kuruş 20 para aidat ahz etmiş ve 1322 senesi Rebiülevveli silhinde 1 Haziran sene 1320 (M:14 Haziran 1904) 125 guruş maaşla mezkûr kaza nüfusu kitabetine tayin olunmuştur. Kazayı mezkûr kaymakamlığından tercüme-i halinin münderecatı ve nüfus idare-i umumiyesi müdüriyetinden miktar-ı maaş ve memuriyeti tasdik kılınmıştır. Mumaileyhin balada muharrer tarik ve ağnam ve hayvanat-ı ehliye tadat kitabetlerinde müddet-i istihdamıyla miktar-ı aidat ve ücret ve keyfiyet berat ve suret infikakını mutazammın Biga Kazası meclis ibaresinin 12 Nisan sene 1320 tarihli mazbatası suret-i musaddakasıyla Biga Kazası Mutasarrıflığının 3 Teşrin-i evvel sene 1320 (M:16 Ekim 1904) tarihli tahrirat-ı cevabiyesi ve mektep-i rüştü şehadetname ve tarih ve mahal veladetini mübeyyin nüfus tezkere-i osmaniyesinin Biga Kazası meclis-i idaresinden musaddak suretlere asıl tercüme-i haliyle birleştirilerek dahiliye sicil-i ahval şubesinde hıfz edilmiştir. 24 Şevval 1322 (M:1 Ocak 1905) 27 teşrin-i sani sene 1322.⁸⁴

24.ÖMER NURİ EFENDİ

Ömer Nuri Efendi, müteveffa Mustafa Efendi'nin oğludur. 1290 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1289 Biga Kasabasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezkure sıbyan mektebinde mübadi-i ulum-u diniyeyi ve medresede bir miktar arabi okuduğu cümle-i

---

⁸⁴ BOA. DH. SAİD. d, 00140/00022.

ifadesindedir. 1316 senesi Zilkadesinin 21 Mart 1315 senesi (M:2 Nisan 1899) 1318 senesi Saferinin 26'sına kadar 12 Haziran 1316 (M:25 Haziran 1900) 300 guruş maaşla Biga Kazası Rebiyülevvel guresinden 16 Haziran 1316 (M:29 Haziran 1900) 1320 senesi Şevvalinin 14'üne kadar (M:14 Ocak 1903) 31 Kanun-i evvel sene 1318 200-250 guruş maaşla kazayı mezkûr Ziraat Bankası sandığı tahsildarlıklarında istihdam bulunarak şehir-i mezkûrun 23'ünde 9 Kanun-i sani sene 1318 tahlifi bilicra (M:22 Ocak 1903) 300 guruş maaşla Biga Ziraat Bankası sanduğu muhasebe kitabeti refakatine tayin olunmuştur. Biga kazası kaymakamlığında mumaileyhin tercüme-i hal varakası münderecatı muvaffık olduğu ve ziraat bankası idare-i umumiyesinden dahi ifayı vazife itmekte bulunduğu tasdik kılınmıştır. Hidmat-ı sabıkasında müddet-i istihdam ve miktar-ı maaşat ve zikr olunan tahsildarlıklarından tahvil suretiyle infikak ettiği Biga Kazası meclis idaresinin 23 Kanun-i sani 1318 (M:5 Şubat 1903) tarihli mazbatasıyla 17 Şubat 1318 (M:2 Mart 1903) tarihli zeyli ve kazayı mezkûr ziraat banka sandığı meclis idaresinin 21 Kanun-i sanisi sene 1318 (M:3 Şubat 1903) tarihli mazbatası ve nüfus tezkere-i Osmanisi suver-i musaddakası (tasdikli suretleri) ve kale-i sultani şube memuriyetinin 13 Temmuz sene 1319 (M:26 Temmuz 1903) tarihli tahriratı asıl tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuz olup hizmet-i cedidesi maaşıyla işe mübaşeret tarih ve tahlif olduğu evrak muhabereden anlaşılmıştır. Mumaileyh tarafından ita kılınan tercüm-i hal varakasından mesele-i Yunaniyede efrad-ı redif meyânında silahaltına alınıp bir kıta Yunan muharebe madalyası ihsan buyurulduğu ve beraber berat-ı hümayun verilmediği muharrerdir. 9 Rebiyülevvel sene 1325 9 Nisan 1323 (M:22 Nisan 1907).⁸⁵

25.MEHMET ZİYADDİN EFENDİ

Mehmet Ziyaddin Efendi, Hüseyin Ağa'nın oğludur. 1288 sene-i hicriyesi sene-i maliye 1287 Bigadiç Kazasında tevellüt eylediği nüfus tezkere-i Osmanisi suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezkûre rüştiye mektebinde mürettep 1318 senesi Muharreminin 3'ünde (M:3 Mayıs 1900) 7 Ağustos sene 1316 (M:20 Ağustos 1900) 112 guruş maaşla Bigadiç Kazası tahrirat katibi refakatine tayin ve sene-i merkume Cemaziyelahiresinin 20'sinde (M:5 Kasım 1898) 1 Teşrin-i evvel sene 1316 (M:14 Ekim 1900) 250 guruş maaşla kazayı mezkûr ziraat bank sanduğu tahsildarlığına

---

⁸⁵ BOA. DH. SAİD. d, 00143/00111.

nakl ve şehir-i ramazanın 4'ünde 13 Kanun-i evvel sene 1316 (M:26 Aralık 1900) 112 gurus maaşla yine tahrirat katibi refakatına irca olunuş ve sene-i merkume Zilkadesinin 23'ünde (M:4 Nisan 1899) 1 Mart sene 1317 (M:14 Mart 1901) ayrıca 42,5 gurus nisf maaşla ilave-i memuriyet olarak kazayı mezbur rüştiye mektebi rika muallimliğine vekaleten tayin ve ahiren kazanın nahiyeye tahvilinden dolayı 1320 senesi şehir-i Rebiyülahirinin 22'sinde (M:29 Temmuz 1902) 16 Temmuz sene 1318 150 gurus maaşla Bigadiç nahiyesi kitabetine nakl ile sene-i merkum Zilhiccesinin 14'ünde 1 Mart sene 1319 (M:14 Mart 1903) 85 gurus maaş ile ve ilave-i memuriyet veçhile mezkur muallimliğe asaleten tayin olunarak 1322 senesi şehir-i saferül hayrının 20'sinde 23 Nisan sene 1320 (M:6 Mayıs 1904) 340 gurus maaşla sındırgı kazası tahrirat kitabetine tahvil-i memuriyet eylemiştir. Karesi mutasarrıflığıyla Hüdavendigâr vilayet-i celilesi tercüme-i hali tasdik olunmuştur. Tarih-i memuriyet ve miktar-ı maaş muhasebe kaydına muvaffık olup nüfus tezkere-i osmaniyesi mekteb-i rüştü şehadetnamesi ve ziraat bank sanduğuyla Bigadiç nahiyesi heyetinin mazbataları suver-i musaddakası asıl tercüme-i haline merbuten komisyon-ı husisice mahfuzdur. 26 Şevval 1325 19 Teşrin-i sani sene 1323 (M:2 ARALIK 1907).⁸⁶

26.MEHMET KÂMİL EFENDİ

Mehmet Kâmil Efendi, Köyceğiz telgraf ve posta merkezi müdürlüğü müteveffa Mahmut Aziz Efendi'nin oğludur. 1306 (M:1889) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1305 Biga Kasabasında tevellüt eylediği nüfus müzekkere-i osmaniyesi suret-i musaddakasında muharrerdir. Sıbyan mektebinde mukdademat-ı ulumu badel tedris İzmir müddet-i idadisiyle ticaret mektebine devam-ı tasdikname almıştır. Türkçe ve Rumca okur-yazar olduğu tercüme-i halinde mesturdur (satırlandırmıştır) 1324 (M:1906) sene-i hicriyesinde İzmir telgraf merkezine devamla sene-i merkume recebi selhinde 6 Ağustos sene 1322 (M:19 Ağustos 1906) 300 gurus maaşla şam-ı şerifte şemskin telgraf ve posta merkezi muharebe memurluğuna biltayin tahlifi icra kılınmıştır. Telgraf ve posta nezaretinden vazifesine devamı tasdik olunmuştur. Memuriyeti nezaret-i müşaülileyha sicil muhasebe kaleme kuyuduna mutabık olup nüfus tezkere-i osmaniyesinin suret-i musaddakasıyla izmir idadi ve ticaret mektebinden almış olduğu

⁸⁶ BOA. DH. SAİD. d, 00148/00102.

tasdiknameler asıl tercüme-i haliyle beraber şubede mahfuzdur. Fi 2 Zilkade 1325 fi 24 Teşrin-i sani sene 1323 (M:7 Aralık 1907).⁸⁷

27.İSMAİL EFENDİ

İsmail Efendi, Hafız müteveffa Mehmet Ağa'nın oğludur. 1296 (M:1879) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 295 Bigadiç kasabasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i Osmanisi suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezkure sıbyan mektebinde mukaddeme-i ulumu ve rüştiye mektebinde müretteb-i fünunu taallum ve itmam iderek 12 Temmuz sene 1313 (M:24 Temmuz 1897) tarihli rüşti şهادetnamesi almıştır. Türkçe okur-yazar Bigadiç ve Balye kazaları mal kalemlerine mülazemet suretiyle birer müddet devam itmiş ve 1326 senesi Rebiyülahirinin 20'sinde 9 Mayıs sene 1324 (M:22 Mayıs 1908) şehri 200 guruş maaş ile mezkûr Balye Kazası tahsilat müfredat kitabetine tayin olunmuştur. Kazayı mezbur kaymakamlığından yazılan mülahazaya atf ile maliye nezaret-i celilesinden vazifesini ifaya iktidarı kâfi olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus tezkere-i osmaniyesiyle mektep şهادetnamesi suret-i musaddakaları asıl tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuz olup kitabet-i mezkurede vazifesine mübaşeret tarihleriyle miktar maaşı varidat muhasebesinin 8 Mart sene 1325 (M:21 Mart 1909) tarihli müzekkeresiyle merbutu Hüdavendigâr Vilayeti Defterdarlığının 24 Şubat sene 1324 (M:9 Mart 1909) tarihli tahriratında ve kayıt pusulasında gösterilmiştir. 4 Cemaziyelevvel 1327 (M:24 Mayıs 1909) 11 Mayıs sene 1325. Mumaileyhin sene-i mezkure Şabanının 17'sinde (M:3 Eylül 1909) 1 Eylül sene 1324 250 guruş maaşla kazayı mezkur maliye müdürlüğü refakatine nakl edildiği maliye sicil şubesinin 8 Temmuz 1326 (M:21 Temmuz 1910) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir.⁸⁸

28.SÜLEYMAN ASAF BEY

Süleyman Asaf Bey, Seyit Emir oğlu Ömer Ağa ahfadından Biga Sancağı mutasarrıf-ı sabıka Ahmet Zebur Paşa'nın mahtumudur. 1301 (M:1884) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1300 Suriye Vilayeti dahilinde Akka Kasabasında tevellüt ettiği nüfus tezkere-i osmaniyesinde muharrerdir. Mukademat-ı ulumu Kale-i Sultaniyede tahsil ile ahiren mektebi-i sultaniye duhul ve iki sene devamdan sonra

⁸⁷ BOA. DH. SAİD. d, 00148/00165.

⁸⁸ BOA. DH. SAİD. d, 00160/00110.

tasdikname ahzıyla mekteb-i mezkuru terk ve Türkçe ve Fransızca tekellüm ve kitabet eylediği tercüme-i halinde münderiçtir. 1318 sene-i Muharrem'in 13'ünde (M:13 Mayıs 1900) 30 Nisan 1316 bilamaaş şurayı devlet fihrist kalemine devama memur ve sene-i mezkur Rebiülahirinin 6'sında (M:3 Ağustos 1900) 21 Temmuz sene 1316 yine bilamaaş tanzimat dairesine nakledilmiştir. Şurayı devlet tanzimat dairesi baş muavinliğinden yazılan mülahazada mumaileyhin fihrist odasından naklen daireye devam etmekte bulunduğu ve mülahazayı mezkure baş kitabetinden dahi tasdik kılınmıştır. Tercüme-i halinde şuraya ait kısmı şura kuyuduna mutabıktır. Nüfus müsekkeresi osmaniyesi şubece görülmüştür. 14 Mayıs sene 1325 (M:27 Mayıs 1909).⁸⁹

29.İBRAHİM NEŞET EFENDİ

İbrahim Neşet Efendi, Biga Sancağı tophane-i amire barut memuru yüzbaşı Rifat Efendi'nin oğludur. 1303 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1302 Kale-i Sultaniye Kasabasında tevellüt ittiği nüfus müzekkere-i Osmaniye suret-i musaddakasında muharrerdir. Kasabayı mezkure mekteb-i ibtidai ve idadisinde tedris-i mutat olan ulum ve fününu okuyup alel ala derecede 25 Eylül sene 1319 (M:6 Ekim 1903) tarihli şehadetnameyi almıştır. Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i hal varakasında münderiçtir. 1321 senesi Rebiülahirinin 22'sinde (M:18 Temmuz 1903) 7 Temmuz 1319 Biga Sancağı muhasebe kalemine mülazemetle 1321 ve 22 ve 23 sene-i maliyelerinde 360 guruş ücraat-ı maktua ile Kale-i Sultaniye Kazası ağnam ve hayvanat-ı ehliye tahsilat kitabetinde bulunarak 1325 senesi Cemaziyelevvelisinin 3'ünde (M:14 Haziran 1907) 1 Haziran sene 1323 110 guruş maaş ile livayı mezkur muhasebe kalem-i evrak mukayyitliğine tayin olunmuş ve 1326 senesi Saferinin 11'inde (M:15 Mart 1908) 2 Mart 1324 selek-i celil-i askeriye dahil olmasından dolayı yerine diğeri alınmıştır. Livayı mezkur muhasebeciliğine mutasarrıflığından müştereken yazılan mülahazaya atfen maliye nezaret-i celilesinden ehliyeti musaddak idiği beyan kılınmıştır. Nüfus teskere-i osmaniyesiyle mekteb-i şehadetnamesinin ve hidmat-ı sabıkasında müddet-i istihdam ve miktar aidatı ve bergune zimmet ilişkisi olmadığı evrak mukayyitliğine tarih-i daspırıyla? miktar-ı maaşı ve askere alındığı hali livayı mezkur meclis idaresinin 7 Temmuz 1323 (M:20 Temmuz 1907) tarihli mazbatasıyla muhasebeciliğinin 7 Şubat

---

⁸⁹ BOA. DH. SAİD. d, 00160/0132.

sene 1324 (M:20 Şubat 1909) tarihli tahrirat-ı cevabiyesi asıl tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuzdur. 11 Cemaziyelevvel 1327 (M:31 Mayıs 1909) 18 Mayıs sene 1325.⁹⁰

30.İSMAİL HAKKI EFENDİ

İsmail Hakkı Efendi, Biga Sancağı müftü sabıkı merkez müdüriyet mahkemesi aza Mehmet Fehmi Efendi'nin oğludur. 1297 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1296 Kale-i Sultaniyede tevellüt ettiği nüfus tezkere-i Osmani suret-i musaddıkasında muharrerdir. Livayı mezkurede vaki ibtidayı ve idadi mekteplerinde tediris-i muatar olan ulum ve fununu okuyup aliül ala derecede şهادetname almıştır. Türkçe okur-yazar 1317 senesi Muharreminin 3'ünde (M:14 Mayıs 1899) 2 Mayıs 1315 livayı mezkûr muhasebe kalemine mülazemetle Rebiülahirinin 6'sında (M:14 Ağustos 1899) 1 Ağustos 1315 100 guruş maaş ile vergi defterciliğine tayin ve 1320 senesi Şevvalinin 14'ünde (M:14 Ocak 1903) 1 Kanun-i sani sene 1318, 49 guruş zam ile 149 guruş iblağ olunmuş ve 1325 senesi Cemaziyelevvelinin 2'sine kadar (M:13 Haziran 1907) 31 Mayıs 1323 burada bulunarak ertesi günü 1 Haziran 1323 (M:14 Haziran 1907) 200 guruş aidatla livayı mezkur tahsil kitabetine nakl ve 1326 senesi Saferinin 11'inde (M:15 Mart 1908) 2 Mart 1324 mezkur aidat maaşa tahvil olunmuştur. Livayı mezkur muhasebeciliğiyle mutasarrıflığına müştereken yazılan mülahazaya atf ile maliye nezaret-i celilesinin ehliyeti vazifesi ifaya kafî olduğu beyan olunmuştur. Nüfus teskere-i Osmani ile mekteb-i şهادetnamenin vergi ve defterine müdüriyet-i istimdan ve miktar-ı maaş birguna zimmet ve ilişiği olmadığı mübeyyin şهادetnamenin suret-i musaddıkası ve memuriyet-i hazırasına tarih-i tayin ve miktar-ı aidat ve maaşını havi livayı mezkur muhasebeciliğinin 24 Haziran 1323 (M:7 Temmuz 1907)ve 25 Mayıs 1323 (M:7 Haziran 1907) tarihli 2 kıta tahriratı varidat-ı muhasebesinin 11 Mart 1325 (M:24 Mart 1909) tarihli müzakeresi asf-ı tercüme-i hal varakasıyla şubece mahfuzdur. 14 Cemaziyelevvel 1327 (M:3 Haziran 1909) 21 Mayıs sene 1325.⁹¹

31.AHMET ŞEVKİ EFENDİ

---

⁹⁰ BOA. DH. SAİD. d, 00160/00141.

⁹¹ BOA. DH. SAİD. d, 00160/00157.

Ahmet Şevki Efendi, Bayramiç süvari jandarmalarından Hacı Haydar Ağa'nın oğludur. 1299 (M:1882) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1298 Biga Sancağında Bayramiç Kazasında tevellüt eylediği nüfus-ı teskere-i osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Kazayı mezkure mekteb-i ibtidaisinde tahsil ettiği ve Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i halinde münderiçtir. 2'nci orduyu hümayun 12'inci alayının 4'üncü taburunda hizmet-i askerisi bilifa başçavuş olduğu halde 1 Kanun-i sani 1323 (M:14 Ocak 1908) tarihinde ihraç olup 1326 senesi Zilkadesinde 17'sinde (M:11 Aralık 1908) 27 Teşrin-i evvel 1324 125 gurus maaşla Bayramiç kazası nüfus kitabetine tayin edilmiştir. Kazayı mezkur nüfus memurluğuyla kaymakamlığına müştereken ve Biga Sancağı nüfus memurluğuyla mutasarrıflığına müştereken yazılan mülahazalara mumaileyhin iktidar ve liyakı tasdik kılınmıştır. Hizmet-i askeriyesi hüsn-ü ifa ile gayreti meşhut olduğunu mütezemmin meskun tabur heyetini 13 Mart 1324 (M:26 Mart 1908) tarihli mazbata 1 Kanun-i sani 1323 (M:14 Ocak 1908) tarihli ihtiyat teskeresi ve nüfus teskere-i Osmanisi sur-ı musaddıkası ahval-i tercüme-i hal varakasıyla birlikte sicil-i ahvalin idare-i umumiyesinde hıfz edimiş. Memuriyet-i hazırasına tarih-i tayinine miktar-ı maaş tahvil nüfus idare-i umumiyesi müdüriyetinin mezkur varakaya yazılan derkenarla mezkur nüfus memurluğundan mürsel 21 Kanun-i sani 1324 (M:3 Şubat 1909) tarihli cetvelden anlaşılmasıdır. 28 Zilhicce 1327 (M:10 Ocak 1910) 28 Kanun-i evvel 1325.⁹²

32.AHMET HAMİT EFENDİ

Ahmet Hamit Efendi, nahiyelerinden Abdullah Abdüssamed Efendi'nin oğludur. 1303 (M:1886) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1302'de tevellüt ettiği nüfus teskere-i Osmani suret-i musaddıkasında mahal-i vilayet Bigadiç Kazası idüğü tercüme-i hal varakasında muharrerdir. Bingazi ibtidaiyetinde mukademat-ı ulum ve diniyeye ve mekteb-i rüştiyesinde müretteb dersleri badel tahsil 21 Kanun-i evvel 1318 (M:3 Ocak 1903) tarihinde aliülala derecede şhadetname almıştır. Bingazi Sancağı tahrirat kalemine mülazemetle 1323 sene-i Recebinin 10'unda (M:10 Eylül 1095) 28 Ağustos 1321 ve 16 gurus maaşla kalem-i meskur mübeyyizliğine tayin ve 1324 senesi Şubatının 5'inde (M:18 Şubat 1909) 1 Teşrin-i evvel 1322 200 gurus maaşla livayı meskur Ziraat Bankası şubesi hisse-i aza mukaddirliğine tahvil olunarak ifayı vazifeye

⁹² BOA. DH. SAİD. d, 00166/00057.

mübaşir eylemiş ve alelusul tahlif icra kılınmıştır. Bingazi Sancağı mutasarrıflığına mumaileyh aslen hamide ile mütesif olduğu tasdik ile meskur banka idare-i umumiyesinden ifayı vazife etmekle bulunduğu tasdik kılınmıştır. Hizmet-i sabıkasında müddet-i istihdam ve miktar-ı muayyin ve keyfiyet-i inkırah? ve bir an zimmetine havi Bingazi Sancağı meclis idaresinin 12 Teşrin-i sani 1322 (M:25 Kasım 1906) tarihli mazbatası ve mekteb-i rüşti şehadetname ve nüfus teskere-i Osmanisinin suret-i musaddıkası usul-u terk hal varakasıyla mahfuz olup huzarasında ifayı vazifeye tarih-i mübaşeretle miktar-ı maaş ve tahlif olduğu evrak-ı muhabereden müsteban olmuştur. 12 Safer sene 1328 (M:23 Şubat 1910) 10 Şubat 1325. Mumaileyhin 1325 senesi Muharreminin 29'unda (M:23 Şubat 1907) 1 Mart 1323 300 guruş maaşla şube-i meskure kitabetine nakl eyleyip Şubatın 6'sından 1 Eylül 1323 14'üne kadar 5 Kanun-i sani 1323 (M:18 Ocak 1908) başkaca 120 guruş maaşla şube-i mezbure memur muavinliği vekalet-i ifa eylediği ve 1327 sene-i Cemaziyelahirinin 25'inde (M:14 Temmuz 1909) 1 Temmuz 1325 şubenin sanduk haline vaki olunmasından dolayı 400 guruş maaşla sandık memuriyeti müfakatına tayin edilip hizmet-i behiyesinde 26 Haziran sene 1326 (M:9 Temmuz 1910) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.⁹³

33.HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ

Hüseyin Hüsnü Bey, Hacı İbrahim Efendi'nin oğludur. 1298 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1297 Biga Kazasında tevellüt eylediği nüfus teskere-i Osmaniye suret-i musaddıkasında muharrerdir. Oranın sıbyan mektebinde mukaddema ulum-u tahsil 2 sene kadar mekteb-i rüştiyesinde bulunarak şehadetname almaksızın mekteb-i terk ettiği ve Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i hal varakasında meskurdur. 1322 senesi Şubatının 4'ünde (M:17 Şubat 1907) 1 Teşrin-i evvel sene 1320 360 guruş maaşla Biga Kazası sandık emanetine tayin ve emirliliğine icrayı mahaline tebliğ olunmuştur. Biga Kazası Kaymakamlığıyla Biga Sancağı muhasebe ve mutasarrıflığına yazılan mülahazalara atf ile maliye nezaret-i celilesi namına müsteşar vazifesiyle tenasüp olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus teskere-i osmaniyesini musaddık suretiyle emanet-i mezbureye tarih-i tayin ve mukarrer maaşının ve emr-i tahlifinin işayı livayı meskur muhasebeciliğine tebliğ edildiği mütezemmin muhasebe-i umumiye maliyesinin 29 Mart 1321 (M:11 Nisan 1905) ulum ve haberi usul-ü tercüme ahval varakasıyla şubece

⁹³ BOA. DH. SAİD. d, 00171/00150.

mahfuzdur. 1 Rebiülahir 1324 (M:25 Mayıs 1906) 12 Mayıs 1322. mumaileyhin müdüriyet-i idare-i nizamiyesinin münkası olmasına mebni zaman-ı idaresi seyyah billuriye? birguna zimmet ve işitildiği olması 1324 senesi Ramazanın 3'ünde (M:21 Ekim 1906) 8 Teşrin-i evvel sene 1322 yine maaş muayişle emanet-i meskureye tayin edildiği maliye vekil şubesinin 4 Ağustos 1323 (M:17 Ağustos 1907) tarihi vukuat pusulasıyla bildirilmiştir.⁹⁴

34.MEHMET RAŞİT EFENDİ

Mehmet Raşit Efendi, Biga Kazası Bidayet Mahkemesi müdde-i umumi muavini Abbas Naili Bey'in oğludur. 1299 sene-i hicriyesinde (sene-i maliye 1298) Ankara Vilayetinde Yozgat Kasabasında tevellüt ittiği nüfus teskere-i osmaniyesinin suret-i musadakasında muharrerdir. Kasabayı meskure Sıbyan Mektebinde mukaddemat-ı ulumu ve mekteb-i idadi-i mülkisinde müretteb dersleri biltahsil ala derecede şehadetname almıştır. Türkçe kitabet ve Fransızca tefekkür (anladığı) tercüme-i hal varakasında mesturdur. 1319 senesi şehri Rebiülahirinin 26'sında (M:12 Ağustos 1901) 30 Temmuz 1317 Biga Sancağı tahrirat ve ahiren Biga Kazası Bidayet Mahkemesi kalemlerine mülazemetle sene-i meskure Şevvalinin 28'inde (M:7 Şubat 1902) 25 Kanun-i sani sene 1317, 125 guruş maaşla kaza-i meskur nüfus kitabetine tayin olunmuştur. Kazayı meskur nüfus memuriyetiyle kaymakamlığından tercüme-i halin münderecatı ve Dahiliye Nezareti nüfus-u umum müdiriyyetinden maaşıyla memuriyeti tasdik kılınmıştır. Nüfus teskere-i osmaniyesile mekteb-i idadi-i mülki şehadetnamesinin Biga Kazası nüfus memuriyyetinden musaddık suretleri ve hidmet-i mülazemetini mutazammın Biga Sancağı mutasarrıflığından 2 Teşrin-i sani 1318 (M:15 Kasım 1902) tarihli tahrirat-ı cevabiyesi asıl tercüme-i haliyle dahiliye sicil-i ahval şubesinde mahfuzdur. Mumaileyhin 1321 senesi Saferinin olduğu 29 Recep 1324 (M:15 Kasım 1902) 10 Mayıs 1322 gaye Nisan sene 1319 (M:1903) vefatı vuku bulduğu dahiliye sicil şubesinin 9 Ağustos sene 1320 (M:22 Ağustos 1904) tarihli müzekkeresinde bildirilmiştir.⁹⁵

⁹⁴ BOA. DH. SAİD. d, 00121/00206.

⁹⁵ BOA. DH. SAİD. d, 00118/00246.

35.HALİL HİLMİ EFENDİ

Halil Hilmi Efendi, Biga Kazası eşrafından Tosun Efendi'nin oğludur. 1294 (M:1877) sene-i hicriyesinde 1294 sene-i maliye Biga Kasabasında tevellüt eylediği nüfus teskere-i osmaniyesinde muharrerdir. Kasabayı meskure ibtidai ve rüşti mekteplerinde müretteb dersleri görmüş ve şهادetname almıştır. Türce okuryazar. 1311 senesi Şabanının 19'unda (M:25 Şubat 1894) 13 Şubat sene 1309 Karabiga kazası telgraf ve posta müdiriyeti şakirliğine biltayin 1313 senesi Zilkadesi selhinde (M:13 Mayıs 1896) 1 Mayıs sene 1312 ve 1315 senesi Rebiülahirinin 15'inde (M:13 Eylül 1897) 1 Eylül sene 1313 2'şer yüz guruş nisf(yarım) maaşla 15'er gün merkez müdüriyeti vekaletinde 1311 senesi Ramazanının 6'sından (M:13 Mart 1894) 1 Mart sene 1315 13 senesi şevvalinin 19'una (M:13 Mart 1898) kadar 1 mart 1314, 45 guruş maaşla ora mekateb-i iptidaiye hüsn-ü hat muallimliğinde bulunmuş ve 1316 senesi Rebiülahirinin 10'unda (M:28 Ağustos 1898) 16 Ağustos 1314 gönüllü olarak selk-i celil-i askeriye duhul ederek edirne'de 2i'nci orduyu hümayun askeri telgraf bölümünde ve bir müddet erkan-ı harbiye dairesi jurnal kaleminde çavuşluk ifayı hizmetle emsali misilli terhis edilmiş olduğu 2'inci orduyu hümayun müşüriyetinin 23 Haziran sene 1320 (M:6 Temmuz 1904) tarihli teskeresinden ve 1322 senesi Şabanının 4'ünde (M:14 Ekim 1904) 1 Teşrin-i evvel sene 1320 150 guruş maaşla şehir emaneti mektubi kalemine tayin olunarak 1321 senesi Zilhiccesinin 20'sinde (M:8 Mart 1904) gümüşten mamul bir kıta iftihar ve 1322 senesi Zilhiccesinin 19'unda (M:24 Şubat 1905) nikel hicaz demir yolu madalyalarına nail olmuştur. Mumaileyhin müdaviminden olduğu ve vazifesini hüsn-ü ifa eylediği emanet-i müşarüleyha mektupçuluğundan yazılan mülahaza makam-ı emanetden tasdik kılınmıştır. Mumaileyhin Karabiga posta ve telgraf idaresiyle muallimlikteki müddet-i istihdamı ve maaş-ı miktarının kaida mutabakatı Biga telgraf ve posta müdüriyeti mekatib-i iptidaiye muallimliği tarafından verilen şهادetname ve posta ve teglraf nezaretinin tezkere-i cevabiyesinden ve mektubi kalemine tarih-i tayini ile miktar-ı maaşının muvaffik kuyut idüğü de muhasebe-i emanet müzekkeresinden anlaşılmış ve hicaz demir yolu ve iftihar madalyaları berat-ı hümayunları aynen görölerek iade idildiği gibi nüfus teskere-i osmaniyesiyle mekatib-i ibtidai ve rüşti şهادetnameleri suretleri posta telgraf nezaretinin teskeresi olabta 2 kıta şهادetname ve ihtiyat efradına mahsus teskere suretleri ve müzekkere tercüme-i hal varakasıyla beraber şubece hıfz edilmiştir. Fi 2

Ramazan sene 1324 (M:19 Ekim 1906) 7 Eylül sene 1322. Mumaileyhin 1327 senesi Cemaziyevvelisinin 25'inde (M:14 Haziran 1909) 1 Haziran sene 1325 icra kılınan tensikatda 250 guruş maaşla 4'üncü sınıf hulefalığına tayin idildiği şehr-i emaneti sicil şubesinin 13 Şubat 325/6 (M:26 Şubat 1910) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. Mumaileyhin 1329 senesi Recebinin 28i'nde (M:25 Temmuz 1911) 12 Temmuz sene 1327 tarihinde ve 500 guruş maaşla 3'üncü sınıf hulefalığa terfi idildiği 16 Temmuz 1327 (M:29 Temmuz 1911) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir.⁹⁶

36.MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ

Mehmet Şükrü Efendi, Bigadiç Kazası belediye reisi Karaağaçzade Osman Zeki Efendi'nin oğludur. 1280 senesi Cemaziyevvelisinin 15'inde (M:28 Ekim 1863) 16 Teşrin-i evvel sene 1279 Bigadiç Kasabasında tevellüt eylediği nüfus teskere-i osmaniyesinde muharrerdir. Sıbyan Mektebinde esas-ı İslamiyet olan mukadde-i ulumu diniye ve medresede umumdan mantık ve fıkıh şerifinden ve farisden gülistan dersi görmüştür. Türce okuryazar. 1300 senesi şehr-i Cemaziyevvelisinin mart sene 1299 20 yaşında iken 500 guruş ücret-i maktua ile Bigadiç Kazası ağnam tahsildarlığına tayin ve şehr-i Şabanın 8'inde 1 Haziran sene 1299 (M:13 Haziran 1883) ikmal vazifeye infikak ve 1304 senesi şehr-i Cemaziyelahiresinin 8'inde (M:13 Mart 1887) 1 mart sene 1303 200 guruş ücret-i maktua ile kazayı mezburun 2'inci kol ağnam muvakkat kitabetine (geçici katiplik) biltayin burada bir mah istihdam olunup 1313 senesi şabanül muazzamının 10'unda (M:26 Ocak 1896) 14 Kanun-i sani sene 1311 300 guruş maaşla kazayı mezkur sandık emanetine tayin kılınmıştır. Kazayı mezkur mal müdürlüğüyle kaymakamlığından ve Karesi Sancağı muhasebeciliğiyle mutasarrıflığından ve Hüdavendigâr vilayet-i celilesi defterdarlığıyla valiliğinden yazılan mülahazalara atf ile maliye nezaret-i celilesinden ehliyet vazifesi ifaya kafi olduğu beyan kılınmıştır. Nüfus teskere-i osmaniyesi ve mezkur muvakkat ağnam tahsildarlığıyla kitabetine tarih-i tayin ve miktar-ı ücretini berat-ı zimmetini mübeyyin kazayı mezkur muhasebe dairesinin 19 Mart sene 1312 (M:31 Mart 1896) tarihli mazbatasının suret-i musaddakası ve memuriyet-i ahiresine tarih-i tayiniyle miktar-ı maaşını mübeyyin muhasebe-i

⁹⁶ BOA. DH. SAİD. d, 00111/00187.

umumiye maliyenin 9 Nisan 1313 (M:21 Nisan 1898) tarihli ilmühaberini asıl tercüme-i hal varakasında mahfuzdur. 18 Şevval 1316 (M:1 Mart 1899) 17 şubat 1314.⁹⁷

37. İSMAİL EFENDİ

İsmail Efendi, Bigadiçli Hacı Mehmet Efendi'nin mahdumudur. 1266 tarihinde mezkur Bigadiç Kasabasında tevellüd etmiştir. Sıbyan Mektebinde mukaddimat-ı ulumu tahsil eyledikten sonra medresede sarf ve nahiv arabi ve bir miktar farisi okumuştur. Türkçe okur-yazar. 1282 (M:1866) tarihinde 16 yaşında olduğu halde mülazimetle Karasi Sancağı tahrirat kalemine dahil olarak bir kaç mah mürurunda 250 guruş maaş ile Liva'ı mezkur tahrir emlak ve nüfus mukayedliğine tayin ve memuriyeti 1283 avairinde 166 maaş ile Liva'ı mezkur Meclis İdaresi mukayyedliğine ve 1286 300 maaş ile Meclis-i Temyiz İstinkak kitabetine ve 1291 senesi Muharremi'nin 24'ünde (M:13 Mart 1874) 500 aylıkla Meclis-i mezkur Hukuk kısmı baş Kitabetine ve 1293 senesi Rebiülahirinin 19'unda (M:14 Mayıs 1876) 800 maaş ile icra kısmı Baş Kitabetine ve 1296 senesi Recebinin 23'ünde (M:13 Temmuz 1879) 1400 maaş ile Karesi Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Riyasetine tahvil edilmiş ve 1298 senesi Şabanı'nın 15'inde (M:13 Temmuz 1881) uhdesine maaş-ı mezkur ile Karahisar Sahib-i Sancağı Bidayet Mahkemesi Müdde'i Umumi Muavinliği tevcih olunmuş. Şimdiye kadar memur olacağı hadematından nakil ve tahvil ve terakki suretleri ile infikak ederek vazaif mertebesinden dolayı Mahkeme tahtına alınmış ve inham edilmemiştir. Hüdavendigâr Vilayeti Adliye Müfettişliği ve Vali Vekaleti taraflarından yazılan mülahazalarda muma ileyhin ehliyeti derkar olup, ifayı vazife eylemek olduğu tenmik ve Adliye Nazırı devletli Hasan Fehmi Paşa Hazretleri canibinden derc olunan mütalada mezkur mülahazalar tasdik olunmuştur. Fi 5 Safer 1303 (M:13 Kasım 1885) ve 12 Teşrin-i Sani 1300 (M:24 Kasım 1884) Mumaileyh İsmail Efendi 1302 senesi Cemaziyelevveli'nin 20'sinde (M:7 Mart 1885) vaki 1301 senesi Martı'nın 25'inde (M:6 Nisan 1885) 1400 maaş ve beyaış sureti ile Kütahya Bidayet Mahkemesi Müdde'i Umumi Muavinliğine nakil olunmuştur. Mir muma ileyhin memuriyeti 1305 senesi Şabanı'nın 29'unda (M:11 Mayıs 1888) maaş-ı halisi ile Ankara Vilayeti Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Riyasetine tahvil kılınmıştır. Efendi'ı mumaileyh hareket ve

---

⁹⁷ BOA. DH. SAİD. d, 00084/00065.

muamelat'dan dolayı 1306 senesi Rebiülahirinin 7'sinde (M:11 Aralık 1888) azil edilmiştir.⁹⁸

38.ALİ KEMAL BEY

Ali Kemal Bey, Rumeli Beylerbeyi payesi ashabından Biga Sancağı Mutasarrıfı Asitaneli saadetli Cemil Paşa Hazretleri'nin mahdumudur. 1287 (M:1870) sene'i hicriyesinde sene'i maliye 1286 dersaadet'de tevellüd ettiği nüfus tezkire'i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Sıbyan Mektebinde ulum-u ibtidaiyeyi gördükten sonra Musul ve Aydın Fransız mekatibinde taallüm etmiş ise de, pederi müşarunileyh Paşa hazretleri'nin tahvil-i memuriyeti hasebiyle Şehadetname ahazına muvaffak olamadığı ve muahhiren muallim-i mahsusdan tedris etmiş bulunduğu, tercüme'i halinde muharrerdir. Türkçe tekellüm ve kitabet eder ve Fransızca'ya aşınadır. 1307 senesi Rebiülevvelinin 8'inde (M:2 Kasım 1889) 12 Teşrin-i Sani 1305 120 maaşla Karahisar sahib-i Sancağı tahrirat kalemi Ser vekaletine tayin olunarak bin üçyüz yedi senesi Cemaziyelahirinin beşinde 16 Kanunusani 1305 (M:28 Ocak 1890) 500 maaşla Liva'i mezkur tark ve muabir kitabetine tahvil-i memuriyet etmiş ve sene'i mezkurde Receb-i Şerifi'nin 21'inde (M:3 Nisan 1888) 1 Mayıs 1306 kitabet-i mezkuresi'nin lağvı hasebiyle bi-l infikak Şabanın 23'ünde 1 Nisan 1306 (M:13 Nisan 1890) 400 kuruş maaşla Livay-ı mezkur Reji kitabetine tayin olunup 1308 senesi Recebin 13'ünde (M:22 Şubat 1891) 10 Şubat 306 istifa edip, 1309 senesi Recebin 12'sinde (M:11 Şubat 1892) 1 Şubat 1307 500 maaşla Gelibolu Reji İdaresi musalih-i muhafaza memuriyetine bit tayin işe mübaşeret ve 1310 senesi Şabanın 24'ünde (M:13 Mart 1893) 1 Mart 309 maaş-ı mahsus 700 kuruşa ittika ve zikir olunan maaşıyla Kale-i Sultaniye Reji İdaresi Kitabetine nakil-i memuriyeti cihetle hizmet-i sabıkasından sene'i mezkurde Ramazan-ı Şerifi'nin 25'inde gaye Mayıs 1309 infikak ve 26'sında (M:13 Nisan 1893) 1 Nisan 1309 memuriyet-i cedidesine mübaşeret ve 1315 senesi Cemaziyelevveli'nin 27'sinde (M:24 Ekim 1897) 1 Ağustos 1313 maaşı mezkur ile Dersaadet Reji muhafaza kalemi kitabetine kezalik nakl-i memuriyet edip, 1315 sene'i hicriyesi Recebin 12'sinde (M:7 Aralık 1897) uhdesine rurtbe'i salise tevcih buyurulmuş ve sene'i merkume zil hiccesi'nin 2'sinde (M:24 Nisan 1898) 11 Nisan 1314 bil istifa infikak ile 1317 sene'i Cemaziyelevvelinin 8'inde (M:14 Eylül 1899) 1 Eylül 1315 1000 maaşla maarif

⁹⁸ BOA. DH. SAİD. d, 00003/00486.

Nezaret-i Celilesi encümen teftiş ve muayene baş kitabet muavinliğine tayin olunmuştur. Ancak teftiş ve muayene Reisi Sadetli Abdullah Habib efendi hazretleri tarafından yazılan mülahaza da muma ileylere ifadesi makrun hakikat olduğu beyan olunmuş ve muafiyi umumiye Nazırı Devletli Zühdü Paşa hazretleri canibinden dahi te' yid buyurulmuştur. Mezkure de keyfiyet istihdam ve kemiyet maaşı Karahisar sahibi ve Gelibolu Sancakları Mutasarrıflıkların 27 Mayıs 1316 (M:9 Haziran 1900) ve 23 Mayıs 1316 (M:5 Haziran 1900) tarih ve 17 ve 10 numaralı muharrerat-ı cevabiyeleriyle Dersaadet Reji Nezareti'nin 7 Nisan 1316 (M:20 Nisan 1900) tarihli tasdiknamesi suret-i musaddıkasından ve maarif merkez muhasebesi'nin 5 Şubat 1316 (M: 18 Şubat 1901) tarihli müzekkere cevabiyesinden anlaşılmış ve evrak-ı mezkurerutbe'i salise tevcihi tarihli mutazammın teşrifat Divan-ı Hümayun'un müzekkeresine tezkire'i Osmaniye musaddıkları asıl tercüme'i hal varakasına rabten sefidde hıfz olunmuştur. Fi Rebiülahir 1317 ve fi 11 Temmuz 317 (M:24 Temmuz 1901). Muma ileyhin unvan memuriyeti 23 Haziran 1319 (M:6 Temmuz 1903) tarihinde Encümen mezkur Baş Kitabetine ve 19 Mayıs 1321 (M:1 Haziran 1905) tarihinde maaşla mübayaat Komisyonu Baş Kitabetine ve 3 Kanun-i Sani 1322 (M:16 Ocak 1907) tarihinde yine maaşla Meclis-i marif kalemi Katib-i Saniliğe ve 16 Şubat 1323 (M:29 Şubat 1908) tarihinde maaşla kemiyet ve yine ve şer'iye heyeti Baş Kitabetine nakil ve icra kılınan yeşkilatın memuriyetine hitam olmasından naşi 1 Ağustos 1324 (M:14 Ağustos 1908) tarihindengaye Ağustos 1325 tarihine kadar 1000 kadar ve harici maaşına ita ve 1 Eylül 1325 tarihinde dahi Nezaret-i tensik Komisyonunca kanunun şehri maddesi mucibince şayan istihdam memuriyet kısmına tefrik olunmuş ise de, bilahare tazminat ahazını ihtiyar etmesi üzerine tahkik eden on üç sene üç ay on dokuz gün hizmete mukabil 10 Teşrin-i Evvel 1325 (M:23 Ekim 1909) tarihinde 20165 kuruş tazminat alarak kati alaka eylediği Marif sicil şubesinin 15 Şubat 1326 (M:28 Şubat 1911) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir.⁹⁹

39.İSMAİL FEHMİ EFENDİ

İsmail Fehmi Efendi, Ethem Ağa'nın oğludur. 1273 (M:1857)sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1272 tevellüd ettiği tezkire-i Osmaniyesinde mahall-i veladeti Bigadiç Kasabası idiği tercüme'i hal varakasinda muharrerdir. Kabza-i

⁹⁹ BOA. DH. SAİD. d, 00100/00228.

mezkure Sıbyan Mektebinde malumat ibtidaiyeyi ve bade Balıkesir ve Bigadiçde kain Medreselerde bir miktar mahrebi okumuştur. Arabi ve Türkçe okur-yazar 1290 senesi Muharrem'in 14'ünde (M:14 Mart 1873) 1 Mart 1289 17 yaşında iken mülazemetle Bigadiç Kazası tahrirat kalemine girip 1290 sene-i maliyesi mart'ı ibtidasında bir mah müddet ve 300 ücret ile tadat itam kol kitabetine memur olarak 1292 senesi Cemaziyelahiyesi'nin 26'sında (M:30 Temmuz 1875) ve 18 Temmuz 1291 250 maaşla işar memuriyeti kâtibi saniliğine tayin olunmuş 1293 senesi Saferi'nin 15'inde (M:12 Mart 1876) 28 Şubat 1291 kitabet-i mezkure'nin ilkasına mebni infisal ederek tekrar mezkûr tahrirat kaleme mülazemetle girip Cemaziyelahiyesi'nin 3'ünde (M:25 Haziran 1876) 13 Haziran 1292 190 kuruş maaşla Bigadiç Kazası duavi kitabetine bit tayin bir sene 9 mah 17 gün istihdam olunduktan sonra istifaen infikak eylemiştir. 1301 senesi Rebiülahirinin 16'sında (M:14 Şubat 1884) 1 Şubat 1299 150 kuruş nısfı maaşla merkezi kaza sandık emaneti vekaletine tayin olunmuş ise de, asılın vüruduyla munfasıl olarak 1302 senesi Cemaziyelevveli'nin 26'sında (M:13 Mart 1885) 8 Mart 1301 aidatla menafi sandığı kitabeti vekaletine tayin olup muahhiren mezkur sandık muamelatı'nın Beledi dairesine tevdi olunması üzerine açıkca çıkarılmış ve bu müddet zarfında 1143 kuruş aidat almıştır. 1307 senesi Zilkadesinin 20'sinden (M:8 Temmuz 1890) 26 Haziran 1306 400 kuruş maaşla Kaza'ı Mezkur Ziraat Bankası sandığı muhasebe kitabetine bit tayin ifay-ı vazifeye mübaşeret etmiştir. Kaymakam kaza ile sandık-ı mezkur riyasetinden yazılan mülahazalarda mumaileyhin hüsn-ü ifay-ı vazifeye kifayeti meşhud olduğu tasdik kılınır ve "mezkur Banka Müdüriyet-i Umumiyesinden yazılan mülahaza da dahi" muma ileyh ifay-ı vazife etmektedir" denilmiştir. Hademat-ı sabıkasında müddet-i istihdam ve miktar-ı maaş ve aidat ve keyfiyet infisal ve beraet zimmeti havi Kaza'ı mezkur Meclis İdaresi'nin 21 Mart 1311 (M:2 Nisan 1895) tarihli mazbatasıyla tezkire'ı Osmaniyesi suret-i musaddıkası tercüme'ı hal varakasına merbut'dur. Mumaileyhin teftiş kade muamelatında ufak tefek bir çok yolsuzlukları görülmekle beraber 4 kıta makbuz senedi mucibince tahsil olunan mübaliğdan 363 20 parayı irad-ı kayıt etmeyerek zimmetine geçirdiği ve ve Diyarbakırı ve dolu ve hareket-i arz sebebiyle mutazarrır olan muhtacin-i zira'a akça ikraz için diğer sandıklardan ve istikraz olunan mebalığın onda birisini banka meclis-i azasıyla kendi taallukat ve akrabasına ikraz ederek fukara'ı zira'ı istifadeden mahrum bıraktığı ve kendi adamlarına ikraz eylediği mebalığın teminatı dün olduğu ve evvelce aldıkları paraları te'diye etmiş olan bazı medyununa tekrar para ikraz eylediği ve hisse'ı iane ile ikrazat'dan bankaya medyun olan akarıbı hakkında takibat icra etmediği ve yevmiye ve

kasa defterlerinde hâk ve silinti olduktan başka müracat defterini dahi şüpheyi davet edecek hâk eylediği ve teftiş-i sabıkada görülen nevakıs ve yolsuzlukları ıslah ve ikmal etmediği halde hılaf-ı hakikat olarak nevakıs-ı mezkurenin ikmal edildiğine dair mazbata tanzim ve irsal ile idareyi iğfal ettiği anlaşılmış ve bunlara muhail (?) daha bir çok yolsuzlukları ve ilişkileri niyet etmesine mebni 1318 senesi Rebiül-evvelî'nin 24'ünde (M:22 Temmuz 1900) 9 Temmuz 1316 azil edildiği Ziraat Bankası Müdüriyet-i Umumiyeti'nin 17 Kanun-i Sani 1323 tarihli vukuat pusulasında yazılmıştır. Mumaileyh 1319 senesi Recebi'nin 26'sında (M:8 Kasım 1901) 26 Teşrin-i evvel 1317 1322 senesi Şabanı'nın 3'üne kadar (M:13 Ekim 1904) 30 Eylül 1320 350 kuruş maaşla Hazine name takriz olunan Giresun'da kain perikli rakık fabrikasının sülüsü hissesi hasılatı'nın ahaz ve cebayeti memuriyetinde ve Zilhiccesi'nin 10'undan 2 Şubat 320 (M:15 Şubat 1905) 1323 senesi Recebi'nin 17'sine (M:17 Eylül 1905) kadar 2 Şubat 1321 "aşan (?) kafaları ve şehir-i mezburun on sekizinden 1 Mart 1322 Cemaziyelahiyesi'nin 22'sine kadar temmuz 1322 Karahisar Sahib-i Sancağı nin 25'inden 1 Eylül 1322 Ramazan'ın 2'sine (M:10 Kasım 1904) kadar 7 Teşrin-i Evvel 1322 (M:20 Ekim 1906) Bolvadin ve zilka'desi'nin 29'undan 1 Kanun-i Sani 1322 (M:14 Ocak 1907) 1325 senesi Rebiülahiri'nin 17'sine (M:30 Mayıs 1907) kadar 17 Mayıs 1323 Kudus Kazaları tahsilat Müfettişliklerinde 5'er 100 kuruşluk aidatlarla ve nakil suretiyle istihdam olunarak Müfettişliklerin lağvından dolayı infisal eylediği ve vazifesine mübaşereti tarihinden itibaren yine 500 kuruş aidatla ve aidatın maaşa kalb edilmesine mebni 1326 senesi Saferi'nin 11'inden (M:15 Mart 1908) itibaren 1 Mart 1324 başkaca 100 kuruş harcırah mukabili masraf verilmek üzere 400 kuruş maaşla mezkur Kudus kazası tahsil memurluğuna tayin edildiği ve salife-l beyan hadematından dolayı bir güne zimmet ve ilişigi olmadığı Hüdavandigar Vilayeti Meclis İdaresi'nin musaddık Karasi ve Karahisar sahhibi ve Kütahya Sancaklarıyla mezkur Kazalar Meclis-i İdareleri'nin 26 Teşrin-i Evvel 1320 (M:8 Kasım 1904) ve 6 Eylül 1324 (M:19 Eylül 1908) ve 2 Mart 1322 (M:15 Mart 1906) ve 4 Eylül 1324 (M:17 Eylül 1908) ve 28 Ağustos 1322 (M:10 Eylül 1906) ve 7 Teşrin-i Evvel 1322 (M:20 Ekim 1906) 1 Temmuz 1324 (M:14 Temmuz 1908) tarihli mazabıt-ı suret-i musaddıkasıyla Vilayet-i Müşarun İleyha Defterdarlığı'nın 14 Temmuz 1325 (M:27 Temmuz 1909) tarihli ve varidat muhasebesi'nin derkenarlı tahriratu'nun anlaşıldığı Maliye Sicil şubesi'nin 1 Ağustos 1325 (M:14 Ağustos 1909) tarihli vukuatpusulasıyla bildirilmiştir.¹⁰⁰

¹⁰⁰ BOA. DH. SAİD. d, 00101/00129.

40.SÜLEYMAN SAMİ EFENDİ

Süleyman Sami Efendi, Biga Sancağı beledi Reisi Ali Beyzade Muhammed Rasim Efendi'nin mahdumudur. 1297 sene-i hicriyesinde 1269 sene-i maliye Kale'i Sultaniye kasabasında tevellüd eylediği nüfus tezkire'i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Kasaba-i mezkure mekteb-i ibtidasında mukaddemat-ı ulumu ve mektebi idadi mülkiyesiyle mekteb-i mülkiye-i şahanede ikmal-i tahsil ile karib a'la dereceden 13 Eylül 1319 (M:26 Eylül 1903) tarihli şهادetnameyi istihsal eylemiştir. Türkçe kitabet eylediği ve Fransızca ve Rumca ya aşına olduğu tercüme'i hal varakasında mündericidir. 1321 senesi şehir-i receb-i şerifi'nin 23'ünde 2 Teşrin-i Evvel 1319 (M:15 Ekim 1903) 500 kuruş maaşla Kosova Vilayeti maiyet memuriyetine bi-t tayin 1322 senesi Muharremi-l Hareminin 21'inde (M:7 Nisan 1904) 25 Mart 1320 Kosova'da işe mübaşeret ederek şehir-i mezburun 4'ünden 8 Mart 1320 sene-i merkume Rebiülevvelinin 4'üne kadar 6 Mayıs 1320 (M:19 Mayıs 1904) Firzoyun Nahiyesi Müdüriyeti vekaletinde istihdam ile 178 kuruş vekalet maaşı almış ve asılın vüruduna mebni vekalet-i mezkure'den infikak etmiş ve ahvali mahalliye'ye muttali bulunduğu Vilayet-i müşarunileyha'nın iş'arına atfen Dahiliye Nezaret-i Celilesinden vuku bulan iş'ar ve memuriyet Mülkiye Komisyonun'dan verilen karar üzerine ve bi-l istizan şeref sadır olan İrade'i seniye'i Hazret-i Hilafet Penahi mucibince 1323 senesi Rebiülevveli'nin 10'unda (M:15 Mayıs 1905) 2 Mayıs 1322 1125 kuruş maaşla Kolaşın Kazası Kaymakamlığına tayin buyurulmuştur. Kosova Vilayeti Valiliği vekaletinden yazılan mülhaza da muma ileyhin siret-i hasene ashabından ve erbab-ı ehliyet ve istikametten olduğu ve vazife'i mevduasına hüsn-ü ifa etmekte bulunduğu tasdik kılınmıştır. Maiyet-i memuriyetine tayin ve işe mübaşereti tarihleriyle kemiyet maaşı Dahiliye Nezareti celilesi muhasebeciliği'nin 9 Şubat 1321 (M:22 Şubat 1906) tarihli müzekkere'i cevabiyesinden ve Firnoyun Nahiyesi Müdüriyeti Vekaletinde müddet-i istihdamıyla miktar-ı maaş ve sebep-i infikakı Kosova Vilayeti Valiliği'nin 10 Nisan 1322 (M:23 Nisan 1906) tarihli tahrirat cevabiyesinden ve vekalet-i mezbure'den dolayı beraet zimmet ve hüsn-ü hizmeti Piriştina Sancağı ve Kososva Vilayeti Meclis İdarelerin'den mezil Firzoyun Nahiyesi Meclisinin 9 Mayıs 1320 (M:22 Mayıs 1904) tarihli mazbatası suret-i musaddıkasından ve memuriyet-i hazırası olan Kolaşın Kaymakamlığına tayin tarihi komisyona tebliğ olunan iradat-ı seniye'i Hazret-i Padişahi kaydından anlaşılmiş ve zikir olunan evrak ile Mekteb-i Mülkiye'i Şahane

Şehadetname ve nüfus tezkire’i Osmaniyesi’nin musaddık suretleri asıl tercüme’i hal varakasıyla beraber hıfz edilmiştir. Fi 7 Recep 1324 (M:27 Ağustos 1906) 14 Ağustos 1322 Mumaileyh bir mucib-i nizam üçüncü sınıftan kaymakamlık intihabnamesi itası Dahiliye Nezaret-i Celilesi’nin 19 Temmuz 1322 (M:1 Ağustos 1906) tarihli ve 329 numaralı tezkiresinde gösterilmekle Memuriyet-i Mülkiye Komisyonunca tanzim kılınan 22 Temmuz 1322 (M:4 Ağustos 1906) tarih ve 378 numaralı üçüncü sınıf Kaymakamlık intihab namesi muma ileyhe ita kılınmıştır. Mumaileyhin maaşı 1325 senesi Şabanı’nın 6’sında (M:14 Eylül 1907) 1 Eylül 1323 1250 kuruş iblağ edilmiştir. Mumaileyhin Terkoşine Kazası Kaymakamı ile becayış icra edilerek mahall-i memuriyet cedidesine izam kılındığı Kosova Vilayetinden iş’ar olduğu beyanıyla ifay-ı muktezası hakkında Dahiliye Nezaret-i Celilesin’den vaki olan iş’ar ve Memuriyet-i Mülkiye Komisyonundan verilen karar üzerine bi-l istizan şeref sadır olan irade’i seniye’i hazret-i Hilafet Penahi mucibince sene-i mezkure Şevvalinin 13’ünde 6 teşrin-i Sani 1323 maaş-ı halisi ve becayış suretiyle mezkur Terkoşine Kazası Kaymakamlığına nakil buyurulmuştur. Mumaileyh Kosova Vilayeti’nin inhasına ve mülga sicil-i ahval Memuriyet Komisyonu’nun mazbatasına atfen Dahiliye Nezaret-i Celilesinden vaki olan iş’ar üzerine bi-l istizan şeref sadır olan irade’i seniye mucibince 1326 senesi Zilkadesinin 29’unda (M:24 Aralık 1908) 11 Kanun-i Evvel 1324 1750 kuruş maaşla işteb (veya Aşteb) Kazası Kaymakamlığına nakil buyurulmuştur. Mumaileyh’in maaş 1 Kanun-u Sani 1325 (M:14 Ocak 1910) tarihinden itibaren 2000 kuruşa iblağ edildiği Kosova Vilayeti’nin 3 Mayıs 1328 (M:16 Mayıs 1912) tarihli tahrirat-ı cevabiyesinde görülmüştür. Mumaileyh 1330 senesi Rebiülahirinin 5’inde 11 Mart 1328 (M:24 Mart 1912) 1’inci sınıf Kaymakamlık maaşı olan 2500 kuruşla ikinci sınıftan Kazası Kaymakamlığına nakil buyurulmuştur. Mumaileyhin vuku’u istifasına binaen yerine 1330 senesi Ramazan’ın 21’inde (M:3 Eylül 1912) 21 Ağustos 1328 diğeri tayin buyurulmuştur. 18 Eylül 1328 (M:1 Ekim 1912) tarihinde 2500 maaşla Eştib Kazası Kaymakamlığına tayin buyurulmuştur. Ahval-i harbiye münasebetiyle doğrudan doğruya Kale’i Sultaniye Sancağına raciat ve a’lel usul ita eylediği musaddık beyannamede 1328 senesi Teşrin-i Evvel nihayetine kadar maaşatını mahallince tam olarak istifa eylediği dermeyan etmiş olmasına mebni oraca Teşrin-i Sani maaşı tam ve 1 Kanun-u Evvel 1328 (M:14 Aralık 1912) tarihinden Mayıs 1329 tarihine kadar bir mucib karar 1350 kuruş üzerinden maaş verilmiş ve tarih-i mezkurdan zir’de muharrer Uzunköprü Kaymakamlığına tayinine kadar mütedahil maaşlarını da Kaza’i mezkurdan istifa eylemiş olduğu muhasebe müdüriyetinden yazılan 24 Haziran 1330 (M:7

Temmuz 1914) tarihli derkenarda gösterilmiştir. 11 Temmuz 1329 (M:24 Temmuz 1913) tarihinde 2000 kuruş maaşla Uzunköprü Kazası Kaymakamlığına tayin buyurulup hüsn-ü hizmeti meşhud olmasına binaen 18 Mayıs 1330 (M:31 Mayıs 1914) tarihinde Sicil-i Ahval Müdüriyeti'nin 25 Mayıs 1330 (M:7 Haziran 1914) tarihli müzekkeresi ile olunan istilam üzerine.¹⁰¹

41.MEHMET SADIK EFENDİ

Mehmet Sadık Efendi, Bigadiç Kazası hakimi iken, vefat eden Kayseri Kadızade Hadimli Abdullah Efendi'nin oğludur. 1274 sene-i hicriyesi idaresinin ve ahr sene-i maliye 1273 Balıkesir'de tevellüd eylediği nüfus tezkire'i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Meclis-i Sıbyan Mektebinde mukaddime-i ulumu taallüm ve Mekteb-i Rüştisinde bazı dersleri tedris etmiş ve Türkçe okur-yazar. 1290 senesi şehr-i Saferü-l hayrının 10'unda (M:9 Nisan 1873) 17 Mart 1390 mülazimetle Karesi Sancağı tahrirat kalemine devair başlayıp 1293 senesi şehr-i Şabanü-l muazzamı'nın 15'inde (M:5 Eylül 1876) 23 Ağustos 1292 104 aidaatla Liva-i mezkur Tapu Kitebetine tayin kılınmış ise de, aidaatın kifayetsizliğinden dolayı 1294 senesi Zilhiccesi'nin 5'inde (M:11 Aralık 1877) 29 Teşrin-i Sani 1293 bil istifa infisal ve 1297 senesi şehr-i Muharremü-l haremi sulhunda 1 Kanun-u Sani 1295 (M:13 Ocak 1880) 150 kuruş maaşla mülga Karasi rüsum sitte Müdüriyeti'nin duhan fabrikası memuru muavinliğine girip, şehr-i Cemaziyelahiresi'nin 20'sinde 18 Mayıs 1296 (M:30 Mayıs 1880) 250 kuruş maaşla mezkur fabrika memurluğuna irtifa eylemiş ve 1300 senesi şehr-i Şabanü-l muazzamı'nın altısında 31 Mayıs 1299 (M:12 Haziran 1883) fabrikanın sed edilmesiyle açıkta kalmıştır. Şehr-i mezkurun 29'unda 13 Haziran 1299 200 kuruş maaşla Balya Nahiyesi tahsilat kitabetine tayin ve 1303 senesi şehr-i Muharremü-l hareminin 4'ünde 1 Teşrin-i evvel 1301 300 kuruş maaşla Giresun ve şehr-i Şevval-i mükërremi'nin 11'inde ve 1 Temmuz 1302 (M:13 Temmuz 1886) maaş-ı halisiyle İvrindi Nahiyeleri ma'a tahrir diğer kitabetlerine ve 1307 senesi şehr-i Zilhiccesi'nin 26'sında 10 Ağustos 1306 (M:22 Ağustos 1890) terfien 500 kuruş maaşla Bigadiç Kazası Mal muavinliğine nakil olunmuş ise de, 1310 senesi şehr-i Muharremü-l haremi'nin 15'inde 28 Temmuz 1308 (M:9 Ağustos 1892) bi-l istifa infisal eylemiş ve şehr-i Rebiülevvelinin 21'inde 1 Teşrin-i Evveli 1308 (M:13 Ekim 1892) 300 kuruş

¹⁰¹ BOA. DH. SAİD. d, 00111/00174.

maaşla zikir olunan Balya Nahiyesi ma'a tahrir vergi kitabetine alınıp 1317 senesi Cemaziyelevveli'nin 17'sinde (M:23 Eylül 1899) 10 Teşrin-i evvel 1315 Nahiyeye-i mezkure'nin kaza haline ifragından ve yerine de diğerinin tayininden naşi infisali vuku bulmuştur. 1317 senesi Şehr-i Şevvali mükerrerinin 13'ünde 1 Şubat 1315 (M:13 Şubat 1900) 250 kuruş maaşla Karesi Düyun-u Umumiye Müdüriyeti 3'üncü kitabet vekaletine girip Şehr-i mezburun 28'inde 16 Şubat 1315 (28 Şubat 1900) asılın vüruduna mebni vekaletine hitam verilmiş ve 1318 senesi Cemaziye-l ahiresi'nin 14'ünde (M:9 Ekim 1900) 26 Eylül 1316, 350 kuruş maaşla müceddiden teşkil kılınan Balya Düyun-u Umumiye idaresi katip ve sandık eminliğine konulmuş ise de, selefi'nin iade'i memuriyeti hasebiyle Şehr-i Ramazan-ı Şerifi'nin 9'unda 18 Kanun-u Evvel 1316 (M:31 Aralık 1900) 250 kuruş maaşla Karasi Düyun-u Umumiye Müdüriyeti 3'ncü Kitabetine nakil olunmuştur. Bursa Düyun-u Umumiye Nezaretin'den yazılan mülhaza'da muma ileyhin ehliyet ve liyakatının vazifesiyle mütenasib olup, etvar-ı umumiyesinde istihdama layık olduğunu tasdik ve idare'i mezkureye Müdüriyet-i Umumiyesinden dahi hüsn-ü hal ve iktidarının mülhaza'i mezkure de anlaşıldığı tenmik edilmiştir. Mumaileyhin Karasi tahrirat kalemindeki müddet-i mülazemetini ve kendisinin hüsn-ü ahlak ile muttasıf bulunduğunu ve istihdam edildiği vazifelerdeki mert hizmetini ve sebep-i infisali ve beraet zimmetini havi Karasi Tahrirat Müdüriyetiyle defter-i hakani memurluğunun 26 Nisan 1317 (M:9 Mayıs 1901), 21 Mayıs 1317 ve Karasi Düyun-u Umumiye Müdüriyeti'nin Bursa Düyun-u Umumiye Nezaretinden musaddık 4 Şubat 1316 (M:17 Şubat 1901) ve Balya Kazası Kaymakamlığından ita edilip Karasi Sancağı Meclis-i İdaresinden tasdik kılınan 27 Kanun-u Sani 1316 (M:9 Şubat 1901) tarihli Şehadetnamelerle Bigadiç ve Balya Kazaları Meclis-i İdareleri'nin liva-i mezkur Meclis İdaresinden tadil 24 Ağustos 1318 , 11 Teşrin-i Evvel 1315 (M:23 Ekim 1899) tarihli mazbatalarınca açıkta bulunduğu müddetler zarfında bir hizmet'de bulunmadığı ve Balıkesir'de hususat-ı zatiyesiyle iştilgal eylediği mübeyyin mahallesi emanından olduğu 29 Nisan 1317 (M:12 Mayıs 1901) tarihli ilm-i cüzle nüfus tezkire'i Osmaniyesinde suret-i musaddıkası tercüme'i hal varakasına merbut'dur. Fi Safer 1324, Fi 25 Eylül 1322 (M:8 Ekim 1906).¹⁰²

42.HARALAMBİDİS EFENDİ

---

¹⁰² BOA. DH. SAİD. d, 00128/00151.

Teba’i Devlet-i A’liyeden ve Rum milletinden Haralambidis Efendi, tüccardan Haralam Efendi’nin oğludur. 1289 (M:1872) sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1288 Biga Kasabasında tevellüd eylediği nüfus tezkire-i Osmaniyesinde muharrerdir. Fener Rum Mekteb-i Kebirinde beş sene tahsil ile Basra Fransa Hukuk mektebinde okuyup doktora şhadetnamesi almıştır. Türkçe ve Fransızca ve Almanca ve Rumca okur-yazar olduğu tercüme-i hal varakasında muharrerdir. 1322 senesi Cemaziyevveli’nin 8’inde (M:21 Temmuz 1904) 8 Temmuz 1320 500 kuruş maaşla Ticaret ve Nafia Nezareti Hukuk Müşavirliği mukayyed tayin ve sene-i merkume Recebinin 4’ünde 1 Eylül 1320 (M:14 Eylül 1904) maaşı 700 kuruşa iblağ ve 1323 senesi Rebiülevvelinin 8’inde 20 Nisan 1321 (M:3 Mayıs 1905) maaş halisiyle Nezaret-i Müşarunileyha Hukuk Müşaviri muavinliğine tayin kılınmıştır. Nezaret-i Müşarunileyha Hukuk Müşavirliğinden yazılan mülhaza da muma ileyhın ifadesi makrun hakikat olduğu tasdik kılınmıştır. Nüfus tezkire-i Osmaniyesiyle zikir olunan Mektep Şhadetnamesi şubece aynen görülüp iade kılınmıştır. Fi Cemaziyevveli 1322 Fi 10 Haziran 322 (M:23 Haziran 1906) Mumaileyhin maaşı 1323 senesi Ramazan-ı şerifi’nin 16’sında (M:14 Kasım 1905)1 Teşrin-i Sani 1000 kuruşa iblağ edildiği Ticaret ve Nafia Nezaret-i sicil şubesinin 14 Kanun-i Sani 1321 (M:27 Ocak 1906) tarihli vukuat pusulasıyla bildirilmiştir. Mumaileyhin maaşı 1325 senesi Cemaziyelahire’nin 2’sinde (M:13 Temmuz 1907) 1 Temmuz 1323 1500 kuruşa iblağ edildiği mezkur şubenin 26 Temmuz 1323 (M:8 Ağustos 1907) tarihli vukuat pusulasında gösterilmiştir. Mumaileyhin 1327 senesi Şabanı’nın 19’unda (M:5 Eylül 1909) 23 Ağustos 1325 icra kılınan tensifatda 1000 kuruş maaş ile Ticaret İdaresi halfalığına nakil edildiği 11 Teşrin-i Sani 1325 (M:24 Kasım 1909) tarihli vukuat pusulasında muharrerdir. ¹⁰³

43.HÜSEYİN EFENDİ

Hüseyin Efendi, Ahmet Ağa’nın oğludur. 1269 sene-i hicriyesinde Sene-i Maliye 1268 Biga Kasabasında tevellüd ettiği nüfus tezkire’i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Kasaba-i mezkure Sıbyan Mektebinde mukaddimat-ı ulumu ve iki sene Mekteb-i Rüştisin’de müretteb dersleri ve Medrese de biraz arabi tedris ettiği ve Türkçe okuyup yazdığı tercüme-i halde münderiçdir. 1294 senesi Cemaziyelahiresi’nin 3’ünden (M:15 Haziran 1877) 3 Haziran 1293 1299 senesi

¹⁰³ BOA. DH. SAİD. d, 00137/00079.

Cemaziyelevvelisi sulhuna kadar 7 Nisan 1298 (M:19 Nisan 1882) 300 kuruş maaşla Biga Sancağında mülga Dimetoka Nahiyesi Rüsumat memuriyetinde bi-l istihdam memuriyetinin lağvı üzerine infikakı vuku bulup 1300 senesi Ramazan-ı Şerifi'nin 9'unda (M:14 Temmuz 1883) 1 Temmuz 1299 125 kuruş maaşla Biga Kazası nüfusu kitabetine tayin ve 1319 senesi Cemaziyelevvelisi sulhunda 1 Eylül 1317 (M:14 Eylül 1901) 250 kuruş aylıkla Kaza-i mezkur nüfus memuriyetine terfi olunarak o tarihte vazifesine bedde ve mübaşeret eylemiştir. Kaza-i mezkur Kaymakamlığından tercüme'i hali'nin münderecatı ve nüfus idare-i umumiyesi müdüriyetinden miktar-ı maaş ve nenuriyeti tasdik kılınmıştır. Hademat-ı mebsuta da müddet-i istihdamıyla miktar-ı maaşat ve beraetini mutazammın Biga Kazası Meclis-i İdaresi'nin 8 Eylül 1320 (M:21 Eylül 1904) tarihli mazbatasıyla tarih ve mahall-i veladetini mübeyyin nüfus tezkire'i Osmaniyesi'nin Biga Kazası nüfus memuriyetinden musaddık sureti ve memuriyet-i hazırası vazifesini ifaya mübaşereti tarihine dair Dahiliye Nezaret-i Celilesi muhasebesinden ita olunan mahsı mahsus kayıt pusulası asıl tercüme-i haliyle birleştirilerek Nezaret-i Müşarulileyha sicil usul şubesinde hıfz edilmiştir. Mumaileyh tarafından ita olunan tercüme'i hal varakasında 3 Haziran 1292 (M:15 Haziran 1876) tarihinden 2 Kanun-i Evvel 1292 (M:14 Aralık 1876) tarihine kadar 110 kuruş maaşla mülga Dimetoka Nahiyesi Rüsumat Kolculuğunda istihdam edildiğini muharrer ise de, evrak-ı müsbiteye müstenid olmadığından keyfiyet bi-l istilam mezkur kolculukda bulunduğu dair kayda des-teres olunamadığı Rüsumat-ı Emanet-i Celilesinden mebus tezkere-i cevabiye ile Biga Kazası İdare Meclisi'nin salife-z zikir mazbatasında gösterilmiştir. Fi 11 Cemaziyelahir 1325 (M:22 Temmuz 1907) Fi 9 Temmuz 1327.¹⁰⁴

44.ALİ NUREDDİN EFENDİ

Ali Nureddin Efendi, Bingazi Sancağında Tepe Nahiyesi'nin Ubeydat kabilesi meşayihinden ve Nahiyeye-i mezkure Meclis İdaresi azasından Hacı Hamid Efendi'nin mahdumudur. 1289 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1288 Bingazi Sancağında Derne Kasabasında tevellüd ettiği nüfus tezkire-i suret-i musaddıkasında muharrerdir. Aşiret mekteple mekteb-i Mülki-i Şahane de müretteb ulum ve fünunu bi-t tahsil Mekteb-i Mülkiyeden vasat derecede Şehadetname almıştır. Arabi ve Türkçe tekellüm ve kitabet eylediği tercüme'i halinde mündericidir. 1315 senesi Zilhiccesi'nin 29'unda (M:21

¹⁰⁴ BOA. DH. SAİD. d, 00143/00214.

Mayıs 1898) 9 Mayıs 1314 500 kuruş maaşla Bingazi Sancağı mutasarrıflığı tayin memur 700 kuruş maaşla Liva-i mezbure Derse nahiyesi müdüriyetine tahvil edilmesinden naşi 1320 senesi Zilhiccesi'nin 15'inde (M:15 Mart 1903) 1 Mart 1319 Bingaziden infikak rüşdi mezbur gayesinde 16 Mart 1319 (M:29 Mart 1903) Derse de vazifesine bed'e ve mübaşeret etmiş ise de, yerliden olması hasebiyle 1323 senesi Cemaziyelevveli'nin 25'inde (M:28 Temmuz 1905) 15 Temmuz 1321 infisal ile sene-i mezkure zilkadesinin 18'inde 1 Kanun-i sani 1322 (M:14 Ocak 1907) aidatlar Derne Kazasında Derniye refte memuriyetine bit tayin 1324 senesi Rebiülevvelinin 19'unda (M:13 Mayıs 1906) nihaye Nisan 1322 memuriyeti'nin hıtamına mebni infikak edip, müddet-i memuriyeti zarfında cem'an 7864 kuruş almıştır. Sene-i mezkure Şevvali'nin 21'nde 22 teşrin-i sani 1322 (M:5 Aralık 1906) 450 kuruş maaşla Persis Nahiyesi Müdüriyetine tayin olunmuş ve 1315 senesi Rebiülevveli'nin 24'ünde (M:23 Ağustos 1897) uhdesine rütbe-i hisse tevcih buyurulmuştur. Bingazi Sancağı Mutasarrıflığından hüsn-ü hizmet ve hadematını tasdik kılınmıştır. Bingazi Sancağı Mutasarrıflığı maiyet memuriyetinde müddet-i istihdamıyla miktar maaşı sandığına ait tevzifat mukarrerden beraet zimmeti ve tahvil suretiyle infikakı Liva-i mezbur Meclis-i İdaresi'nin 21 Mayıs 1323 (M:3 Haziran 1907) Verse (?) Nahiyesi Müdüriyetinde müddet-i hizmet ve kemiyet maaşıyla emval-i emiriyeden hukuk şubeden ve marif ve menafi techizat hisse'i ianesinden vesaire terkifatından beri elinden bulunduğu "umumun ruhaseti kazandığı tacir-i mezkure Meclis İdaresi'nin Bingazi Sancağı İdare'i Meclisinden sezil 31 Temmuz 1322 (M:13 Ağustos 1906) tarihli mazbataları suret-i musaddıkasından derliden olmak hasebiyle infisal vuku bulduğu memuriyet müdüriyetinin 11 Temmuz 1323 (M:24 Temmuz 1907) tarihli tahrirat cevabiyesinden Edirne Kazası zimmete memuriyetinden hıtam-ı memuriyetine mebni infikak eylediği ve hüsn-ü hizmete ve miktar maaşı zimmetiyle müddet-i istihdamıyla Kaza-i mezkur Meclis İdaresinin Bingazi Sancağı idare meclisinde musaddık 14 Mayıs 1323 (M:27 Mayıs 1907) tarihli mazbatasıyla Liva-i mezbur Mutasarrıflığının 6 Ağustos 1323 (M:19 Ağustos 1907) tarihli tahrirat-ı cevabiyesinde melfun kayıt pusulasından memuriyet-i hazırası vazifesini ifaya mübaşereti tarihiyle kemiyet-i maaşı mezkur tahrirat-ı cevabiyeden anlaşılıp idare'i mezkure ile rutbe'i hisse dairesi Hümayunu ve Mekteb-i İdadi Mülki Şehadetname " tarih duhul veladetini mübeyyin nüfus tezkere-i Osmaniyesinin musaddık suretleri asıl tercüme-i haliyla birleştirilerek Dahiliye Nezaret-i Celile sicil-i ahval şubesinde hıfz edilmiştir. 13 Safer 1326 (M:17 Mart 1908) 3 Mayıs 1324. Mumaileyhin haffet mizacından naşi emir irade devam memuriyeti uyamayacağı

Bingazi Sancağı Mutasarrıflığından iş'ar olunması üzerine, 1325 senesi Zilkadesinin 25'inde (M:30 Aralık 1907) 17 Kanun-i Evvel 1323 azliyle yerine diğerinin tayin kılındığı memuriyet kalemi Müdüriyeti'nin 5 Mayıs 1324 (M:18 Mayıs 1908) tarihli müzekkere-i cevabiyesinde gösterilmiştir.¹⁰⁵

45.MEHMET ZİYAEDDİN EFENDİ

Mehmet Ziyaeddin Efendi, müteveffa Osman Nuri Efendi'nin oğludur. 1300 sene-i hicriyesinde sene'i maliye 1298 Biga Sancağında Ezine Kazasına muzaf Kumkale Nahiyesinde tevellüd ettiği nüfus tezkire'i Osmaniyesinde muharrerdir. Bayramiç Kazası Mekteb-i İbtidaisinde mukaddimatı ulumu okuduktan sonra Kale-i Sultaniye Mekteb-i idadisine dühul ile beşinci sınıfa terfi etmiş iken mazeret-i meşruasına mebni mekteb-i mezburu terk ederek tasdikname almıştır. Türkçe kitabet ve Rumca tekellüm eylediği tercüme'i hal varakasında mündericidir. 1321 senesi Muharremü-l Haremi'nin 20'sinde (M:18 Nisan 1903) 5 Nisan 1319 Biga Sancağı nüfus kalemine mülazemetle 1322 senesi Cemaziyevvelî'nin 15'inde (M:28 Temmuz 1904) 1 Temmuz 1320 yüzellikuruş maaş ile Liva'i mezbur Tahrir-i Nüfus Komisyonu ikinci kitabetine muvakkaten tayin olunup sene-i mezkure Şevvali'nin 20'sinde 1 Kanun-i evvel 1320 (M:14 Aralık 1904) memuriyeti'nin hitamına mebni infikak ile 1323 Muharremü-l Haremi'nin 23'ünde (M:30 Mart 1905) 17 Mart 1321 200 kuruş aylıkla Liva-i mezbur nüfus kitabetine kezalik muvakkaten ve 1324 senesi şehir-i Rebiülevvelî'nin 20'sinde (M:14 Mayıs 1906) 1 Mayıs 1322 250 kuruş maaşla kitabet-i mezkuresi asaleten tayin olunarak o tarihte işe bed'e ve mübaşeret eylemiştir. Liva-i mezbur nüfus memuriyetiyle mutasarrıflığından vazifesini ifaya iktidarı tensik ve nüfus idare'i umumiyesi müdüriyeti'nin miktar-ı maaş ve memuriyeti tasdik kılınmıştır. Hademat-ı mebsuta'da müddet-i istihdamıyla miktarı maaşat ve ikmalî memuriyetle infikakını ve işe mübaşeretini mutazammın Biga Sancağı Mutasarrıflığı'nın 8 Ağustos 1322 (M:21 Ağustos 1906) tarihli tahrirat-ı cevabiyesine melfuf kayıt pusulasıyla Liva-i mezbur nüfus kaleminin şehadetnamesi ve tarih ve mahall-i veladetini mübeyyin nüfus tezkire-i Osmaniyeye ve Mektebi İdadi Müdüriyetine tasdiknamesi'nin musaddık suretleri asıl

¹⁰⁵ BOA. DH. SAİD. d, 00147/00176.

tercüme-i haliyle birleştirilerek Dahiliye Nezaret-i Celilesi Sicil-i Ahval şubesinde hıfz edilmiştir. Fi 27 Şevval 1325 (M:3 Aralık 1907) ve Fi 20 Teşrin-i Sani 1323.¹⁰⁶

46.MEHMET AZMİ EFENDİ

Mehmet Azmi Efendi, müteveffa Çerkez Mehmet Ağa'nın oğludur. 1300 sene-i hicriyesinde sene-i maliye 1299 Biga Sancağı mülhakatından Ezine Kasabasında tevellüd eylediği nüfus tezkire'i Osmaniyesi suret-i musaddıkasında muharrerdir. Mukaddemat-ı ulum-u diniyeyi mahalli ibtidai mektebinde okuduktan sonra Mekteb-i Rüştisinde müretteb dersleri tahsil ve ikmal ederek şهادetname almış ise de, muhterik olduğu ve Türkçe kitabet eylediği tercüme'i hal varakasinda mündericidir. 1319 senesi Zilhiccesi'nin 4'ünde (M:14 Mart 1902) 1 Mart 1318 450 kuruş ücret-i maktua ile Biga Kazası ağnam muharrerliğinde ve 1320 senesi Zilhiccesi'nin 15'inde (M:15 Mart 1903) 1 Mart 1319 570 kuruş ücret-i maktua ile ağnam tahsilat kitabetinde bulunarak 1321 senesi Saferi'nin 27'sinde (M:25 Mayıs 1903) 11 Mayıs 1319 62,5 kuruş nısf-ı maaşla vekaleten Kaza-i mezkur nüfus ve 1322 senesi Rebiülevvelinin 29'unda (M:13 Haziran 1904) 31 Mayıs 1320 400 kuruş maaşla tahrir-i nüfus komisyonu ve 1323 senesi Muharreminin 8'inde (M:15 Mart 1905) 2 Mart 1321 125 kuruş maaşla asaleten nüfus kitabetlerine tayin ve tahvil kılınmış ve mezkur tarihte işe mübaşeret eylemiştir. Kaza-i mezkur Kaymakamlığıyla Biga Sancağı nüfus memuriyetinden ve mutasarrıflığından münderecat varakanın mefaret-i sıhhat olduğu ve muma ileyhin hüsn-ü ifayı vazife eylemekte bulunduğu tasdik edilmiştir. Hademat-ı mezkureye tarihi tayin ve miktar-ı maaş ve ücretiyle nakil ve tahvili ve zimmet ve ilişkisi olmadığı Biga Kazası idare meclisi'nin 15 Mart 1321 (M:28 Mart 1905) tarihli mazbatası suret-i musaddıkasıyla tercüme-i hali zuhuruna sicil nüfus idare-i umumiyesinden yazılan derkenardan anlaşılmış ve mezkur suretle nüfus tezkire-i Osmaniyesi suret-i musaddıkası asıl tercüme-i hal varakasıyla birlikte sicil-i ahval idare-i umumiyesinde hıfz olunmuştur. Fi 10 Zilkade 1327 (M:23 Kasım 1909) ve Fi 10 Teşrin-i Sani 1325.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ BOA. DH. SAİD. d, 00148/00116.

¹⁰⁷ BOA. DH. SAİD. d, 00165/00206.

SONUÇ

Osmanlı Devleti son dönemlerini yaşamaya başladığı zamanlarda geri kalmışlığı ve düzensizliği gidermek amacıyla reform hareketleri yapmaya başlamıştır. Hemen hemen her alanda yenileşme hareketlerine gidiliyorken bürokrasi alanında da değişimlere gidiliyordu. Tanzimat ile başlayan ve ardından Meşrutiyetle devam eden sürecin devamında, II. Abdülhamidin padişahlığı döneminde bürokrasi alanında gelişmelere devam edilmiştir.

Bürokrasi için bu denli değişme çabaları gösterilirken memuriyet alanında da gelişmeler yaşanmıştır. Merkezde ve taşrada memur artışı gerçekleşmiştir. Böylelikle merkezi otoritenin güçlenmesi amaçlanmıştır. Bu artan memur sayısını kontrol etmek için II. Abdülhamid döneminde yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Daha sonrasında bu memurların hangi kademedeki görev aldıklarına bakılmaksızın belli başlı bilgileri Sicill-i Ahval defterlerinde arşivlemişlerdir. Bu defterlerden yola çıkarak çalışmada 46 Bigalı devlet adamı incelenmiştir. Sicill-i Ahval defterlerine göre Bigalı memurlardan 43 tanesi Müslüman olup 3 tanesi Gayrimüslim tebaadan oluşmaktadır. Bu memurlardan bazıları birden fazla dil bilmektedir ki bu da kendilerini geliştirdiklerini göstermektedir. Diğer yandan çoğu eğitim almış kişilerden oluşmaktadır.

Memurların göreve başladıkları ilk zamanlardaki maaşları ile yıllar içinde aldıkları maaşlar arasında genellikle artış olmuştur. Anca başka yere tayin edildiklerinde ise bazı memurların maaşları önce düşük olmuş daha sonraları artmış, bazılarının ise aynı kalmıştır. Yine memurların aldıkları ceza ve ödüllere de bu belgelerden ulaşabilmekteyiz.

Memurların bazıları bigada doğmasa bile babasının Bigalı olmasından dolayı Sicill-i Ahval defterlerinde Bigalı olarak çıkmıştır. Biga merkezde 18, Kale-i Sultaniyede (Çanakkale) 5, Bigadiç'te 5, Balıkesir'de 2, Ezine'de 2, İstanbul'da 2 ve diğer yerlerde birer memur olmak üzere toplamda 46 memur doğmuştur. Memurların istihdam alanları bu dönemde çeşitlik kazanmıştır. Öyle ki hukuk, eğitim, muhasebe, askeriye ve banka gibi birçok alanda görev almışlardır. Memurların aldıkları maaşlar

çeşitlilik göstermekteydi, en düşük maaşa sahip memur 13 kuruş alan Hüseyin Vehbi Efendi iken en yüksek maaşa sahip memur 10.000 kuruş ile Emrullah Efendidir.

Memurların görevleri süresince aldıkları ödüller kadar cezalar da vardır. Bunlar; Ali Galip Efendi, Emrullah Efendi, Halil Hilmi Efendi, Mustafa Tefvik Efendi, Yahya Sezai Bey madalya ve nişanlara layık görülmüşlerdir. İsmail Hakkı Efendi hizmetini yapmaktan kaçındığından dolayı açığa çıkarılmıştır. Ödüller kadar cezalar da kayıt altına alınmıştır. İsmail Fehmi Efendi ise ufak tefek birçok yolsuzlukları görülmüş olduğu, vereceкли olduğu kişiye para vermesi, zimmetine para geçirmesi ve bunun gibi birçok yolsuzlukları ortaya çıkmıştır.

Görüldüğü üzere Sicill-i Ahval defterleri tutulmaya başlandığı zamandan itibaren memurların biyografisi tutulmuştur. Sadece biyografi değil aynı zamanda dönemin memuriyet anlayışı, devletin birçok alanı ile ilgili bilgilere ulaşmak için birinci el kaynak konumuna gelmiştir. Bu kayıtların tutulması günümüzde araştırmacılara kaynak sağlayarak çalışmalarını yapmada kolaylık sağlamaktadır. Sicill-i Ahval kayıtlarından katalog taraması yapılarak “*Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bigalı Devlet Memurları*” adlı tezimiz kaleme alınmıştır.

KAYNAKLAR

A.ARŞİVLER

1.Başbakanlık Osmanlı Arşivi (Dâhiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Defterleri)

BOA, DH. SAİD. d, 00033/00190, BOA, DH. SAİD. d, 00001/00345, BOA, DH. SAİD. d, 00010/00263, BOA. DH. SAİD. d, BİGA 00022/00130, BOA. DH. SAİD. d, 00067/00208, BOA. DH. SAİD. d, 00183/00082, BOA. DH. SAİD. d, 00164/00229, BOA. DH. SAİD. d, 00165/00195, BOA. DH. SAİD. d, 00035/00093, BOA. DH. SAİD. d, 00046/00187, BOA. DH. SAİD. d, 00063/00136, BOA. DH. SAİD. d, 00052/00192, BOA. DH. SAİD. d, 00034/00113, BOA. DH. SAİD. d, 00096/00242, BOA. DH. SAİD. d, 00122/00162, BOA. DH. SAİD. d, 00123/00034, BOA. DH. SAİD. d, 00127/00181, BOA. DH. SAİD. d, 00130/00230, BOA. DH. SAİD. d, 00133/00230, BOA. DH. SAİD. d, 00138/00010, BOA. DH. SAİD. d, 00110/00209, BOA. DH. SAİD. d, 00140/00022, BOA. DH. SAİD. d, 00143/00111, BOA. DH. SAİD. d, 00148/00102, BOA. DH. SAİD. d, 00148/00165, BOA. DH. SAİD. d, 00160/00110, BOA. DH. SAİD. d, 00160/0132, BOA. DH. SAİD. d, 00160/00141, BOA. DH. SAİD. d, 00160/00157, BOA. DH. SAİD. d, 00166/00057, BOA. DH. SAİD. d, 00171/00150, BOA. DH. SAİD. d, 00121/00206, BOA. DH. SAİD. d, 00118/00246, BOA. DH. SAİD. d, 00111/00187, BOA. DH. SAİD. d, 00084/00065, BOA. DH. SAİD. d, 00003/00486, BOA. DH. SAİD. d, 00100/00228, BOA. DH.

SAİD. d, 00101/00129, BOA. DH. SAİD. d, 00111/00174, **BOA. DH. SAİD. d, 00128/00151**, BOA. DH. SAİD. d, 00137/00079, **BOA. DH. SAİD. d, 00143/00214**, BOA. DH. SAİD. d, 00147/00176, **BOA. DH. SAİD. d, 00148/00116**, BOA. DH. SAİD. d, 00165/00206.

B. TETKİK ESERLER

1.Kitap, Makale, Tez, Ansiklopedi ve Sözlükler

Afyoncu, Erhan, (Kasım-Aralık 1999), "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi", *Türkiye Günlüğü*, Ankara, S.58, s.185.

Akyıldız, Ali, "Tanzimat", *İslam Ansiklopedisi*, C.40, İsam Yayınları, s.2.

Aslan, Seyfettin, Yılmaz, Abdullah, (2001), "Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.2, S.1, s.293.

Akçakaya, Murat, (Aralık 2016),"Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü Ve Geleceği", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, s.276.

Bagıray, Melike ve Altun, Şeyma Nur, "Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler ve Biga Yöresine Yerleşimler", <https://www.academia.edu/s.16/2019/04/25>.

Çetin, Atilla, (2005),"Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma." *Vakıflar Dergisi*, 29, , s.89-90.

Çelik, Kemal, (Kasım 2017), "Millî Mücadele'de İç İsyanlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, , S. 40, s.588.

Emecen, Feridun, (1992),"Biga", *İslam Ansiklopedisi*, C.6, İsam Yayınları, s.136.

Fidan, Serdal, Şahin, Kamil ve Çelik, Fikret, (Mayıs 2011) "Osmanlı Modernleşmesinin Temel Olgularından Biri: Bürokrasi Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Etkinliği ve Önemi", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, , S. 23, s.115

Findley, Carter V., (2014) *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform "Babiali, 1789-1922*, (Çeviren Ercan Ertürk), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s.186.

Gülsoy, Ufuk, (1999), "*Islahat Fermanı*", İslam Ansiklopedisi, C.19, İsam Yayınları, s. 187.

Gençoğlu, Mustafa, (2011), "1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma", *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*, S.2(1): 29–50 s.35.

Gül, Abdülkadir, (Eylül 2014), "Osmanlı Devleti Bürokrasisinde Dersimli Memurlar (Sicil-i Ahval Defterlerine Göre)", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, S: 6, s.289.

Göküş, Mehmet, (2010) "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Modern Türkiye'ye Yöneten-Yönetilen İlişkilerinin Gelişimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.15, S.3, s.229.

Güler, Tahsin, (2014), "Osmanlı'da Siyaset ve Bürokrasi İlişkilerinin Tarihi Seyri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, , C.19, S.4, s.319.

Gökçe, Orhan ve Şahin, Ali, (2002)"21. Yüzyılda Türk Bürokrasisinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.3, s.3.

İşpirli, Mehmet, (1996), "Haceganlık", *İslam Ansiklopedisi*, C.14, İsam Yayınları, s.430.

Kavak, Nuri, *Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Eskişehir'li Memurlar (1879-1909)*, s.15.

Kala, Ayşenur, (2013), *Aşıkpaşazade Tarihi* , Kamer Yay.,İstanbul, , s.114.

Mumcu, Ahmet, (1994), "Divan-ı Hümayun" , *İslam Ansiklopedisi*, , C.9, İsam Yayınları, s.430-431.

Ortaylı, İlber, (2014), *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, Türk İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, s.103.

Sarıyıldız, Gülden, “Sicill-i Ahval Defterleri”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.37, İsam Yayınları, s.135.

Sunay, Serap, (2007), *II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicill-İ Ahval Kayıtlarına Göre 1879- 1909)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.21.

Şaylan, Gencay, (1974), *Türkiyede Kapitalizm Bürokrasi ve İdeoloji*, Ankara, Sevinç Matbaası, s.23-24.

Şaşmaz, Musa, (2014), *Türkiye'nin İdari Taksimatı IV. (1920-2013)*, TTK Yayınları, Ankara, s.372.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, (1988), *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.39-40.

Yılmazçelik, İbrahim ve Mutluay, Enes, “Sicill-İ Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar”, *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama Ve Araştırma Merkezi 71 Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s.74.

C. İNTERNET SİTESİ

Biga Belediyesi, <http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575/2019/04/18>.

Biga Belediyesi, <http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575/2019/04/18>.

<http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575/2019/04/19>.

<http://www.biga.bel.tr/tr/biga-tarihce-575/2019/04/24>.

https://www.nufusu.com/ilce/biga_canakkale-nufusu/2019/04/25.

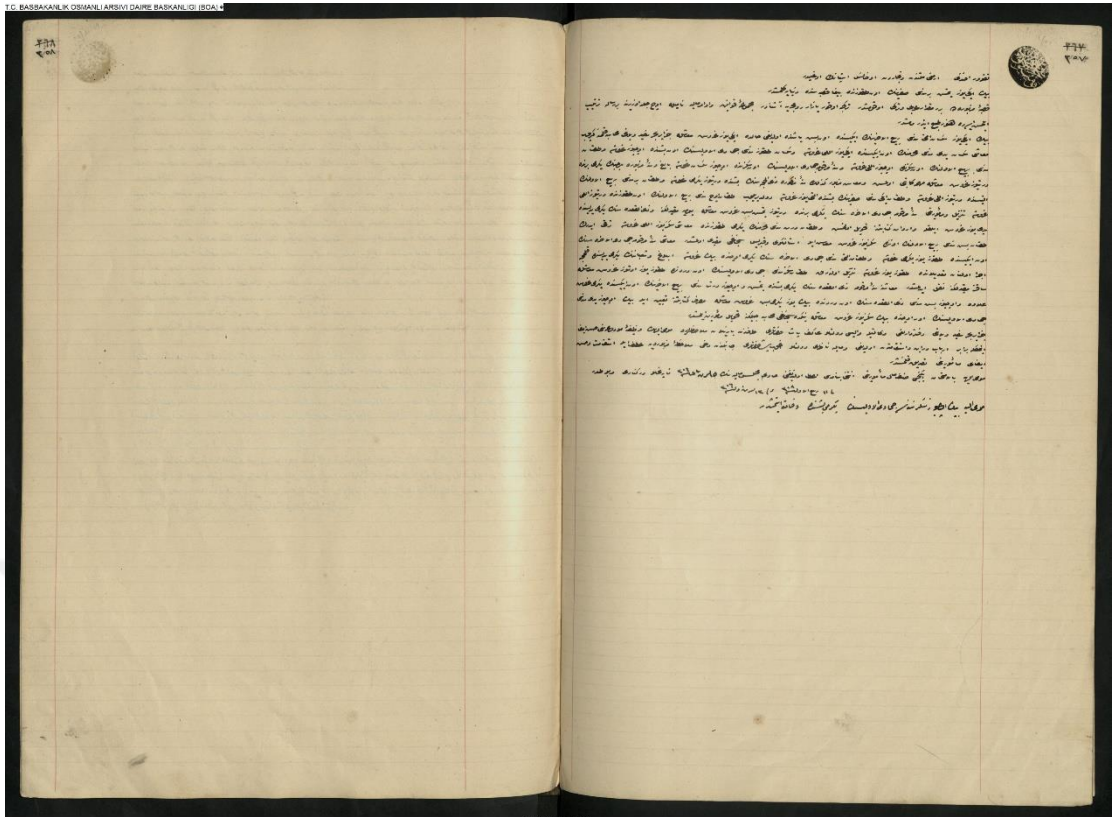
<http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/05/maxweber1.pdf>,s.8,
/2019/04/26.

<http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/05/maxweber1.pdf>,s.11-
12/2019/04/26.

<https://anayasa.tbmm.gov.tr/1876.aspx> /2019/05/16.

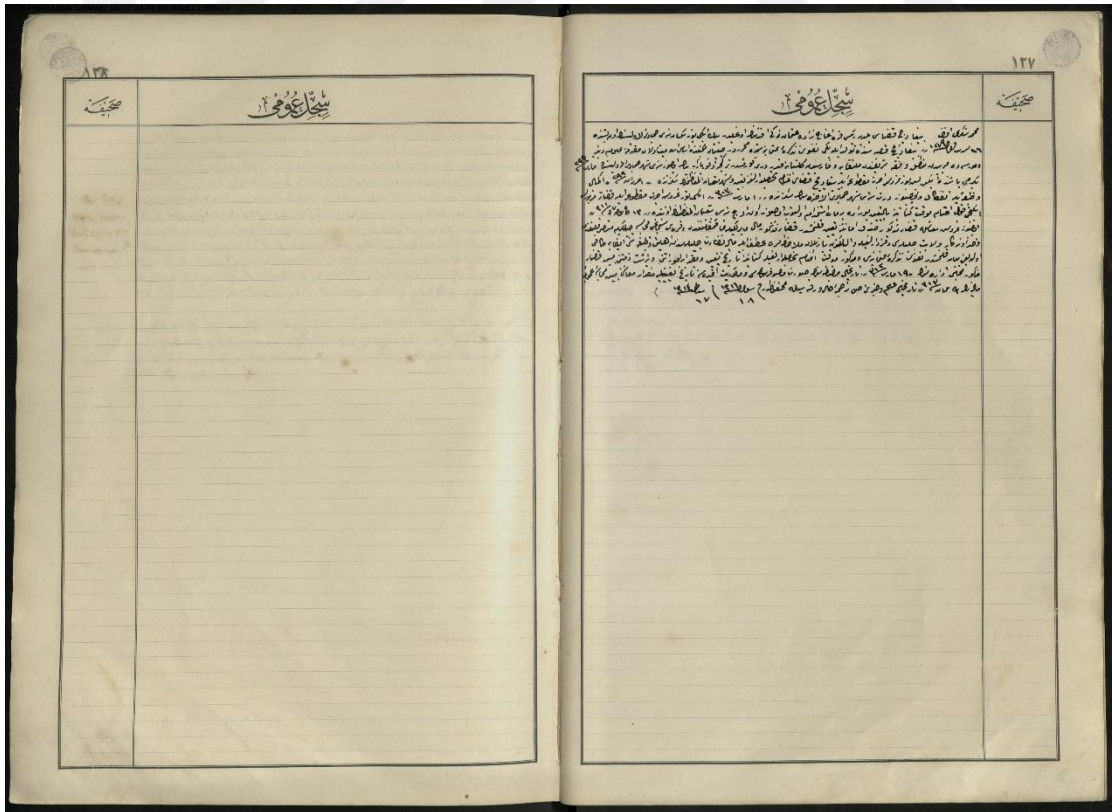
EKLER

T.C. BASKAKANLIK OSMANLI İRSİYİ DAİRE BASKANLIĞI (İBGA)

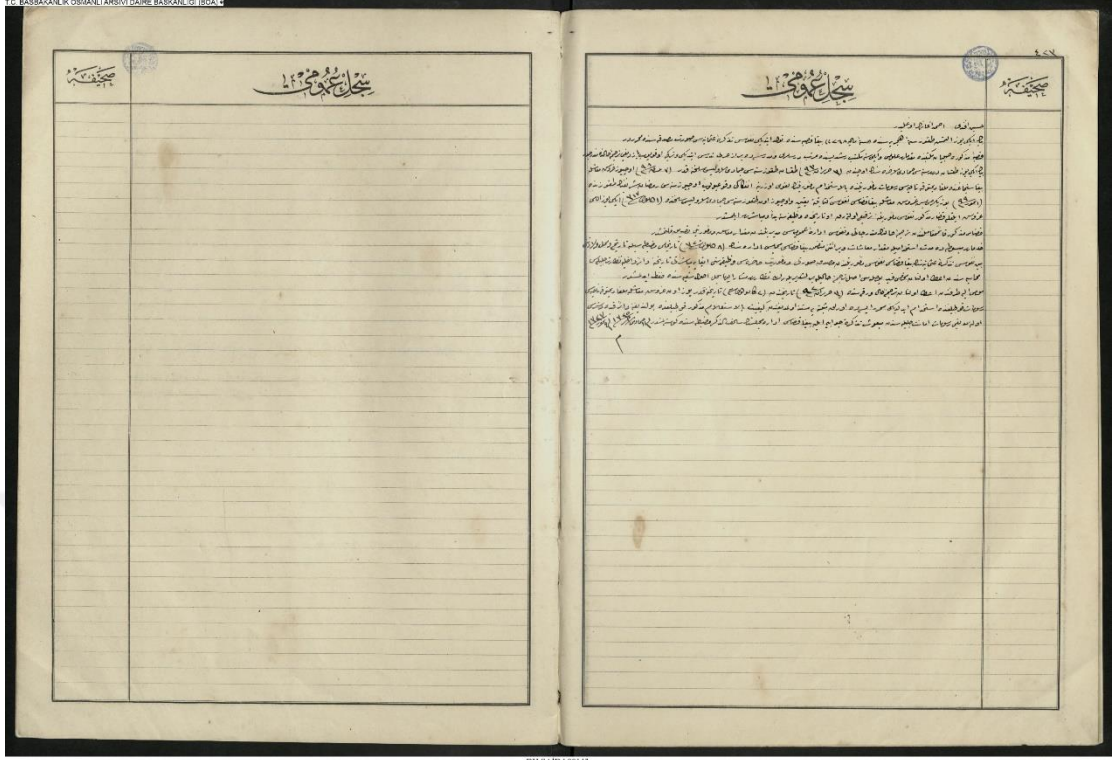
DH.SAHD.00022

Ek-1: Tazvur Efendi'ye ait Sicill-i Ahval kaydıdır.

DH.SAHD.00084

Ek-2: Mehmet Şükrü Efendi'nin Sicill-i Ahval kaydıdır.

DH.SAİD.00143

Ek-3: Hüseyin Efendi'nin Sicill- Ahval kayıdır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Ahmet Tuncel

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi: 02.12.1993

Doğum Yeri: Niğde

Cinsiyet: Erkek

Medeni Hali: Bekâr

Askerlik Durumu: Tecilli

Tel: 0531-910-01-93

E-posta: ahmetncl@hotmail.com

Eğitim

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde-Türkiye,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü (2017-....), Yüksek Lisans

Uşak Üniversitesi, Uşak – Türkiye

Eğitim Fakültesi, Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı (2016)

Uşak Üniversitesi, Uşak – Türkiye, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
(2012 – 2016), Lisans

Manavgat Fatih Anadolu Lisesi, Manavgat/Antalya -Türkiye
(2008-2011)

İş Tecrübesi

Öğretmenlik staj uygulaması, **Uşak İzzettin Çalışlar Anadolu Lisesi** (2016)

Bilgisayar

Bilgisi Word, Power Point, Outlook, Internet, Excel

Yabancı Dil İngilizce YÖKDİL Puanı : 70/100

